

SOSYAL İÇERME EĞİTİM KILAVUZU

SOSYAL İÇERME

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI
STK Çalışmaları - Eğitim Kitapları Dizisi

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
Sivil Toplum Kuruluşları
Eğitim ve Araştırma Birimi

PARTNERSHIP
COUNCIL OF EUROPE & EUROPEAN COMMISSION
TRAINING-YOUTH
WWW.TRAINING-YOUTH.NET

Sosyal İçerme Eğitim Kılavuzu

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
Sivil Toplum Kuruluşları
Eğitim ve Araştırma Birimi

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

STK çalışmaları – Eğitim Kitapları Dizisi'ne hoşgeldiniz

İstanbul Bilgi Üniversitesi STK Eğitim ve Araştırma Birimi'nin, STK'lar için düzenlediği kapasite geliştirme eğitimleri 2003 yılında başlamadan önce, özellikle hak temelli çalışan STK'ların ihtiyaçlarına göre yazılmış, bu STK'ların deneyim ve çalışma kültürlerini dikkate alan, eğitimleri etkin kılmak için gerekli yazılı ders materyalinin eksikliği, çok önemli bir sorun olarak karşımıza çıktı. Eğitimler süresince eğitimcilerimizin hazırladıkları ders notları, derslerdeki tartışmalar ve katılımcıların deneyimleriyle gelişti, olgunlaştı ve STK'larda çalışan gönüllü ya da profesyonellerin kullanabilecekleri yazılı kaynaklar haline dönüştü. Bu gelişme ve eğitim programlarına katılamayan STK'ların yoğun istekleri üzerine, İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde STK Çalışmaları - Eğitim Kitapları Dizisi üzerine çalışmaya başladık. Bu dizinin ikinci aşaması 2009 yılında tamamlanacak ve iki kitap yayımlanacak. Böylece, 2007 yılında tamamlanan birinci aşamada yayımlanmış olan yedi kitap ve ikinci aşamada yayımlanacak olan iki kitap birlikte düşünüldüğünde diziden dokuz kitap yayımlanmış olacak. Bunların altı tanesi telif, üç tanesi de tercüme kitap olacak.

Telif kitaplar, Proje Döngüsü Yönetimi I: Proje teklifi yazma, izleme ve değerlendirme; Proje Döngüsü Yönetimi II: Bütçeleme, değerlendirme, raporlama; STK'lar için Muhasebe, Finansman ve Vergi Uygulamalarına Giriş; Stratejik Düşünme - Strateji Geliştirme Gönüllülerle İşbirliği ve AB, Bütünleşme ve STK'lar başlıklarını taşımaktadırlar.

Tercüme kitaplar, Avrupa Konseyi Yayınları tarafından basılan eğitim kılavuzlarından (T-Kits) üçünün tercümesidir: Örgüt Yönetimi, Kaynak Geliştirme ve Fon Yönetimi ve Sosyal İçerme. Avrupa Konseyi Yayınları Eğitim Kılavuzu, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Konseyi tarafından yürütülen Genç Ekip Eğitimi için Ortaklık Programı'nın ürünlerinden biridir. Bu ortak çalışmalarla ilgili daha fazla bilgi almak için www.training-youth.net sitesini ziyaret edebilirsiniz.

STK Çalışmaları - Eğitim Kitapları Dizisi, STK Eğitim ve Araştırma Birimi'nin İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları'yla ortak yürüttüğü bir çalışmadır. Bu dizi çerçevesinde yayımlanacak olan kitapları <http://stk.bilgi.edu.tr> ve <http://www.bilgiyay.com> adreslerinden izleyebilirsiniz.

Prof. Dr. Nurhan Yentürk

*İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi Direktörü
STK Çalışmaları - Eğitim Kitapları Dizisi Editörü*

SOCIAL INCLUSION / SOSYAL İÇERME

ÇEVİREN BURCU YAKUT ÇAKAR / İNGİLİZCE REDAKSİYON EREN PULTAR

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI 220 / STK ÇALIŞMALARI - EĞİTİM KİTAPLARI 8

ISBN 978-605-399-058-1

1. BASKI İSTANBUL, EKİM 2008

© BİLGİ İLETİŞİM GRUBU YAYINCILIK MÜZİK YAPIM VE HABER AJANSI LTD. ŞTİ.

YAZIŞMA ADRESİ: İNÖNÜ CADDESİ, NO: 28 KUŞTEPE ŞİŞLİ 34387 İSTANBUL

TELEFON: 0212 311 60 00 - 217 28 62 / FAKS: 0212 347 10 11

www.bilgiyay.com

E-POSTA yayin@bilgiyay.com

DAĞITIM dagitim@bilgiyay.com

DİZİ EDITÖRÜ / YAYINA HAZIRLAYAN NURHAN YENTÜRK

DİZGİ VE UYGULAMA MARATON DİZGİEVİ

DÜZELTİ REMZİ ABBAS

BASKI VE CİLT SENA OFSET AMBALAJ VE MATBAACILIK SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

LİTROS YOLU, 2. MATBAACILAR SİTESİ B BLOK KAT 6 NO: 4 NB 7-9-11 TOPKAPI - İSTANBUL

TELEFON: 0212 613 03 21 - 613 38 46 / FAKS: 0212 613 38 46

İstanbul Bilgi University Library Cataloging-in-Publication Data

A catalog record for this book is available from the İstanbul Bilgi University Library

İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi Kataloqlama Bölümü tarafından kataloglanmıştır.

Sosyal içerme eğitim kılavuzu / Yayına haz. Nurhan Yentürk;

çev. Burcu Yakut Çakar.

p. cm.

STK Çalışmaları - Eğitim Kitapları; 8

ISBN 978-605-399-058-1

1. Social integration. 2. Youth -- Counseling of. 3. Mentoring. 4. Mentoring in education.

I. Yentürk, Nurhan. II. Çakar, Burcu Yakut.

HM683.S67 2008

Avrupa Konseyi Yayınları: F-67075 Strasbourg Cedex

© Avrupa Konseyi ve Avrupa Komisyonu, Eylül 2004

Bu yayının içerdiği malzeme, kaynak göstermek koşuluyla, sadece kâr amacı gütmeyen eğitim çalışmalarında kullanılmak üzere çoğaltılabilir.

Bu doküman, Avrupa Komisyonu'nun, Avrupa Konseyi'nin, üye ülkelerin ya da işbirliği yaptığı kuruluşların resmi görüşlerini yansıtmamaktadır.

Sosyal İçerme
Eğitim Kılavuzu

Eğitim Kılavuzu serisinin koordinasyonu
içerik ve sayfa düzeni denetimi
Balázs Hidvéghi (*eğitim danışmanı*)

Sekreteryä
Dianna Osayande (*administration*)
Laetitia Pougary (*webmaster*)

Bu Eğitim Kılavuzu'nun Editörü:
Tony Geudens

Kapak Sayfası ve Spiffy Karakteri
The Big Family

Bu Eğitim Kılavuzu'nun Yazarları:
Tom Croft
Veronique Crolla
Benoît Mida-Briot

Bu yayının içerdiği malzeme,
kaynak göstermek koşuluyla,
sadece kâr amacı gütmeyen
eğitim çalışmalarında
kullanılmak üzere çoğaltılabilir

**Avrupa Konseyi
Genel Direktörlük IV
Gençlik ve Spor Müdürlüğü**

Avrupa Gençlik Merkezi Strasbourg
30 Rue Pierre de Coubertin
F-67000 Strasbourg, France
Tel: +33-3-88 41 23 00 – Fax: +33-3-88 41 27 77

Avrupa Gençlik Merkezi Budapeşte
Zivatar ucta 1-3
H-1024 Budapest, Hungary
Tel: +36-1-212-4078 – Fax: +36-1-212-4076

**Avrupa Komisyonu
Eğitim ve Kültür Genel Direktörlüğü
Birim D5: Gençlik Politika ve Programları**

Rue de la Loi, 200
B-1049 Brussels, Belgium
Tel: +32-2-295 1100 – Fax: +32-2-299 4158

İçindekiler

Önsöz	7
1. Giriş	9
1.1 Avrupa'nın geleceği: Gençler, sosyal içerme ve katılım	9
1.2 Kapsayıcı şekilde çalışmanın değeri ve zorluğu	10
2. Tanımlar	13
2.1 Kelimelerle ilgili zorluklar	13
2.2 İmkani kısıtlı gençler kim?	14
3. Herkese nasıl ulaşılmalı?	17
3.1 Engeller	17
3.2 Gençler neden katılır?	19
3.3 Motivasyon	21
3.4 Cazip faaliyetler	23
4. Gençler ve çevreleri	27
4.1 Kendi topluluklarında gençler	27
4.2 Ortaklıklar kurma	30
4.3 Farklı çalışma biçimleri	36
5. Herkesi kapsayıcı bir araç olarak formel olmayan eğitim	37
5.1 Formel olmayan eğitim ile formel ve mesleki eğitim	37
5.2 İmkani kısıtlı gençlere yönelik yapılan çalışmalar	39
6. Uygulamada kapsayıcı gençlik çalışmaları	41
6.1 Etik	41
6.2 "Adım adım" yaklaşımı	42
6.3 Güven oluşturma	44
6.4 Özsaygıyı keşfetme	45

---

7. Belli başlı yaklaşımlar	49
7.1 Akran eğitimi	49
7.2 Sözleşme yaklaşımı	51
7.3 Çatışma yönetimi	53
8. Uygulamalı bölüm – Alistirmalar	57
8.1 İmkanı kısıtlı gençler	58
8.2 Sosyal dışlanmaya maruz kalma	69
8.3 Güven ve özsaygı oluşturma	83
8.4 Çatışma yönetimi	89
8.5 Ortaklıklar kurma	96
8.6 Akran eğitimi	100
9. Yararlı metinler	105
10. Yazarlar hakkında	109

Avrupa Komisyonu Perspektifinden Sosyal İçerme

Avrupa Komisyonu ve Ulusal Gençlik Örgütleri halihazırda “GENÇLİK programına imkanı kısıtlı gençlerin dahil edilmesine yönelik strateji”yi uygulamaktadırlar. Bu strateji Avrupa’daki pek çok gencin çeşitli engellerle karşı karşıya olmaları nedeniyle ya da gençlik çalışanlarının veya eğitimcilerin bu hedef grubun katılımına yardımcı olacak birikim ve donanımına sahip olmamalarından dolayı uluslararası faaliyetlere katılım konusunda yaşadıkları zorluklara cevap vermeyi amaçlamaktadır. “İmkani kısıtlı gençler” terimi katılıma ilişkin engellere işaret etmektedir ve bu gruba karşı bir çeşit damgalayıcı niteleme olarak algılanmamalıdır. Bu engeller sosyo-ekonomik, kültürel ya da coğrafi niteliklere ilişkin olabilir ya da fiziksel/zihinsel engelin sonucu olarak da ortaya çıkmış olabilir. 2003 yılı itibarıyla bu hedef grubun GENÇLİK programına katılımını görünür şekilde artırmak istiyoruz ve bununla ilişkili projelere yüksek öncelik atfetmiş durumdayız. GENÇLİK programının Avrupa Gönüllü Hizmetleri (Eylem 2) kapsamındaki kısa süreli projeler, Genç Girişimler (Eylem 3) çerçevesinde gençler tarafından oluşturulan ve yönetilen projeler gibi farklı faaliyetler, imkanı kısıtlı gençlere pek çok fırsat sağlayabilir. Bu hedef grup ile gerçekleştirilecek projeler için ek fon yakın zamanda açılmıştır. Bu alandaki temel strateji bilgi, motivasyon ve eğitim; ağlar oluşturma; sosyal içerme konusunda ulusal ajanslar arasında işbirliği; en iyi örnek ve deneyimlerin paylaşılması ve kalite gözetimi gibi alanları hedef almaktadır. Bunlara ek olarak, SALTO-YOUTH, GENÇLİK çalışanı eğitimi, Eğitim Kılavuzu gibi mevcut eğitim araçları da bu alana yöneliktir. Dolayısıyla, elinizdeki bu eğitim kılavuzu bütün bu çerçeve içerisinde önemli bir araçtır ve hiç şüphesiz imkanı kısıtlı gençler için Avrupa’nın giderek daha kapsayıcı hale gelmesine katkıda bulunacaktır.

Pierre MAIRESSE

Bir Değişim Stratejisi: Avrupa Konseyi’nin Bakış Açısı

Fransız Devrimi’nin özgürlük, eşitlik ve kardeşlik idealleri arasında eşitlik geçen yüzyılın 90’lı yıllarında önem kaybetmiştir. Post-modern toplum, bireycilik ve fark kavramlarına çok daha fazla bir değer verir ve sosyal dayanışmayı modası geçmiş bir hatıra olarak niteler. Avrupa Konseyi’nin “İrkçılık, Antisemitizm, Yabancı Düşmanlığı ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı” kampanyasının eşitlik ve fark ilkelerini bozulamayacak sonsuz bir çeşit ilişkiye oturtmayı amaçlayan sloganı “Herkes Eşit – Herkes Farklı”, dengeden çıkarak eşitsizlik ve fark yönüne doğru evrilmiştir. Bu durum siyasal sistemin refah devleti harcamalarındaki azalmadan kaynaklanan geçici bir arızası değil sistemin doğrudan toplumsal bütünleşme, hakkaniyet ve adalet ilkelerini tehdit eden yeni bir gücün meşruiyet kazanması yönünde evrilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu gelişmelere yönelik işaretler çok tanındıktır: yüksek işsizlik oranları, pek çok ülkede eğitimde fırsat eşitliğinin azalması, bununla birlikte genişlemiş Avrupa’da pek çok genç için ise marjinal konuma itilme, sosyal dışlanma ve ayrımcılık. Avrupa Konseyi’nin 45 üye ülkesi arasındaki önemli ekonomik, sosyal ve siyasi farklılıklardan söz edilirken, Avrupa’da bütünüyle dışlanmış konumda birtakım coğrafi alanlar olduğu da dikkate alınmalıdır.

Gençlik politikası aslında içerme ve erişim ile ilgilidir. Politikalar ancak ve ancak, içerme ve erişimin sağlandığı durumlarda işlevini yerine getirir. Avrupa’daki gençlerin sosyal durumlarında ve yaşama bakış açılarında ortaya çıkan kısa ve orta vadeli kabul edilemez farklılıkların gerisinde silahlı çatışmadan siyasi ve ekonomik sistemdeki değişikliklere, ekonomik krizlere kadar pek çok neden vardır, fakat bunlar Avrupa toplumunun sosyal adalet ve fırsat eşitliği gibi ana değerlerini yok saymaya neden olmamalı, aksine güçleri birleştirmeyi ve bu olumsuz durumları yaratan koşullarla mücadele etmeyi sağlamalıdır. Bu duruma karşılık çözüm önerileri elbette kendiliğinden ortaya çıkmayacaktır. Siyasi ve sosyal eylemlerin yanında yerel düzeyde örgütler ya da ağlardaki gençler, arkadaşları ve akranları ile birlikte daha iyi bir dünyada yaşamak için gerekli çabayı göstermek için üzerlerine düşeni yapmak zorunda kalacaklar. Bu çaba, katılım ve aktif yurttaşlık anlamına gelir, Avrupa alanını “işgal etme” anlamına gelir, sesini duyurabilme ve savunuculuk anlamına gelir. Bütün bunların öğrenilmesi gerekir. Öğrenme ve katılım arasındaki ilişki oldukça güçlüdür. Bu nedenle, sosyal içerme ile ilgili eğitim kılavuzu bir değişim stratejisinin temel dayanaklarından biri olarak herhangi bir eğitim aracından daha fazlasını ifade etmektedir.

Peter LAURITZEN

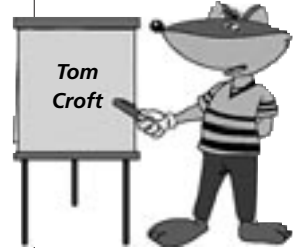

1. Giriş

1.1 Avrupa'nın geleceği: Gençler, sosyal içerme ve katılım

"Avrupa Birliği daha demokratik, daha şeffaf ve daha verimli olmak durumundadır. Bunun yanında, üç temel zorlukla başa çıkmak zorundadır: yurttaşları, öncelikli olarak da gençleri 'Avrupa projesi' ve Avrupa kurumlarına yaklaştırmaya yollarını bulma, ..."

Leaken Bildirgesi'nden alıntı (AB Avrupa Konseyi Zirvesi, Belçika, Aralık 2001)

Bu yeni binyılın eşliğinde Avrupa (hem Konsey hem de Avrupa Birliği'nin kendisi) ve yurttaşları kendi tarihlerinde yeni ve kritik bir ufka doğru hızla ilerlemektedir.

Avrupa Birliği'nin genişleme süreci ve beraberinde getireceği siyasi, ekonomik ve sosyal değişim kıtanın bütünü için esaslı zorluklar ifade etmektedir.

Aynı zamanda Avrupa'nın siyasi ve idari yapıları kıtanın yurttaşlarını gittikçe daha fazla hayal kırıklığına uğratmaktadır. Bu kopukluk hissi, Avrupa seçimlerine katılma oranlarındaki düşüş ya da Avrupa entegrasyon sürecine dair yapılan ulusal seçimlerde "hayır" oyları ile kendini göstermektedir. Bu hisleri tersine çevirmek ve Avrupa'nın kurumları ile yurttaşları arasındaki kopukluğu birleştirebilmek oldukça önemlidir.

Bununla beraber bütün bu zorluklar aynı zamanda Avrupa ve yurttaşları için engin bir fırsat zenginliğini ifade etmektedir. Hep birlikte barışın hüküm sürdüğü, insan haklarına saygılı ve bu hakları savunan, Avrupa'nın kurumları ile yurttaşlarını gerçekten birbirine bağlayacak yeni demokrasi biçimleri üzerine yeni bir Avrupa inşa etme fırsatına sahibiz.

Ancak, Leaken Bildirgesi'nin de netleştirdiği gibi, gerçekten birleşmiş, barışçı ve adil bir Avrupa vizyonunun başarılı olması için Avrupa'nın gençlerine atfedilen önem kritiktir. Gençlerin katılımının siyasi gündemdeki yerinin artması, Avrupa'da gençlik politikaları ve gençliğe yönelik çalışmalar ile ilgili düşünceler ve bunlara verilen önem konusunda kayda değer gelişmeleri yansıtmaktadır. Avrupa Birliği'nin GENÇLİK programı, Gençlik için Beyaz Kitap ve Avrupa Konseyi Gençlik Merkezleri tarafından yürütülen eğitim programları bu eğilimin örnekleridir.

Bu bağlamda rolleri ve önemleri iyice ortaya çıkan gençlerin, Avrupa'nın siyasi haritasındaki yerleri hem sağlamdır hem de hakedilmiştir. O halde bütün bunlarla gençliğe yönelik çalışmalarda sosyal içerme arasında nasıl bir ilişki kurabiliriz? Gençlerin katılımı daha yakından incelendiğinde bu bağlantı daha iyi anlaşılacaktır.

Gençlerin topluma, özellikle sivil ve siyasi örgütlere katılımı gün geçtikçe artmaktadır. Bu bağlamda katılım, kendi hayatlarını etkileyecek ve geleceklerini şekillendirecek değişikliklerden ya da inisiyatifler ile ilgili gençlere sadece danışılmasından daha fazlasını ifade etmektedir. Burada, Avrupa gençliğinin bir kesitini gerçekten temsil eden, temsilci gençlerin katılımını kastediyoruz.

Toplumun gençlerin katkılarından gerçekten faydalanabilmesi için bütün gençlere katılım haklarını kullanabilmelerine yönelik gerekli araçlar ve fırsatların sunulması gerekir. Daha az, hatta en az imkanlara sahip gençlerin katkıda bulunabilmesini ve bu katkılarının dikkate alınabilmesini sağlamak, katılım hakkının diğer gençler kadar onlar için de temel bir hak olması nedeniyle önemlidir. Ancak, bu sadece dışlanmayı önlemenin ya da çeşitliliğin zenginliğini kabul etmenin etik değerine ilişkin bir mesele değildir. İmkânı kısıtlı gençlerin katılımı, sağlıklı demokrasilerin ve toplumların bir göstergesi olarak düşünülebilir. Katkıları, bakış açıları ve bilgileri değerli ve benzersiz olduğundan, gelecekte herkes için daha iyi bir toplum yaratma çabası bağlamında en dezavantajlı ve marjinal konuma itilmiş gençlerin sesini duyulabilir kılmak gereklidir. En zor koşullarda yaşamını sürdüren ve gelecekleri konusunda en fazla belirsizliği yaşayan gençler, bize eşitlik, adalet ve barışın hüküm sürdüğü bir Avrupa'nın anlamını ve bunun yolunu gerçekten öğretebilir. Fakat bu gruba herşeyden önce katılım olanağı verilmelidir.

Sosyal dışlanmaya doğrudan maruz kalan grupların bilgisi ve işin içyüzünü bilmeleri sayesinde dışlanmanın kökenini anlayabilecek olsak dahi aslında bunlar anlaşılması oldukça karmaşık ve zor deneyimlerdir.

Bununla beraber, en zor koşullardaki gençler bize diğer gençlerle arkadaşlık, karşılıklı destek ve güvene dayalı bir atmosferde buluşma fırsatlarına ihtiyaç duyduklarını ifade etmektedirler. Aynı zamanda normal faaliyetlere ve toplumda gençlere açık olan sportif faaliyetler, gönüllülük ve kültürel faaliyetler gibi projelere diğerleriyle birlikte katılma imkanına sahip olmanın önemini de belirtmektedirler. Gençler kendilerini ilgilendiren konularda tartışmayı ve görüşlerini paylaşmayı ancak böyle bir içerme yoluyla sürdürebilirler. Bu durum bütün gençler için geçerlidir ancak imkanı kısıtlı gençler için özellikle daha doğrudur.

Gençliğe yönelik çalışmalar gündelik hayatta dışlanan gençlere ulaşmada ve onları bir araya getirmede önemli bir rol oynamaktadır. Gençlerin kendi yeteneklerinin ve güçlü yanlarının yanı sıra toplumsal olarak içermelerini sağlayacak pek çok toplumsal etmen olduğu doğrudur; ancak en az imkanlara sahip gençler için gençliğe yönelik çalışmalar ve gençlik örgütleri bu tip bir içermeyi sağlamak için başlıca araçlar olarak görülebilir.

Gençlik çalışanları ve gençlik örgütleri, en az imkanlara sahip gençlere faaliyetleri ile ulaşamayacak ve de bu faaliyetlere onları dahil edemeyeceklerse bu faaliyetlerin sunduğu formel olmayan öğrenme deneyimlerinden başka nerede faydalanabilirler ki? (Bkz. *Bölüm 5: Herkesi kapsayıcı bir araç olarak formel olmayan eğitim*) Dışlanmaya en çok maruz kalan gençler, toplumlarımızda kendilerine açık projelerde, diğer gençler ve yetişkinlerle daha başka nasıl bir araya gelecekler? Bu gençler, kendilerine her zaman en iyiyi sunmayan resmi yapıların dışında öz saygılarını ve kendilerine güveni geliştirmek için gerekli cesaret ve desteği nereden bulacaklar? (Bkz. *Bölüm 6.4: Özsaygıyı keşfetme*). Bu tip daha geniş kapsamlı bir içerme olmaksızın diğerlerini temsil etme zorluğunu aşacak beceri ve inancı nerede geliştirecekler? Ve bu tip bir içerme olmadan Avrupa nasıl bir gelecekte mahrum olacak?

O halde, gençlik çalışanları ve gençlik örgütleri kapsayıcı olma konusunda nasıl ilerleyebilirler? Bu eğitim kılavuzu bu soruyu irdelemeye yarayacak kavramsal ve uygulamalı araçlar ve kaynaklar sunmayı amaçlamaktadır.

1.2 Kapsayıcı şekilde çalışmanın değeri ve zorluğu

"Sosyal dışlanma ile ilgili çalışma yapan araştırmacılar hükümetin yardım etmeye hevesli olduğu dezavantajlı gruplardan biri olan, formel eğitim, istihdam ve eğitim programlarının dışında kalan gençlerden oluşan küçük bir örneklem grubunun yaşamlarındaki değişiklikleri izliyorlardı. 18 aylık bir süre içinde onlarla iki ya da üç kez yüz yüze görüşme yapmayı planlamışlardı. Maalesef, düzenli iletişim kurulmasına ve araştırmacıların çabasına rağmen, pek çok genç açıkça 'ortadan kayboluverdiler'."

Missing ConneXions (Kayıp Bağlantılar)'dan alıntı: Britton (2002)

Dışlanmış gençlere ulaşmak oldukça zordur; dışlanma arttıkça bu daha da zorlaşır. Gençlerle iletişim kurmak tek başına yeterli değildir; onlarla ilgilenmeli ve birlikte çalışmalıyız. Buradaki sorun marjinal konuma itilmiş gençlerin çoğunun, uzmanların kendi hayatlarıyla ilgilenmelerine genellikle şüphe, hatta düşmanlık ile yaklaşıyor olmalarıyla birlikte kafalarının daha da karışmasıdır.

Gençliğe yönelik çalışmaların önemi burada ortaya çıkmaktadır. Toplumun kıyısında kalan gençlerle iletişim kurma ve güvene dayalı ilişkiler oluşturma açısından gençlik çalışanlarına ve gençlik örgütlerine çoğu insandan daha fazla olanak sağlayan, bu çalışmaların genellikle gönüllülük ve toplum temelli olma özellikleridir (Bkz. *Bölüm 6.3 Güven oluşturma*).

O halde bu mesleki avantajı kullanarak mümkün olduğu kadar kapsayıcı çalışmalar yapmanın biz gençlik çalışanlarına ne gibi yararları olacaktır?

Çocuklarını oldukça zor koşullarda yetiştirmeye çalışan genç bekar anneler, pratik ve duygusal anlamda zengin bir deneyimin yanı sıra toplumun kökeninden gelen birtakım adaletsizliklere duyarlı bir anlayışa sahiptir. Bu bilgi birikiminin sadece diğer bekar annelerle değil yetersiz bir gelirle, tek başına çocuk yetiştirmeye çalışırken toplumun onaylamayan ve ahlakçı baskısıyla mücadele etmenin ne anlama geldiğini anlamak isteyen herkesle paylaşılması gerekir. Bu tip kişisel anlayış ve deneyimleri diğerleri ile paylaşmak oldukça güçtür; farklı geçmişleri olan genç insanları bir araya getirmek her zaman çok da düz ve sorunsuz olarak gerçekleşmez ancak bir miktar ilgi ve sorumluluk ile herkes için çok önemli kazanımlar sağlanabilir.

- Daha önceki bölümde belirtildiği üzere günlük yaşamında ve uzun dönemli olarak dışlanmaya maruz kalan gençlerin muazzam bilgi ve deneyiminin öncelikle farkına varmak gerekir. Katkıları herhangi bir gençlik girişimini veya projesini zenginleştirecektir.
- Sürekli olarak dışlanmaya maruz kalan gençler daha önce erişemedikleri fırsatlardan faydalanacaklardır. Diğer gençleri tanıma ve onlarla karşı karşıya gelme olanakları sayesinde hep birlikte zorlanacaklar, önyargılarını, klişeleri ve varsayımlarını sorgulayacaklardır. Ufukları genişleyecek, bağlantıları oldukça çeşitli hale gelecektir. Hep birlikte farklı adaletsizlik biçimlerini görecekle, kendi endişe ve sorularını ırdeleyeceklerdir. Deneyimlerdeki ve geçmişlerindeki farklılıklara rağmen geleceğe dair umutları ve özelemleri olan genç insanlar olarak benzerliklerini keşfedeceklerdir.
- Gençlik projeleri ve gençlik girişimleri de bundan faydalanacaktır. Yerelde örgütlü olmaları durumunda kendi toplulukları için daha fazla anlam ifade eder hale geleceklerdir. Gençliğe yönelik çalışmalar ve bu çalışmaları yapanlar, dezavantajlı gençleri dinleyerek ve onlardan öğrenerek neyin gerçekten daha önemli olduğuna dair daha derin ve geniş bir anlayışa sahip olacaklardır. Dışlanmaya maruz kalmış gençlere ulaşp onlarla ilgilenmeleri sayesinde daha sonraki girişimlerinde onları baştan kapsayabilecekler; faaliyet ve projeleri yetişkinlerin tahayyüllerinden gençlerin güncel ihtiyaç ve ilgi alanlarına göre biçimlendirilebileceklerdir.
- İçerik açısından da, hem proje hem de projeye dahil olan herkes bundan kazançlı çıkacaktır. Irkçılık, cinsiyet ayrımcılığı, yoksulluk, eşitsizlik, adaletsizlik ve diğer tüm ayrımcılık biçimleri sadece soyut kavramlar olmaktan çıkıp gerçek insanları etkileyen gerçek güçler olarak gündeme getirilebilir. Gençler, duygusal bağ kurduklarında diğer insanların hayatlarını daha iyi anlayabilirler. Bu ilke, küresel gençlik çalışmalarının bir unsuru olarak kabul edilir, ancak topluluklar arasındaki ya da toplulukların kendi içlerindeki uçurum bir kıta değil kent boyutunda olunca da geçerlidir.
- Bu şekilde ve özellikle kapsayıcı çalışma yaparak öğrendiklerimizi gençlik çalışmaları dünyasının dışında paylaşabildiğimizde, toplum da bütünüyle kazançlı çıkacaktır.

Bütün bunları gerçekleştirebilmek çok da kolay değildir. Kapsayıcı bir şekilde çalışma yapmak hem örgütsel hem de bireysel değişimi gerektirir. Statüko, tanımlı gereği, bazı gençleri ihmal etmiş, saf dışı bırakmıştır. Bunu değiştirmek için bireyler ve örgütler yaptıklarını artık farklı yollarla yapmak durumundadır. Karşılaştıkları engelleri tanımlamalıdır. Projelerin herkese değil de sadece “bazı” gençlere ne şekilde ulaşp onları nasıl dahil ettiğini görmek açısından örgüt kültürü, örgüt değerleri ve uygulamaları incelenmelidir. Bu engellerin bazılarını ve bunlarla başa çıkma yollarını ayrıntılı olarak *Bölüm 3*’te inceliyoruz.

Sonuçta, gençlik çalışanlarının kısıtlarını bilmeleri oldukça önemlidir. Gençlerin içerme konusunda toplumda karşılaştığı engellerden bazıları kökeni çok eskiye dayanan, uzun zamandır süregelen, yapısal niteliktedir. Gençlik çalışanları iyi niyet ve çok çalışmayla bile bunların etkilerine karşı koyamaz. Hedefler gerçekçi ve ulaşılabilir olmalıdır (Bkz. Proje Yönetimi ile ilgili Eğitim Kılavuzu’nun SMART hedefleri ile ilgili bölümü). Gençlik projeleri elbette ki tek başına yoksulluk, işsizlik, uyuşturucu, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadele, eğitimdeki başarısızlıklar, evsizlik, taciz ve ihmal, gençlik suçları ya da gençlerin toplumdaki dışlanmalarıyla ilişkili diğer sorunlarını ortadan kaldıramaz. Ama resmi olmayan platformlarda fırsatlarını arttırarak, yeni deneyimler sunarak, onlara olan inançlarını göstererek ve potansiyellerini ortaya çıkarmalarını sağlayarak bu gençlerle çalışabilirler (Bkz. *Bölüm 5: Herkesi kapsayıcı bir araç olarak formal olmayan eğitim*).

Her gün ayrımcılık ve dışlanmaya maruz kalan ve beraberinde gelen aşağılama ve adaletsizlik ile başa çıkmaya çalışan gençler için saygı ve haysiyete dayalı, duyarlı ve kapsayıcı bir gençlik çalışması büyük bir güç ve kişisel cesaret sağlayabilir. Bütün bu kavramlar sizin için yeni ise, gençliğe yönelik kapsayıcı çalışmalara yönelik temel ilkeler ve farklı yaklaşımlar *Bölüm 6: Uygulamada kapsayıcı gençlik çalışmaları* ve *Bölüm 7: Belli başlı yaklaşımlar*'da tanımlanmaktadır.

Bununla birlikte öğretmen, sağlık personeli, polis ve işveren gibi meslek gruplarını, gençleri ciddiye alıp, onları dinlemeleri, hayatlarıyla ilgili doğru düzgün iletişime girmeleri ve gençlerin de katkıda bulunup öğretecek çok şeyleri olduğunu kabul etmeleri konusunda cesaretlendirmeliyiz. Sosyal dışlanma ile mücadele ve sosyal içermeyi geliştirmede ortaklıkların önemi *Bölüm 4: Gençler ve çevreleri*'nde irdelenmektedir.

İmkani kısıtlı gençler ile çalışma etrafındaki farklı konulara dikkat çekmek isteyen bir eğitimci iseniz, bu eğitim kılavuzu size *Bölüm 8: Uygulamalı bölüm – Alıştırmalar* ile pek çok yöntem ve alıştırmayı sunacaktır.

Bir sonraki bölümde, en zorlu engellerden birini aşmaya çalışacak, (*Bölüm 2: Tanımlar*) imkanı kısıtlı gençlerin kim olduğu ve içermenin aslında ne ifade ettiğini irdelleyeceğiz.

2.1 Kelimelerle ilgili zorluklar

Çalışmalarını daha kapsayıcı hale getirmeye çalışan kişiler olarak biz gençlik çalışanları pek çok zorlukla karşılaşırız. Bu zorluklardan biri de projelerimizle kapsamayı hedeflediğimiz gençlerden söz ederken kullanılacak doğru kelimeleri bulmaktır.

Yıllar boyunca pek çok terim ortaya atılmış, bunların çoğu da eleştiriler karşısında ya kullanılmaktan vazgeçilmiş, kullanılmaktan kaçınılmış ya da değiştirilerek kullanılmıştır. “Alt sınıf” gibi bir kısım tanım açıkçası küçümseyici niteliktedir. “Yoksul”, “engelli” ya da “işsiz” gibi diğer bir kısmı ise duyarsız ya da yetersiz olmasından dolayı kullanılmamaktadır. Avrupa Komisyonu’nun GENÇLİK Programı’nda da “dezaavantajlı gençler” ifadesinden, kendisi de çok iyi olmayan ve zaman içinde değişebilecek olan “imkanı kısıtlı gençler” ifadesinin kullanımına doğru bir yönelim söz konusudur ki bu eğitim kılavuzunda da mümkün olduğu kadar bunu kullanmaya özen gösterdik.

Hangi terimleri kullanırsak kullanalım, kabul etmemiz gerekir ki;

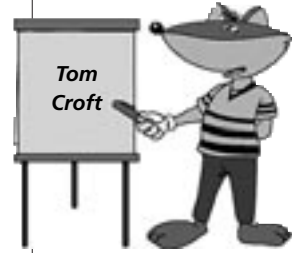
- Kelimeler güçlü ve karmaşıktır; arkasında yatan düşünce iyi niyetli de olsa ve söyleyen kişi saygısızlık ya da zarar ima etmese de kırıcı olabilirler.
- Kelimeler nasıl düşündüğümüzü ve tepki verdiğimiz şekillendirir. “Genç suçlu” ya da “taciz kurbanı” gibi tanımlayıcı kelimeler çoğu zaman kanıtlanmamış ya da doğrulanmamış ancak kolayca da sökülüp atılamayacak birçok çağrışım yapabilir.
- Kelimelerin önemine rağmen onlara çok da takılmamak gerekir. Kelimeler üzerinde çok düşünerek harcanan zaman yararlı birşeyler yapmaya engel olabilir.

Dile ilişkin sorun, gündelik hayatlarında dışlanmaya maruz kalan kişiler ile çalışırken zıt yönlerle çeken iki farklı güç odağı olmasından kaynaklanır. Bir yandan hükümetler, politika yapanlar, yöneticiler, analistler ve fon sağlayıcılar için belirli genç gruplarını hedeflemek ve tanımlamak istiyoruz. Gençlerin belirli hassasiyetlerini, sorunlarını, durumlarını iyileştirmenin zorluğunu ve karşı karşıya kaldıkları adaletsizlik ve güçlükleri ifade edecek bir etiket istiyoruz. Bunu, gençlerin durumlarından ve taleplerinden öğrendiklerimizle toplumun dikkatini çekmek için yapmamız gerekiyor. Gençlerle çalışma yapabilmek için gerekli fon ve kaynaklara erişme şansımızı artırabilmek için de bunu çok kısa ve öz bir şekilde yapmak durumundayız.

Gençlerle ilişkilerimizde ise baskı başka bir doğrultudan gelmektedir. İnsanları etiketlemenin saçmalığının—ve tehlikelerinin—farkındayız. Gençlerin genellenebilir bir kitle değil tek tek bireyler olduğunun da farkındayız. Başkalarının kendilerine uygun gördüğü etiketlere karşı hoş tepkiler vermediklerini de biliyoruz. Haysiyet ve kendilerine saygı haklarının da farkındayız. Bu nedenle kendilerini tanımlamayı seçmeyecekleri yollarla onları tanımlama konusunda rahatsız hissediyoruz. Dolayısıyla bu iki odağı uzlaştırmaya çalıştığımızda ortaya bir gerginlik çıkıyor.

Sosyal dışlanmaya maruz kalmış gençleri tanımlamak için ideal bir kategori olmadığını kabul ettiğimizde, esnek olmayan yaklaşımlardan kaçınarak dikkatle ilerlemenin mantıklı olduğu görülüyor. Bazı genel ilkelere takip etmek de akıllıca olacaktır:

- Kullandığımız kelimelerin çok teknik ya da anlaşılması zor olmasından kaçınarak mümkün olduğu kadar net olmalıyız. Pek çok özüllü, kısmen küçültücü ya da hor gören imalar içerdiklerinden, kısmen de bariz bir şekilde yanlış olmalarından dolayı “ıstırap çeken” ya da “tekerlekli sandalyeye bağlı” gibi kelimelere itiraz ederler. Tekerekli sandalye kullananlar illa ki sandalyeye bağlı değildirler; ayrıca kanıt olmadığı sürece birilerini “ıstırap çekiyor” diye nitelendirmek küstahlık ve bilgisizliktir.
- Gençlerin ne istediklerini dinlemeliyiz. Hollanda’da yaşayan Türk ya da Fas kökenli gençler kendilerini Hollanda hükümetinin yarı-Hollandalı anlamına gelecek şekilde icat ettiği “medelander” olarak tanımlıyorlar mı? Aksi halde, biz öyle mi tanımlamalıyız? “İmkanı kısıtlı gençler” bu tanıma duyduklarını kendilerini tanıyabilecekler mi?

- Tanımladığımız insanların haysiyetinin her zaman farkında olmalıyız. Çok basit bir test – kendimizin bu şekilde tanımlanmasını ister miyiz? Bu tanım yakınlarımızdan biri için kullanılsa hoşumuza gider mi?
- Bir tanımın gençlerin kendilerine değil mevcut durumlarına ait olduğunu belirtme konusunda açık olmalıyız. Bir grubu “riskli” ya da “dezavantajlı” olarak tanımladığımızda kendi fırsatlarını etkileyen mevcut ya da yakın zamandaki durumlarını kastediyoruz; bu onların sonsuza dek taşıyacakları bir etiket değildir.

2.2 İmkani kısıtlı gençler kim?

“İnsanlar yaşadıkları yerden dışarı çıkmadıklarında, kendi sokak ya da mahallelerini terk etmediklerinde dış dünya ile aralarına bir duvar örülür. Kendi mahalleleri ya da ülkelerinin dışında hiçbir şeyi görmez hale gelirler ki bu oldukça tehlikeli bir durumdur. Dışarı çıkmak ve dolaşmak, diğer insanları görmektir. Dünyayı değiştirebileceğiniz izlenimini verir. Dışarı çıkmamızı ve diğer insanları görmemizi engelleyen duvar mutlaka yıkılmalıdır.”

Gençlik için Beyaz Kitap: En Yoksul Gençlerden bir Katkı, International Movement ATD Fourth World, 2001.

Uzmanların eksikliği

Yukarıdaki cümleler, üzerinde çok konuşulan ama hiçbir zaman tam olarak anlaşılmayan dışlanma, ayrımcılık ve yoksulluk üzerine kendi deneyimlerinden bahseden bir gence ait.

Akademisyenler, politika danışmanları, sosyal hizmet uzmanları ve hatta gençlik çalışanları bazı durumlarda dışlanma konusunda uzman olarak nitelendirilirler. Bu uzmanların çoğu yıllar süren araştırmalarından ya da sahadaki deneyimlerinden gelen değerli ikincil bilgilere sahiptir. Ancak aralarından çok azı dışlanma ile hayat boyu mücadele ederek elde edilen doğrudan bilgiye sahiptir. Tartışmalardaki eksiklik işte bu uzmanlardır ya görmezlikten gelinir ya da bunlardan yeterince faydalanılamaz.

Peki niçin böyle oluyor? Bir açıdan bu, otorite ve bilgi ile ilgili toplum tarafından benimsenmiş norm ve inançları kırma konusunda hepimizin yaşadığı zorluk olarak görülebilir. Eğitimde başarı ve mesleki statü, saygı duymaya alışık olduğumuz niteliklerdir—ki bu çok da anlamlı. Fakat madalyonun öteki yüzü, bu alışkanlıklar içinde kapana kısılp kalmış olabileceğimizdir. Bir başka açıdan da bu, dışlanmaya maruz kalmış kişilere ulaşma konusunda hem tasarım hem de donanım açısından yetersiz kalan toplumsal yapı ve kurumlarla ilgili bir sorundur. Bu durum bazen “kurumsal ayrımcılık” olarak da tanımlanır ve dışlanmaya katkıda bulunan başlıca koşullardan biri olarak nitelendirilebilir. Son ama önemli bir neden, daha sonra da göreceğimiz gibi, ayrımcılık, dışlanma ve güvencesizliğin uzun dönemde birbirini beslemesi ve bireylerin günlük mücadelelerini kazanmalarını gittikçe daha da zorlaştırmasıdır. Bütün bunların sonucunda, sadece bizim dışlanma ile mücadele becerimiz değil, toplumun dışlanma anlayışı da yara alır.

Çifte tehlike

Akademik çalışmalar ya da politika çalışmalarının çoğunda dezavantajlı grupları niteleme ve tanımlama ya odaklanmak yönünde bir eğilim vardır. Bu tip bir sınıflandırma yararlı olabilir: hem sayısal yöntemler kullanılan araştırmalar için, hem de politika ve programların etkisini istatistiksel olarak değerlendirebilmek için gereklidir. Buradaki tehlike, gereğinden fazla kullanıldığında bu yaklaşımın gençleri ve durumlarını çarpık bir mercekten ortaya koyacak olmasıdır.

Dışlanmaya maruz kalan grupların herhangi birisi için neden başkalarının değil de bu grupların dışlanma riskine maruz olarak görüldükleri sorulabilir. Örneğin, “genç anneler ya da kırsal kesimdeki gençler bu sınıflamada nerededir”? Bazı genç grupları bu tip listelerde genellikle göz ardı edilir çünkü koşulların doğası gereği durumlarının onlara özgü olduğu düşünülmektedir. Buna örnek olarak özürli bir akrabanın ya da ebeveyninin tüm bakım sorumluluğunu üstlenen “genç bakıcı”lar verilebilir. Tüm bu çeşit iddiaların hakkını yemeden yapılacak bir liste de fazlasıyla uzun olacaktır.

Son olarak, gençleri sınıflandırmada başka bir konu da bazı gençlerin aynı anda birden fazla gruba dahil olabilecek niteliklere sahip olmalarıdır. Gençler kendilerini bu grupların ya bir kısmına dahil edebilir ya da hiçbirine etmeyebilir. Bununla birlikte, bazı insanların aynı zamanda birden fazla dezavantajlı grup içinde nitelendirilebilmesi dışlanmanın kendisini daha derinlikli olarak anlamamızı sağlayabilir. Örneğin, hem bir etnik azınlık grubuna dahil olmak hem de uzun dönemli yoksulluk yaşıyor olmak ne anlama gelmektedir? Ya da hem çok düşük bir gelir ile geçinen genç bir bekar anne hem de kırsal kesimde olmak? Eğer toplumumuzda bütün bu gruplar dışlanma riski ile karşı karşıya ise, sen hangi açılardan risk altındasın? İşte “çifte tehlike” ya da “çok yönlü güvencesizlik” fikri, dışlanmanın, nedenleri ve sonuçları ile birlikte bütüncül bir şekilde anlaşılması gereğinin temelini oluşturmaktadır.

İnsan hakları yaklaşımı

“Temel güvencenin olmayışı bireylerin ve ailelerin mesleki, ailevi ve toplumsal sorumlulukları üstlenmelerini ve temel haklardan faydalanmalarını sağlayan bir ya da birden fazla etmenin eksikliğine işaret eder. Bu tip bir durum, daha da genişleyerek daha ciddi ve kalıcı sonuçlara yol açabilir. Temel güvencenin eksikliği insanların yaşamlarını pek çok yönden eş zamanlı olarak etkilediğinde, uzun sürdüğünde, bireylerin haklarını geri alma ve gelecekte sorumluluklarını yeniden üstlenme şanslarını ciddi şekilde tehlikeye attığında kronik yoksulluk ile sonuçlanır.”

Fransız Ekonomik ve Sosyal Konseyi (1987) ve Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi (1996) tarafından benimsenen “kalıcı yoksulluk” tanımı.

Bu tanım kalıcı yoksulluktan söz etmektedir ama uzun dönemli dışlanmayı tanımlamak için de kullanılabilir. Toplumumuzda pek çok dışlanmış gencin karşı karşıya kaldığı gerçekliğe işaret etmekte, bireylerin durumlarının üç önemli yönüne dikkat çekmektedir:

- **Çok yönlü güvencesizlik** – En dezavantajlı gençler yaşamlarında aynı anda pek çok farklı güvencesizlikle karşı karşıyadırlar: işsizlik, ayrımcılık ve tecrit; ya da yetersiz konutlar, sağlık sorunları ve düzensiz eğitim.
- **Kalıcı olma** – Bu tip çok yönlü güvencesizlikler uzun sürdüğünde üstüste eklenip artabilir. Örneğin, yetersiz konutlar sağlık sorunlarına yol açar; ayrımcılık işsizliğe ya da okulda sorunlar yaşanmasına neden olabilir; ailenin parçalanması yalnızlık ile sonuçlanabilir.
- **Hak ve sorumlulukların erozyonu** – Neticede bireylerin temel sosyal, ekonomik, kültürel, sivil ve siyasi hak ve sorumlulukları zayıflamaktadır ya da toptan tehdit altındadır: Eğer her gün ayrımcılığa maruz kalıyorsanız, okulda başarılı olmanız güçleşir. Temel eğitiminiz olmadan nasıl doğru düzgün bir iş bulabilirsiniz ki? Doğru düzgün bir işiniz olmadan düzgün bir ev için, kira için iki yakanızı nasıl bir araya getireceksiniz ki? Kendinize güveniniz kalmadığında ve insanlar durumunuzu anlamadığında kültürel ya da sivil faaliyetlere katılmak çok zorlaşır. Bütün bu baskılar aile hayatında dayanılmaz gerginlikler yaratabilir. Bu tip bir kısır döngü nihayetinde bireyin hayatının her parçasını etkileyecek şekilde süregidebilir.

Bu tür koşullar altında bazıları için yaşam, çoğumuzun kanıksadığı temel haklardan yararlanmak ve sorumlulukları yerine getirmek için günlük bir mücadele haline gelir; bu da toplumdan ve projelerinden dışlanma anlamına gelmektedir.

Bu bölümün başında alıntılanan deneyimlere sahip olan gençler, bu deneyimleri anlamamıza yardımcı olurken aynı zamanda bize kendi isteklerini de anlatmaktadır. Dışlanmaya karşı mücadelede gençliğe yönelik çalışmaların rolü sadece imkanı kısıtlı gençlere daha fazla imkan sağlamaktan ibaret değildir. Ancak bu imkanlar yoluyla gençlerin şiddet kapanından kaçınma konusundaki çabalarını destekleyebilir, yukarıda sözü edilen duvarları yıkma konusunda onlara katılabiliriz.

3. Herkese nasıl ulaşılmalı?

3.1 Engeller

Gençler ikili imajdan dolayı sıkıntı yaşamaktadır. Bir yandan, medya ve siyaset gençleri genellikle pasif ve hatta potansiyel olarak suçlu olarak betimlenirken, öte yandan reklam ve filmler aktif, güçlü ve mutlu olarak resmetmektedirler. Gerçek hayatta, sadece çok az genci bu gruplar içinde tanımlayabiliriz. İmkani kısıtlı gençlerin çoğu pek çok açıdan ve yukarıda bölüm 2.2.'de belirtilen farklı zorluklardan dolayı baskı altındadır. Bu koşullar altında yaşamlarını sürdürebilmek, zaman ve enerjilerini, sizin faaliyetlerinize istedikleri halde katılmalarına engel olacak şekilde tüketmektedir.

Bu durum, gençlik çalışanlarının *tüm* gençlere ulaşmak için aşmaları gereken bir engel oluşturur. Gençlik çalışanları en asgari düzeyde tüm gençlere katılma imkanını sunma, katılıp katılmama seçimini kendilerinin yapması imkanını tanıma sorumluluğuna sahiptir. En azami düzeyde ise, az temsil edildiği düşünülen belirli bir hedef gruba ulaşmayı kendilerine amaç olarak belirleyebilir. Öncelikle, gençliğe yönelik çalışmalarınızın kapsayıcı olmasını ne gibi engellerin önlediğinin farkına varmak oldukça önemlidir. İdealist bir çalışan açısından bazı gençlerin niçin diğer gençlerle birlikte eğlenceli faaliyetlerde yer almadıklarını anlamak bazen güç olabilir. Ancak pek çok genç için ilk öncelik kendi kendilerine bakabilmek ve hayatlarındaki zorluklara göğüs germek olacaktır. Gençlik çalışanları bu ihtiyaçları dikkate almalıdır.

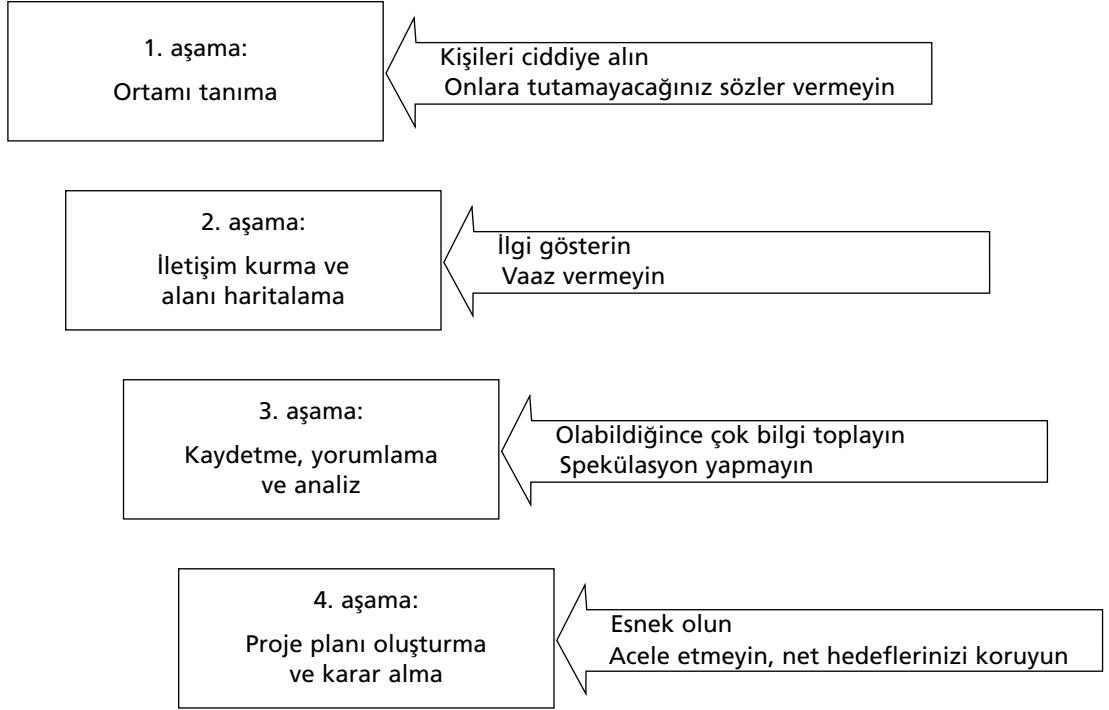
Burada kısa bir ara verip gençleri faaliyetlerinize katılmaktan alıkoyabilecek nedenlere göz atalım.

Kişisel engeller	Pratik engeller
– öz saygı ve kendine güven eksikliği – cesaret eksikliği – kendilerine karşı büyüklük taslanmasından hoşlanmamak – gençliğe yönelik çalışmaların pek cazip olmayan imajı ("sadece çocuklar ve hanım evlatları için") – ayrımcılığa maruz kalma korkusu – faaliyetlerin ilginç olmaması	– bilgi eksikliği – izin eksikliği – katılıma karşı grup baskısı – zaman ya da enerjinin olmaması – maddi imkanların yetersizliği – kültürel ya da dini konulardaki uyumsuzluklar – hareketliliğe ilişkin sorunlar

Aslında bu tablo tam değil ve tüm nedenler sizin hedef grubunuz için geçerli olmayabilir ancak faaliyetlerinize bazı grupların niçin katılma eğilimi olmadığı konusunda fikir verebilir. Gençler bazen de bir nedeni gerçek nedenleri gizlemek için kullanabilir. Örneğin ailesi tarafından faaliyetlere katılmasına izin verilmeyen bir genç faaliyetleri aptalca bulduğu için katılmadığını söyleyebilir. Hedef grubun kim olduğunu basitçe düşünürken bile pek çok engel bir çırpıda sıralanabilir: Musevi ya da Müslüman topluluklardan gelen gençler için domuz çevrilen bir mangal partisi uygun değildir. Bir aile bireyinin bakımından sorumlu olan genç bakıcılar evden çıkmak için zaman bulamayacaklardır. Özürlü ya da kırsal kesimdeki gençlerin faaliyetlere katılmalarının da kendi koşullarına özgü engelleri olacaktır. Din ya da kültür de gençlerin "karışık" projelere katılmalarını imkansız hale getirebilir.

Dolayısıyla, gençleri faaliyetlerinize katılmaktan alıkoyan bir değil birden fazla neden olabilir. Bunları anlamanın bir yolu gençlerin kendilerine sormak olabilir. Ancak hedef grubunuzu gerçekten iyi tanımak istiyorsanız yaşadıkları mahallelerden çok şey öğrenebilirsiniz. İşte gençlerle ve çevreleriyle daha iyi bağlantılar kurabilmek için sistematik bir yaklaşım:

1. aşama: Hedeflediğiniz gençler ile iletişim kurabileceğiniz mekanlara gidin. Ortamlarını ve yaşam koşullarını tanımaya çalışın (bkz. *Bölüm 4.1. Gençler ve çevreleri*). Gençlerle ihtiyaçları ve istekleri hakkında konuşun ve onlardan sokaklarda karşılaşmadığınız diğer gençlerle ilgili bilgi almayı unutmayın. Onları dinleyin ancak yapamayacağınız şeyler için sözler vermeyin. Büyüklük taslamaktan kaçının.

2. aşama: Gençlerle güvene dayalı bir ilişki kurmuş olmanız oldukça önemli (Bkz. *Bölüm 6.3. Güven oluşturma*). Size geçmiş deneyimlerinden bahsederlerken yargılayıcı tavır takınmamak ya da vaaz verir gibi olmamak önemlidir. Yaptıklarına, yapmayı planladıklarına ilgi gösterin. Bu aşamada gençlerin ileride düzenleyeceğiniz faaliyetlere katılmalarını sağlayacak tohumları atabilirsiniz.

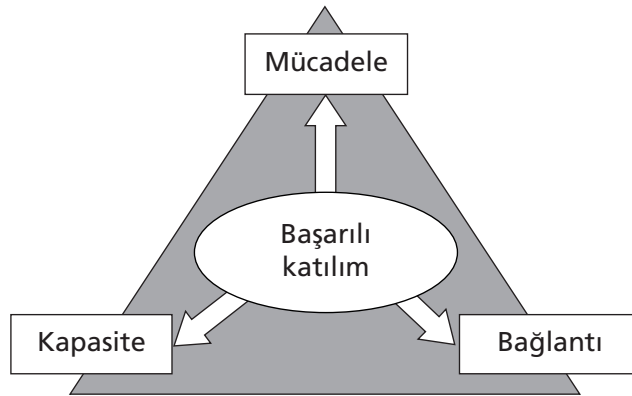
3. aşama: Hedef grubunuzla birlikte bu iletişiminizden edindiğiniz bilgileri analiz edin. Günlük hayatlarında karşılaştıkları zorlukları, faaliyetlerinize katılmalarına engel olan nedenleri, neleri sevdiklerini, neleri sevmediklerini gözden geçirin. Bütün bu bilgiler size gençlerin ne tür proje ve faaliyetlerle ilgilenebilecekleri, hangilerinin onlara uygun olmayacağı konusunda fikir verecektir.

4. aşama: Bütün bunların ardından hedef gruba yönelik bir proje oluşturmaya karar verdiğinizde topladığınız tüm bilgileri kullanın ve başlangıcından itibaren tüm proje ya da faaliyet boyunca gençleri de süreçlere dahil edin. Doğaçılama ve esneklik bir proje için hayati nitelik taşısa da özellikle dezavantajlı gençler ile çalışırken bir plan dahilinde ilerlemek oldukça önemlidir. Böyle bir yaklaşım hem amaç ve hedeflerinizi netleştirmenize yardımcı olur, hem de gençlerle yaptığınız çalışmalarda size kılavuz olur. Ulaşmaya çalıştığınız hedefler konusunda şeffaf olun ve bu hedefler arasında mutlaka gençler için birşeyler olmasına dikkat edin. Proje oluşturmak için daha fazla bilgiyi Proje Yönetimi Eğitim Kılavuzu'nda bulabilirsiniz.

Gençliğe yönelik çalışmanızı belirli hedef gruba göre tasarlama sürecinde işin tümünü kendiniz yüklenmelisiniz. *Ortaklıklar kurma* başlıklı Bölüm 4.2.'de de belirttiğimiz gibi birlikte çalıştığınız insanlarla (ya da hedef grubun çevresindeki diğer paydaşlarla) tartışmak, fikir alışverişinde bulunmak ve onları kendi tarafınıza çekmek önemlidir.

3.2 Gençler neden katılır?

İmkani kısıtlı gençlere ulaşmaya çalışırken projenizi onların ihtiyaçlarına göre tasarlamamız önemlidir. Gençlerin ilgi alanları, becerileri ve sınırları arasında doğru bir denge bulmamız gerekir. Gençleri süreç boyunca dahil etmek projeyi bir anlamda sahiplenmelerini hissedebilmeleri açısından da önemlidir.

Jans ve De Backer (2002) “başarılı bir katılım için üç anahtar” a atıfta bulunurlar: mücadele, kapasite ve bağlantı.¹ Bir faaliyet gençler için zorlayıcı olmalı, onları denemek ve kendi sınırlarını zorlamak için cezbetmeli. Ancak bu zorluk onları vazgeçirecek kadar başa çıkılmaz görünmemeli, ya da başa çıkamadıkları durumda hayal kırıklığı yaratıp benzer bir projeye katılma konusunda düşünüp taşınmalarına yol açmamalıdır. Öte yandan, zorluk gençleri sıkımayacak ya da “nasıl da becerdik” şeklinde bir başarıma hissinden uzaklaştırmayacak derecede olmalıdır. O halde, gençlik çalışanları gençlerin kapasitelerini, becerilerini çok iyi bilmek ve projeyi buna göre küçük kazanımlar ve başarılar elde edecek şekilde uyarlamak durumundadırlar. Son olarak, gençlerin kendilerini faaliyetle bağlantılı hissetmesi gerekir. Faaliyetler gençlerin yaşadıkları dünyaya uyarlanmalı ve ona uyumlu hale getirilmelidir. Projenizde bu üç anahtara değinmeyi ve bunları dengede tutmayı başılabildiğinizde başarılı bir proje için ilk adımı atmış olacaksınız.

İmkani kısıtlı gençleri hedef alan çalışmalarda başarılı olmanın başka bir ilkesi gençleri ilk andan itibaren süreçlere dahil etmektir. Bu yaklaşım projenin gençler *için* değil, onlarla *birlikte* ya da *onlar tarafından* gerçekleştirilmesi anlamına gelir. Birlikte çalıştığınız gençler kendi hoşlandıkları ve hoşlanmadıkları şeyleri, arkadaşlarının ya da ailelerinin bir faaliyetten hoşlanıp hoşlanmayacaklarını söyleyebilecek durumdadır. En önemlisi faaliyetler, bir çeşit sahiplik ve sorumluluk hissi verecek şekilde gençler etrafında şekillenmelidir. Projenin planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde gençler eşit birer ortak olmalıdırlar.

1. Flamen Gençlik Konseyi – JeP izniyle. Web sitesi: www.vlaamsejeugdraad.be.

En iyi uygulamalar – Somut bir örnek

İspanya'nın kuzeyindeki bir kasabanın yoksul bölgelerinden birinde yeni bir gençlik merkezi açıldı. Ne yazık ki, fon kısıtlarından dolayı merkezin personeli bir yıl içinde azalmaya başladı ve faaliyetlerin pek çoğu iptal edildi. Bir gün, gençler arasında yaşça daha büyük olan bir grup, çalışanlarla merkezin daha uzun saatler açık kalmasıyla ilgili bir muhabbete girdi. Çalışanlar sayıca az olduklarından dolayı bunu gerçekleştiremeyeceklerine dikkat çektiler. Bunun üzerine gençler faaliyetleri organize etme ve destekleme konusunda yardım etmeyi, kendilerinin yetersiz kaldıkları konularda da yardım edebilecek birilerini bulmayı önerdiler. Bu önerileri kabul edildi ve proje başlamış oldu. Başlangıçta pek çok sorun çıktı; her iki tarafın da iyi niyetli olmasına karşılık personel aşırı sorumluluk alıp gücü gençlere devretmekte zorlandı. Gençler ise programlı çalışma saatleri, gençliğe yönelik yapılan çalışmaların gerektirdiği dakiklık ve güvenilirlik açısından sorunlarla karşılaştılar. Dört ay sonra bu durum merkezde ciddi bir krize yol açtı ve taraflar bir masa etrafında çözüm bulmaya girişti. Yeni düzenlemeler yapıldı, sorumluluklar net olarak bölüştü ve başlangıç olarak gençlik merkezi tarafından tüm mahalle için bir sokak partisi düzenleme hedefiyle ortak bir proje başlatıldı. Toplantıdan sonra herkes telaşlanmıştı çünkü eğer bu proje yürümezse bunun aynı zamanda merkezin sonu anlamına geleceğinin farkındaydılar. Öte yandan, üzerinde düşünürken de, merkezin kendileri için ne anlama geldiğinin ve faaliyetlerin durmasından hoşnut olmayacaklarının da farkına varmışlardı. Gençlerin tümü mahallenin tamamının katılımını sağlayabilmek için tüm çekingenliklerinin üstesinden gelerek esnaftan, yerel yönetimden ve bölgedeki diğer kişilerden yardım isteyerek elinden geleni yaptılar. Elbette, parti, gençlik merkezinin mahalledeki yerini sağlamlaştıracak ve merkezi yöneten ekibi sayıca dörde katlayacak şekilde büyük bir başarıyla gerçekleşti.

İmkani kısıtlı gençlere (hatta tüm gençlere) yönelik faaliyet ya da proje başlatırken aşağıdaki liste faaliyetinizin gerçekten herkes tarafından ulaşılabilir olup olmadığına karar vermenizde yardımcı olabilir. Tabii ki, bu liste de tam değil ve herkes için geçerli olmayabilir ama en azından bir başlangıç noktası olarak kullanılabilir ve bu doğrultuda uyarlanıp genişletilebilir.

Faaliyet öncesi için kontrol listesi

- ✓ • Hedef grubunuzun ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını, kültürel geçmişlerini, geleceğe ilişkin vizyonlarını, evdeki durumlarını tanıyın.
- ✓ • Faaliyetinizi duyurmak için hedef gruba uyarlanmış farklı yöntemler ve kurgular kullanın (örneğin kulaktan kulağa yayma; okullara, toplum merkezlerine, süpermarketlere, büfelere ve sokaklara asılan posterler; yerel medya).
- ✓ • Geçmişte benzer faaliyetlere katılanlara yaş grubu, cinsiyet, kültür ve diğer açılardan göz atın ve bunların dışında kalanların (arkadaşlar, kardeşler, mahalledeki diğer gençler) niçin katılmadığını analiz edin. Pratik engellerle başa çıkmaya çalışın (doğru zamanlama, finansal engelleri aşma, toplantı yerine erişimin kolay olması vb.).
- ✓ • Faaliyetin hedef grubun ilgisini çekmesini (ya da en azından ilgi çekici görünmesini) sağlayın. Ücretsiz bir içecek, spor alanına ücretsiz giriş, bir şapka ya da t-shirt gibi birkaç küçük şey katılımlarını sağlayabilir.
- ✓ • Gençlik çalışanlarının kültür, yaş grupları, cinsiyet ya da din ile ilgili düşüncelerini göz önünde bulundurarak hedef grup ile faaliyetin konusunun uyumlu olmasını sağlayın.
- ✓ • Ebeveynler, öğretmenler, mahalle halkı gibi diğer paydaşların da faaliyetten haberdar olmasını, faaliyeti onaylamasını ve desteklemesini sağlayın.
- ✓ • Faaliyeti ya temaya ya da hedef gruba uygun olan bir yöntem ile sunun (akran eğitimi, video gösterimi, araştırma, tartışma vb.).
- ✓ • Faaliyeti gençlerin becerilerine uygun hale getirin.
- ✓ • Faaliyeti gençlerin ilgi alanları ile ilişkilendirin.
- ✓ • Faaliyetin tamamının geliştirilmesinde ve uygulamasında gençleri dahil edin.
- ✓ • Gençler için faaliyetten beklentilerinin, faaliyet kapsamındaki sorumluluklarının ve bunları nasıl yerine getireceklerinin net olmasını sağlayın.

Şunu unutmamak gerekir ki başarı her zaman tekrarlanamayabilir. Bir yıl çok iyi yürütülmüş bir proje ikinci yıl aynı başarıyı gösteremeyebilir. Sürekli olarak engelleri kontrol etmek, hedef grubunuzun ihtiyaçlarını belirlemek, amaç ve hedeflerinizi gözden geçirmek, projeye dahil edilenlere karşı pozisyonunuzu dikkatle gözden geçirmek gerekmektedir. İmkani kısıtlı gençlerle çalışmanın eğlenceli tarafı sağlarının-sollarının belli olmamasıdır. Genç girişimler genellikle çok başarılı olarak gelişir ve zaman içinde sürekli bir faaliyet haline gelir. Gençler motive olurlar ve projeye katılarak tekrar emek piyasasına girmiş olurlar. Birtakım özgül mesleki beceriler ve yaşam becerileri kazanarak kendilerini sosyal dışlanmadan kurtulmalarını sağlayacak bir iş bulmayı başarabilirler.

En iyi uygulamalar – Somut bir örnek

Pek çok ülkede spor yapmak, malzeme ve spor yapılacak alan konusundaki sıkıntılardan dolayı zordur. Bu durumdan en çok etkilenen grup da gençlerdir. Dahası, örneğin Fransa’da, pek çok spor malzemesi genellikle çöpe atılmaktadır. Bu bağlamda bir grup Fransız genç eskimiş spor malzemelerini onarıp yenileyerek tekrar dağıtmaya karar verdiler. GENÇLİK Programının “Gençlik Girişimleri” kapsamında bu proje üzerinde bir yıllık çalışmadan sonra Haziran 2000’de spor malzemelerinin yenilenmesi ile ilgili “Sınır Tanımayan Spor” adlı bir atölye çalışması düzenlendi. Bu atölye şu anda kendi fikirlerini uygulama fırsatına sahip bir grup gencin yönettiği bir proje olmaktan çıkıp bir spor STK’na dönüşmüştür. Bugüne dek 40 genç bu atölyede eğitim almıştır ve halihazırda 25 genç istihdam edilmektedir.

3.3 Motivasyon

Toplantı hazırlıkları tamamlanmıştı: Steve toplantı afişlerini kasabadaki görülebilecek tüm noktalara yapıştırdı, insanlara toplantıdan bahsetti, arkadaşlarını bu akşama katılmaları için teşvik etti ve hatta yerel radyoda kendisi ile bir röportaj bile yapıldı. Toplantı 8’de başlayacaktı fakat Steve sandalyeleri düzenlemek, kahveyi hazır etmek ve notlarının bir kez daha üzerinden geçmek için saat 7’de oradaydı. Peter ise saat 7:30’da on adet pasta ile geldi. Peter ilk on fincana kahveleri doldururken, Steve de kazağından görünmeyen tüyleri silkeledi.

Saat 8’i gösterdiğinde henüz gelen giden olmamıştı. Steve kapıları açtı ve merakla boş sokaklara bakındı. Tekrar içeri girdi, Peter’a gülümseyerek bir fincan kahve içti ve bir dilim kek yedi. Çeyrek geçe oldu, buçuk oldu. İlk kahve termosu boşaldığında hâlâ gelen giden olmamıştı. Saat 9 oldu. Peter sandalyeleri ters çevirmeye başladı ve bitirdiğinde masaya Steve’in yanına oturdu. Steve ise gözleri parılayarak Peter’a baktı: “en azından daha şimdiden iki kişi olduk bile!”

Gençleri motive etmek zor ve bazen de yıldırıcı bir iştir. Ancak bir miktar hazırlık ve doğru bir yaklaşımla gençleri projenize katmak mümkündür. İyi sonuç alabilmek için sizin enerjiniz ve hevesiniz de oldukça önemli unsurlardır. İyimserliği koruyabilmek ve “en azından daha şimdiden iki kişi olduk bile!” diyebilmek motivasyonu sağlayabilmek için anahtar etmenlerden biridir. Kendiniz motive olduğunuzda başkalarını motive etmek kolaylaşır.

Uluslararası Gönüllü Hizmetlere ilişkin Eğitim Kılavuzu’nda gençlerin motivasyonunu devamlı kılmak üzerine bir bölüm yer almaktadır. Bu bölümde, gençleri motive etmek gençlerin “Farklı Güçleri” (yani Enerji, Heyecan, Heves ve Çaba) arasındaki bir mücadele olarak tanımlanmaktadır. Gençler ancak ve ancak kendi ihtiyaçlarının karşılanması halinde bunları devreye sokacaklardır. Bu bağlamda gençlik çalışanları projelerinde bu ihtiyaçları karşılamaya yönelik farklı şeyler önerebilirler.

- **Sosyal Yararlar:** Gençler eğlence, toplumsal statü, tanınma ve bir gruba aidiyet isterler.
- **Pragmatik Yararlar:** Gençler proje kapsamında, ister bir spor salonuna giriş elde etmek olsun, ister kendi özgeçmişlerine yeni bir beceri eklemek olsun ya da projenin bir parçası olarak yurtdışına gitmek olsun, yaptıklarının bir işe yaradığını görmek ister.

- **Psikolojik Yararlar:** Gençler sürekli olarak arayış içindedirler ve hayatta kendi yollarını çizmek gayretindedirler. Kendilerini diğerlerinden ayırt etme isteğiyle özsaygılarını geliştirmek isterler (Bkz. Bölüm 6.4. Özsaygıyı keşfetme).
- **Maddi Yararlar:** Gençler bazen bir tişört, bedava bir içecek ya da küçük bir hediye gibi küçük maddi kazanımlarla da ilgilenebilirler. Bu bir rüşvetten çok başlangıç olarak projeye katılmalarını sağlayacak bir yöntem olarak görülebilir. Bir kez aktif olarak projeye katıldıktan sonra da zaten diğer yararları da göreceklerdir.

Gençler için bu psikolojik analiz çok da birşey ifade etmeyecektir. Bu yaklaşımı hedef grubunun diline dökmeye işi burada gençlik çalışmaları yapanlara düşmektedir. “Kültürlerarası farkındalık” kavramını sadece terim olarak yerleştirmeye çalışmak yerine, başka bir ülkeye “break” dans yarışmasına katılmak üzere seyahat düzenlenebilir. “Örgütsel beceriler kazanmak”tan bahsetmek yerine birlikte yeni bir kaykay rampası inşa etmek gençlerin daha çok ilgisini çekecektir.

Bu amaçlara ulaşmak için gençlerin faaliyetlere aktif olarak katılmasını sağlamakla, onlara ilgi alanlarını derinleştirme ve sahip oldukları becerileri uygulama ve geliştirme şansı verilmektedir. Ne istediklerine ve bunlara ne şekilde ulaşabileceklerine karar vermeleri sağlandığında, etkinliği sahiplenmeleri ve bu şekilde faaliyetten daha fazla faydalanmaları söz konusu olacaktır. Bu bağlamda gençlik çalışanlarının görevi onlara bir çerçeve sunmak, onları motive etmek ve desteklemek, gerektiği yerde tavsiyede bulunmak, kendi başlarına altından kalkabildikleri durumda ise geriye çekilmek olmalıdır. Başarı genellikle bu sorumluluk ve sahip çıkma hissine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

En iyi uygulamalar – Somut bir örnek

2001 yılında çoğunluğu gençlerden oluşan bir grup, Hollanda hükümetinin Molucca Adaları’na yönelik politikalarını protesto etmek amacıyla bir gösteri düzenledi. Gösteri çok büyük olmasına rağmen çevik kuvvet polisi göstericilerle karşı karşıya geldiğinde işler çığırından çıktı. Polis saldırgan yaklaşımı gençleri provoke etti ve polis de buna karşılık verecek şekilde hareket etti.

Bir yıl sonra yeni bir gösteri için duyuru yapıldı. Bu sefer, düzenleyenler ve polis gösteriden önce masaya oturdular ve bir anlaşmaya vardılar: gösteri için normal polisler konuşlandırılacak, çevik kuvvet polisi görünür olmayacak, buna karşılık düzenleyenler de destekçiler arasında gösteri boyunca asayışı sağlamakla sorumlu bir grup oluşturacaktı. Gösteri tamamen sakin geçmemiş olsa da bu sorumlu grup, topluluğu polisten daha iyi kontrol altında tutmayı başaramıştı.

Aktif katılımı olumlu bir deneyime dönüştürmek için, birtakım koşulların yerine getirilmesi gerekir:

- **Gençler ciddiye alınmalıdır.** Katılmaları ve fikirlerini paylaşmaları için motive edilmelidirler. Yanlış beklentilere kapılmamaları için de fikir ve yargıları ile ilgili net geri bildirim sağlanmalıdır.
- **Sorumluluklar iki taraf arasında paylaşılmalıdır.** Gençlere adil olacak şekilde, bir miktar sorumluluk verilmelidir. Böylece projeye yönelik bir miktar sahiplik hissetmeleri sağlanacaktır. Ancak gençlik çalışanları gençleri kendi hallerine bırakmamalıdır. Zira, proje süreci ve çıktıları bağlamında birlikte çalıştıkları gençlere karşı sorumludurlar. Bu bağlamda da projedekiler için uygun eğitim ve kılavuzluğu öngörmeleri beklenir.
- **Yeterince çeşitlilik sağlanmalıdır.** Gençlik çalışanları herkesi projeye katma imkanı olmasını göz önünde bulundurmalıdır (bkz. Bölüm 3.1. Engeller). Geldikleri gruplar, ilgi alanları ya da sahip oldukları becerilerden bağımsız olarak tüm gençlere uyarlanabilir birtakım imkanlar olmalıdır. Gençler, kendi ilgi alanları ve kapasiteleri ile örtüşen faaliyetleri bulabilmeleri için uyarılmalı ve desteklenmelidir.
- **Yeterince zaman ve para ayrılmalıdır.** İmkani kısıtlı gençler faaliyetlerinize katılmak için doğrudan size gelecektir. Aktif katılımlarını sağlamak zaman ve çaba ister (ki bunun da bir maliyeti vardır). İş, personel ve finansman da buna uygun şekilde planlanmalıdır.

- **Deneyimler değerlendirilmeli ve sonuçlar verimli şekilde kullanılmalıdır.** Hem faaliyetlerin her biri, hem de katılımcılar, yani gençlik çalışanları ve proje ile ilgili diğer paydaşları (örneğin ebeveynleri, öğretmenleri, futbol antrenörlerini) kapsayacak şekilde ilgili herkes değerlendirilmelidir. Gelişime yönelik öneriler dikkate alınmalı ve bu öneriler ilerideki projelerde kullanılmalıdır.
- **Faaliyetler kopuk olmamalıdır.** Gençliğe yönelik bir proje dünyayı tamamen değiştiremez elbette. Gençler projede epey deneyim kazanmış olsalar da, önemli olan bu ivmeyi kaybetmemektir. Bir proje uzun bir yolda sadece bir aşamadır ve burada gençlik çalışanlarına düşen görev bu yolda gençlere uygun ufuklara doğru ilerlemeyi sürdürmek olmalıdır (bkz. *Bölüm 4.3. Farklı çalışma biçimleri*).
- **Gençliğe yönelik çalışma ıssız bir ada değildir.** Bir gençlik etkinliği nadiren sadece gençlere yönelik bir projedir. Mutlaka toplumla da bir bağlantısı olmalıdır. Yerel halkın katıldığı projeler gençler ve toplum arasında köprü kurmayı sağlar ve genellikle bu iki grup arasındaki güvensizliği ve şüpheleri azaltmaya yöneliktir. Örneğin, ebeveynler ya da öğretmenler tiyatro faaliyetlerinde kostüm, ışıklandırma, metin gibi konularda yardım ederek katılabilirler ve bu şekilde faaliyetin sonucu daha geniş bir şekilde tüm topluluk ile paylaşılabilir hale gelir.

3.4 Cazip faaliyetler

En İyi uygulamalar – Somut bir örnek

“Hip hop session 2001: des fresques pour dynamiser la ville” (Hip hop gösterisi 2001: Şehiri hareketlendirmek için freskler). Bu Brüksel’de GENÇLİK Programı’nın “Grup Girişimleri” altında uygulanan bir gençlik projesidir. Projenin temel hedefi yasal bir çerçevede önlem teması (örneğin araba hırsızlığı, yol güvenliği, çevrenin korunması) üzerine bir spreyle boyanmış freski yaratmaktır. Bu hedef doğrultusunda Brüksel’de iki topluluktan gelen ve yaşları 18 ile 25 arasında değişen gençler freskin yapılacağı Auderghem’de halkın da onayını alarak köhne bir metro istasyonunun duvarlarını kaplayan bir hip hop graffiti freski yaptılar. Gençler aslında projenin hazırlık toplantılarına, hem kamudan hem de özel sektörden fon araştırma sürecine, atölye çalışmalarına, her aşamasına katıldılar. Projenin sonuçlarından epey gurur duydular ve graffiti hareketinin saygın ve ilgi çekici bir alan olarak resmen tanınmasına memnun oldular. Graffiti bir çeşit barbarlık değil, yaratıcılığın basit bir protestonun ötesinde ifade şeklidir. Proje farklı ekonomik ve toplumsal gruplardan gelen ancak benzer ifade ihtiyacı içinde olan gençlerin buluşmasına ve cazip bir faaliyete katkıda bulunmasına imkan tanımıştır.

İmkani kısıtlı gençlerin gençliğe yönelik faaliyetlerinizde yer almasını istiyorsanız, çok basit ve net şekilde onlara cazip gelecek birşeyler sunmanız gerekir. Genellikle, zevk alacakları ve kendi eğlencelerinin uzantısı olarak niteleyebilecekleri aktif atölye çalışmalarını ve faaliyetleri cazip bulabilirler. Bu bağlamda, görünüşte sadece eğlenceli görünen bir faaliyet içine, yaygın eğitim deneyimleri katabilme görevi gençlik çalışanlarına düşer. Bu gizli gündemin tüm katılımcılara açıkça belirtilmesine gerek de olmaz.

Eğitime dayalı deneyimleri kurgularken, gençlik çalışanları gençlerin dünyalarını genişletmek ve becerilerini artırmak ister. Ancak, yukarıda sözü edilen üç anahtar kavramı yani mücadele, kapasite ve bağlantıyı göz önünde bulundurarak, faaliyetin gençleri kendi gündelik alışkanlıklarından çıkarıp yeni şeyler denemeye ya da öğrenmeye yöneltmesi gerekir. Buna karşılık, eğer beklentileri en baştan çok yüksek koyarsak, kesinlikle geri çekileceklerdir.

Bu durumu aslında ormandaki bir ev ile kıyaslayabiliriz. Gençler genelde “güvenli bölge” olan evde oturlar. Gençliğe yönelik çalışmalar ise onları kendi gündelik alışkanlıklarından çıkarıp “macera bölgesi” olan yeni birşeylere yöneltmeye çalışır. Gençler bu macera bölgesinde aynı zamanda güvenli bir ortamda deneyim kazanma ve öğrenme imkanlarına sahiptirler. Ancak onları ormanın derinliklerine doğru götürme girişiminin sonucu sadece panik olacaktır; bu durumda koşma evine dönecekler ve sonrasında onları evden çıkarmak daha da güç hale gelecektir.

Bu durumda gençliğe yönelik çalışma yapana düşen görev, gençlerin yapmaya alışık oldukları şeylerin sınırlarını zorlamak anlamında “macera” unsurunu barındıracak bir faaliyet sunmaktır. Ancak burada herkesin kendi sınırı korunmalı, hiç kimse aşmak istemeyeceği bu sınırın ötesine iteklenmemelidir. İnsanların işbirliği yapmayı, başarmayı, yeni becerilerini uygulamayı öğrendikleri, tüm görevleri yerine getirebilmek için birbirlerine güvenmek durumunda oldukları “hayatta kalma” kampları buna iyi bir örnek olarak verilebilir. Evden çok da uzaklaşmadan bu sınırlar örneğin müzik, spor, sokak sanatı, tiyatro, multimedya ya da bunların kombinasyonu gibi cazip faaliyetler ile genişletilebilir (bkz. s.25 *Bazı ilgi çekici faaliyetler*).

En iyi uygulamalar – Somut bir örnek

Bir dans öğretmeni yıllardır kasaba meydanındaki kaykaycı gençlerin müziklerini, hareketlerini, atlamalarını ve hızlarını ilgiyle hayranlıkla izlemekteydi. O dönemde bir gençlik merkezinde kızlara göbek dansı dersleri veriyor olmasına karşılık bu kaykaycı çocukların en azından bir kısmını bir performansa dahil etmenin yolunu bulmak için kafa yoruyordu. Dans dersleri sırasında bunun üzerinde biraz düşündükçe bu dansın sadece Arap müziği ile sınırlı kalmadığını keşfetti. Kısa zamanda hem kızların hem de kaykaycı çocukların aynı performansta bir araya gelmelerini sağladı. Bu durum, her iki gruba da becerilerini geliştirme ve sahnede gösteri yapma imkanı vermiştir.

Bu örnek bize gençlik çalışanları ile spor merkezleri, kulüpler, dans okulları ya da gençlerin bir araya geldikleri başka yerlerde çalışanlar arasında kurulabilecek iyi bir ilişkinin oldukça verimli olabileceğini göstermektedir. Pek çok faaliyetin ayrı ayrı gerçekleştirilmesi zor olabileceğinden, mevcut imkan ve bilgi birikimini niçin birlikte kullanmayalım?

Bazı ilgi çekici faaliyetler

- **Müzik faaliyetleri:** Gençlere kullanabilecekleri bir prova odası tahsis edin ya da eğer gençlik merkezinde yoksa onlarla birlikte bir oda bulmaya çalışın. Onları yerel yarışmalarda, okul partilerinde ya da yerel şenliklerde sahneye çıkmaları için teşvik edin. Gençlere müzik grubu oluşturmaları, başkalarıyla işbirliği yapmaları ya da enstrümanlar, seyahat gibi masraflar için fon bulmaları konusunda yardım edin.
- **Spor faaliyetleri:** Spor merkezleri ile işbirliği yapın; antrenörleri ya da yerel yönetimle faaliyetlerine katılımda indirim alabilmek için pazarlık yapın. Savaş sanatı ya da hayatta kalma sporları genellikle gençlere cazip gelir. Mahalleden bu faaliyetlerde gençleri çalıştırabilecek gönüllüler bulmaya çalışın. Gençlik çalışanları, futbol, paten, kayak, bisiklet ya da basketbol gibi açık hava sporları için bir yandan yerel yönetim ile mekan ve ekipman temini konusunda pazarlık yaparken diğer yandan gençleri diğer mahallelerdeki gruplarla yarışmalar düzenlemek ya da çeşitli değişimlerde bulunmak için yönlendirebilir.
- **Sokak sanatı:** "Break" dans ve sokak dansı hâlâ gençler arasında oldukça cazip. Gençlik çalışanları prova alanı temin ederek, dans okullarıyla bağlantı kurarak ve daha klasik dans grupları ile işbirliğine yönlendirerek dans faaliyetlerini teşvik edebilir. Özellikle mahalleliyle sağlanacak olan işbirliği ile daha ilginç ve ilgi çekici hale gelebilecek olan sokak sanatının diğer biçimleri arasında hokkabazlık, grafiti (duvar yazısı) gibi faaliyetler ya da diğer alanlarla çeşitli işbirlikleri sayılabilir: müzik alanında sokak müzisyenleri, spor alanında paten ya da kayak, tiyatro alanında sokak tiyatrosu ya da canlı heykeller bu tür işbirliklerine örnek olabilir.
- **Tiyatro:** Tiyatro insanlara başka biri olma ve böylece kısa bir süre için de olsa kendi dünyasından kaçma imkanı veren bir araçtır; kimi zaman başka biri olmak kendi sorunlarına yaratıcı çözümler bulabilmelerini de sağlar. Özellikle doğaçlama gibi satır satır ezber gerektirmeyen aktif tiyatro biçimleri gençlere epey uygundur. Gençlik çalışanları, oyunlarını sahneye koymaları için destekleyebilir.
- **Multimedya:** Bilgisayar, video, radyo, fotoğraf gibi tüm multimedya araçları gençler için caziptir. Bu araçların tümü faaliyetlerde kullanılabilir ve aynı zamanda kullanılmaları sunum açısından oldukça önemlidir. Katılımcılardan belki yerel radyo, televizyon istasyonu ya da gazete ile işbirliği yaparak ya da onların sponsorluğunda mahalleyle ilgili bir kısa film, web sitesi, bir dizi röportaj ya da fotoğraf sergisi yapmaları, kendilerinin veya etrafındakilerinin yaşamlarının profilini çıkarmaları istenebilir. Bu alanda yapılabilecekler arasında bilgisayar kursları düzenlemek ve gençlik merkezi için web sitesi tasarlamak da sayılabilir.

En iyi uygulamalar – Somut bir örnek

Portekiz'de yaşları 19 ile 32 arasında değişen 12 genç bir "Grup Girişimi" projesine başvurdular. Grup bir hemşire, iki polis, bir öğretmen, bir kamu görevlisi, bir marangoz ile lise ve üniversite öğrencilerinden oluşmaktaydı. Temel amacı gençlere yönelik boş zaman faaliyetleri oldukça kısıtlı olan yoksul, kırsal bölgedeki bir mahallenin geliştirilmesi olan bir proje geliştirmeye ve uygulamaya karar verdiler. Projede önerilen sergiler, kompozisyon ve resim yarışmaları, müzikli gösteriler, Euro bölgesindeki ülkelerden farklı tatlılara dair sergi, yeni para birimi ile ilgili bilgilendirme toplantıları, açık hava sineması, gençlerin fikirlerini ifade edebilecekleri bir dergi çıkarılması, geleneksel oyunlar ve spor faaliyetleri gibi faaliyetler pek çok farklı ilgi alanını kapsayacak şekildeydi. Proje tamamlandığı zaman, değerlendirme oldukça olumluydu. Faaliyetlere yerel katılımın sağlanmış olmasının yanı sıra, gençlerin ortaklıklar ve yeni işbirlikleri oluşturmaları açısından projedeki tüm faaliyetlerin gençlerin bütünleşmesine katkıda bulunması uzun vadeli kazanımlar olarak düşünülebilir.

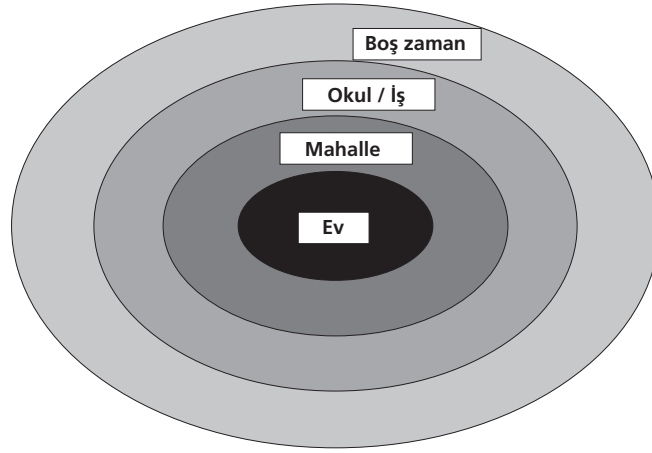

4. Gençler ve çevreleri

4.1 Kendi topluluklarında gençler

Gençler tek başlarına ıssız bir adada yaşamazlar. Aksine, kendilerine dair farklı beklentileri olan, aynı zamanda kendileriyle farklı etkileşimlerde bulunan ebeveynler, öğretmenler, eğitmenler, işverenler gibi insanlardan oluşan bir sosyal yapının içinde yer almaktadırlar. Gençlik çalışanlarının ilk önceliğinin gençler olmasına karşılık, çevrelerindeki diğer bireylerin etkisini göz ardı etmeleri neredeyse imkansızdır.

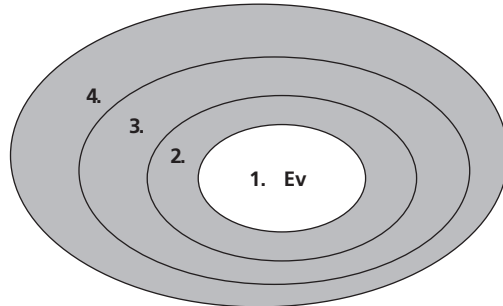
Han Paulides (1997) gençlerin dünyasını dört kısma ayırmaktadır:

Dört kısmın hepsinde gençler, arkadaşlar, ebeveynler, çalışma arkadaşları, akranlar, komşular, esnaf, polis, öğretmenler, eğitmenler gibi diğer insanlarla karşılıklı iletişim halindedir ve bu kişiler gençlerin davranışları üzerinde belirli etkilere sahiptir. Dolayısıyla, gençlik çalışanları açısından proje geliştirirken bu kişilerin desteğini almak önemli hale gelmektedir. Aynı zamanda bu kişiler, gençliği ve dünyalarını daha iyi anlayabilmek için oldukça değerli birer bilgi kaynağıdır. Bu nedenle onları kendi tarafınıza çekebilmek için neler yapmanız gerektiğine kafa yormak önemlidir.

Aslında, gençlik çalışanlarının kendilerini bu karmaşık ilişkiler ağında konumlandırabilmeleri hiç de kolay değildir. Alabilecekleri ve alamayacakları pozisyonlarla ilgili gençlere karşı dürüst ve net olmaları gerekir. Gençlerin çevrelerindekiyle konuşurken ya da onlarla işbirliği yaparken de çalışmalar konusunda şeffaf olmalıdırlar. Bu durum, gençlerle olduğu kadar onların çevresindekilerle de güven oluşturmalarına (Bkz. Bölüm 6.3: *Güven oluşturma*) oldukça yardımcı olacaktır. Bu karşılıklı güven diğer tüm çalışmaların temelini oluşturmaktadır.

Paulides'in tanımladığı şekilde gençlerin dört farklı çevresine farklı yöntemler ve farklı nedenlerle yaklaşılabilir. Bu yaklaşım aşağıda kısaca ele alınmaktadır.

İlk kısım gençleri doğrudan çevreleyen insanlardan, yani ailesinden oluşmaktadır. Genç bireyin faaliyetlerinize katılımı, ailesinin yaptıklarını ne kadar onayladığına bağlı olacağından bu grup ile iyi bir iletişim sağlamış olmak önemlidir. Ailelere ulaşmanın bir yolu ziyarete açık günler, ev ziyaretleri ya da danışma sa-

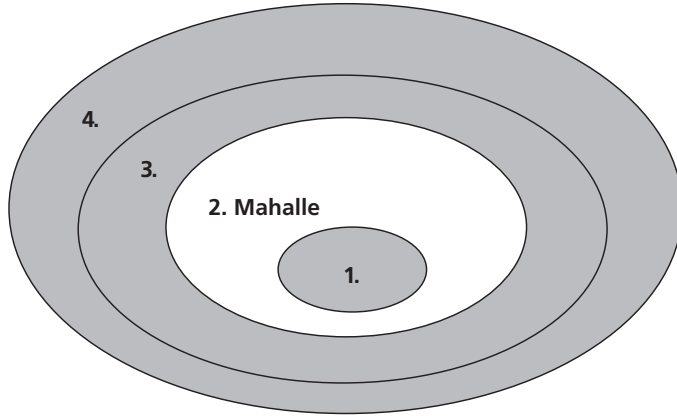

atleri düzenlemek olabilir. Bu durumun bazen ciddi bir azim gerektirebileceğini dikkate alın çünkü aileler sizinle iletişim kurmalarını engelleyecek türden zaman darlığı, dil konusunda güçlükler, evdeki durumun iyi olmaması ya da kendilerine ne yapmaları gerektiğini söyleyen kurumlara karşı güvensizlik gibi durumlarla karşı karşıyadırlar. Bunları aşmanın bir yolu aileyle toplum merkezi gibi mekanlarda görüşmek, sokakta karşılaştığınızda konuşmak ve ortalıkta olmak, görüşmeye müsait olmak olabilir. Ebeveynler açısından sizi tanımları ve yaptıklarınızdan haberdar olmaları güvene dayalı bir ilişki oluşturabilmek için önemlidir.

En iyi uygulamalar – Somut bir örnek

Bir gençlik merkezi, ebeveynleri hakkında gençlerle bir tartışma başlattı ve ebeveynlerin çoğunun her zaman çocuklarının mutlu olmalarını istediklerini söylediklerini ancak bunun sadece mutlu olmalarını emrettikleri anlamına geldiği sonucuna vardı. Gençler ebeveynlerinin sigara içme, dar pantolon giyme, gece geç saate kadar dışarıda kalabilme ya da okulu terketmiş bir gençle flört etmenin kendilerini iyi hissettirdiğini anlamadıklarından şikayet ettiler. Bunun ardından tabii ki büyük bir tartışma koptu çünkü bazı gençler diğerlerinin sigara içmek ya da garip giysiler giymekten nasıl zevk aldıklarını anlayamadıklarını söylediler, fakat nihayetinde bütün bunların tamamen kişisel tercih olduğunda hemfikir oldular. Daha sonra gençliğe yönelik çalışanların da yardımı ile buradan bir tiyatro oyunu çıkarmaya ve ebeveynler için sahnelemeye karar verdiler. Kimi genç için bu oyun ebeveynleriyle alışageldikleri, pek de yapıcı olmayan tartışmalarından farklı şekilde, yeni bir diyalog açmanın ve karşılıklı anlayışı sağlamanın bir yöntemi haline geldi.

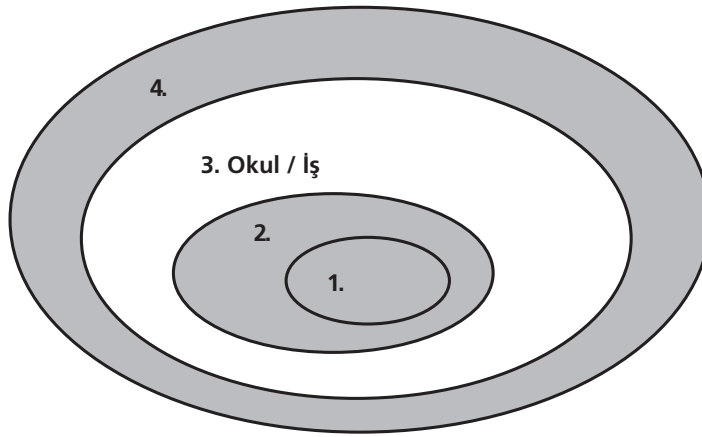
Gençlerin mahallelerindekiyle ilişki kurmanız da çalışmanızın başarısı açısından önemlidir. Bu ilişki iyi olduğunda, yardımlarına ihtiyacınız olduğu zamanlarda hevesle katılacak ve herhangi bir sorun yaşadıklarında size geleceklerdir. Dolayısıyla, faaliyetlerinizin imajı açısından bu grubun desteği oldukça önemlidir. Kendi halkla ilişkiler faaliyetinizi yürütmenin bir yolu da yerel radyo, televizyon ve gazeteyle bağlantıda olmak olabilir. Gençler dışında ne kadar çok insan faaliyetlerinizden haberdar olur ve ilgilenirse, nihai sonuçlar o kadar başarılı olacaktır.

En iyi uygulamalar – Somut bir örnek

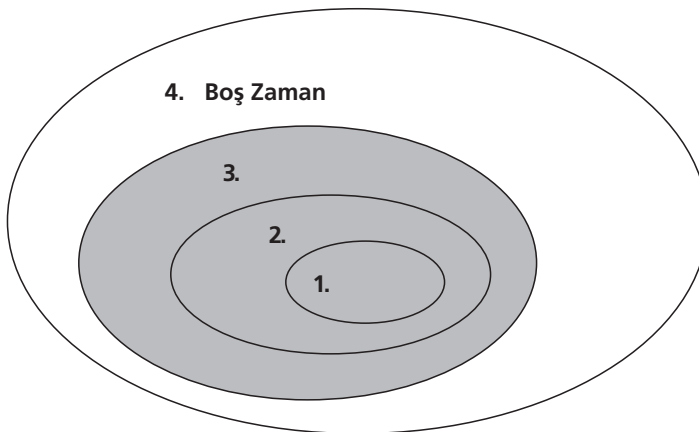
1999'da Çek Cumhuriyeti'nde küçük bir köyde bir yaz kampı düzenlendi. Bu bir anlamda yabancı pek çok gencin köyü işgal etmesi anlamına geldiğinden kamp süresince köy halkını da sürece dahil etmek gerekiyordu. Gençler kampa katılmaları için davet edildiler, köydeki öğretmenlerden tercüme yapmaları istendi, köyün aşevi yemekleri temin etti ve kampa, belediye başkanının liderliğinde yerel bir gazeteden bir muhabirin de katıldığı bir köy gezisiyle başlandı. Kampın son haftasında ise kampa katılan gençlerle yerel takım arasında bir futbol maçı düzenlendi. Köydeki herkes ziyaretçilerden haberdardı ve bir şekilde organizasyona dahil olmuşlardı. Bu sayede kamp için köye gelen gençler, köy halkı tarafından davetsiz misafirden çok gerçek misafir gibi karşılandılar.

Gençleri yakından çevreleyen diğer bir grup da akranlarıdır (arkadaşları, tanıdıkları). Akranlar önemlidir çünkü sizin yaptığınız faaliyetlerle ilgili yargıları arkadaşlarının görüşlerini etkileyebilir. Yaptığınız faaliyetlerin eğlenceli olduğu ve aynı zamanda birşeyler öğrenilebildiği mesajını vermeyi bir kez yaymayı başırırsanız, gençlerin sizin projelerinize hızla katılma şansını artırmış olursunuz. Yerel medya da yaptığınız faaliyetlerin imajını oluşturmakta önemli rol oynayabilir, dolayısıyla onları da kullanın.

Okullar, gençlik çalışanlarına kültürel yapıdan okula giden genç sayısına, okulu bırakanların sayısından eğitim düzeyine kadar mahalle hakkında pek çok temel bilgiyi sağlayabilir. Bunun yanı sıra formel olmayan eğitim programları oluştururken öğretmenler hatta işverenlerle işbirliği kurmayı da düşünebilirsiniz. Bunun sağlayacağı ek avantaj, okula ait mekan ve ekipmanı kullanma olanağıdır. Buna karşılık, gençler okul konusunda zaten isteksiz olabilecekleri ve orada daha fazla zaman geçirmek istemeyebileceklerinden bu durum dezavantaja dönüşebilir, bu nedenle dikkatli ve tedbirli bir hazırlık süreci gerekir.

Gençlerin hareket alanı içindeki dördüncü kısım ise boş zamandır. Gençliğe yönelik çalışmalar bu alanda konumlandırılabilir. Boş zaman faaliyetleri düzenleyen diğer insanlarla bağlantılar kurmak, imkanı kısıtlı gençlere yönelik çalışmalarla ilgili fikir alışverişinde bulunmak, deneyimleri ve kaynakları paylaşmak açısından yararlı olabilir. Bu konuyu *Bölüm 4.2 Ortaklıklar kurma*'da ayrıntılı olarak tartışacağız.

En iyi uygulamalar – Somut bir örnek

Polonya'nın güneydoğusunda küçük bir kasabada beraber çalışan bir grup tarafından kurulan "Gülümse" adlı gönüllü kulübü 2001'de faaliyetlerine başladı. Katılımcıların çoğu lise öğrencilerinden oluşuyordu. Bir "Grup Girişimi" geliştirme fikri yerel kültür merkezine yeni bir yönetici atandığı zaman gündeme geldi. Projenin geliştirildiği Bialobrzegi kasabasında gençler ya da yetişkinler için olanaklar oldukça kısıtlıydı. Kasabada çocukların okul sonrası zamanlarını geçirmeleri için disko ya da barlar dışında sinema, yüzme havuzu, park gibi başka yerler yoktu. Aynı zamanda sorunlu ailelerden gelen çocukların boş zamanlarını değerlendirebilecekleri ve ödevlerini yapabilecekleri herhangi bir mekan yoktu; bu nedenle gençler bu durumu nasıl değiştirebilecekleri üzerine kafa yormaya başladılar ve yerel kültür merkezinin yöneticisinden yardım istediler. Yönetici onlara kendi projelerini gerçekleştirebilmeleri için mekan sağladı; gönüllüler fen, gazetecilik, renovasyon, işletme ve Avrupa olmak üzere 5 ana alanda çalışmak üzere 5 gruba bölündü. Projenin temel amacı gençler ile yerel halkı bütünleştirmek ve gençlerin boş zamanlarını geçirebilecekleri, kendilerine özel bir mekan yaratmaktır. Genç gönüllüler aynı zamanda aileleri güç durumda olan gençlerle ilgilenmek, onlara ödevlerinde yardım etmek, dans, bilgisayar atölyeleri, resim gibi boş zaman faaliyetleri düzenlemek istediler. Proje kapsamında hazırlanan faaliyetler şunlardı: grubun tüm üyeleri planlama sürecine dahil edildikleri grup planlaması, çocuklarla çalışma yöntemlerine ilişkin gönüllülere yönelik atölye çalışmaları, gönüllüler tarafından projeye dahil olan yerel yöneticiler, gençlik çalışanları ve emekli öğretmenlerin katılımı ile çocuklara yönelik düzenlenen yabancı dil, resim ve dans atölyeleri.

Gençlerin çevresindeki bu farklı gruplarla tek bir toplantıyla iyi bir ilişki kurmanın imkansız olduğunu unutmamak gerekir; bu ancak uzun dönemli zaman, çaba ve kaynak yatırımı ile sağlanabilecektir. Ortak ya da benzer amaçlara doğru birlikte hareket edebilmek için bu güven ağını kurmaya yönelik tüm olanaklar kullanılmalıdır. Bu da gelecekteki işbirliği için zemin oluşturacaktır.

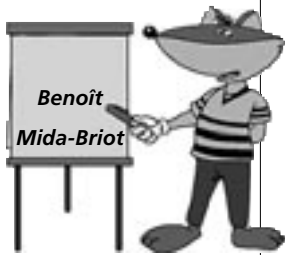
4.2 Ortaklıklar kurma

Bir önceki bölümde de belirtildiği gibi gençler kendi topluluklarında yaşar ve gençlik çalışanlarına da onları tek başlarına yapmış gibi görmemeleri tavsiye edilmektedir. Gençler gibi gençlik çalışanları da yalnız değildirler, yani adı geçen gençlerle tek çalışanlar onlar değildir. Aynı hedef grupla dolaylı ya da doğrudan çalışma yapan gönüllü ya da profesyonellerle ortak çalışma yapılmaması için hiçbir engel yoktur. Bu işbirliği bazı faaliyetleri düzenlerken örneğin atölye çalışmaları için belediyenin toplum merkezini kullanabilmek için belediye ile müzakere etme ya da kasabada bir festival düzenlemek için gerekli izni alma gibi taban düzeyinde de gerçekleşebilir. Bu örnekler daha ilerletilip uzun dönemli ortaklık haline gelebilecek işbirliklerinin başlangıcı olarak da nitelenebilir.

Başkalarıyla birlikte çalışma, benzer amaçlar için harcanan emek ve kaynakların bir araya toplanmasının yanı sıra hedef gruba yönelik çalışmalarda daha güçlü ve bütünsel bir yaklaşım getirilmesini de sağlayacaktır. Benzer konularla uğraşan diğer uzmanlarla görüş ve deneyimleri paylaşmak önemlidir. Aynı zamanda ortak bir amacı gerçekleştirmek için harcadığınız çabaları sürdürmek konusunda motivasyonunuzu artırır.

Ancak, gerçek ortaklıklar kısa, planlanmış işbirliklerinden daha fazlasını ifade eder. Ortakların ne için mücadele verdiklerini anlamak, çalışma alanlarının ne şekilde tamamlayıcı veya aynı amaca hizmet eder olabileceğini ortaya çıkarmak için biraz oturup düşünmek gerekir. Gerçekten işleyen ortaklıklar kurma ve bunların sürekliliğini sağlama süreci zaman, çaba ve kaynak gerektirir. Ancak bu durum, motivasyonu artırma, farklı çalışma şekillerini anlama ve fikir alışverişi gibi getirileri açısından bu harcananlara değerli bir yatırımdır.

O halde kiminle birlikte çalışmak istersiniz? Gençlik çalışanlarının, kendi alanlarında çeşitli bağlantıları vardır ya da aynı genç grupları ile çalışıyor olmalarından dolayı öğretmenler, sosyal hizmet uzmanları, polis gibi diğer uzmanları tanıyabilirler. Bu uzmanlar aynı hedef grubun yaşamlarının farklı alanlarında

farklı zamanlarda çalışma yapmaktadır. Sosyal dışlanma, uyuşturucu ile mücadele, AIDS, eğitim gibi gençliğe ilişkin toplumsal konuların tartışıldığı toplantı ya da seminerler genellikle bu alanlarda çalışma yapan farklı uzmanlarla tanışmak için iyi bir fırsattır. Faaliyet düzenlerken işbirliği imkanları açısından doğru bağlantılara ulaşabilirsiniz. Bu tip sinerjiler örgütler arasında uzun vadeli ortaklıklara da dönüşebilir.

Özellikle imkanı kısıtlı gençlere yönelik çalışma yaparken, yaşamlarının farklı alanlarına erişebilen örgütlerle ortaklıklar kurmak oldukça önemlidir çünkü gençliğe yönelik olarak yapılan çalışmanın etkisi okulda ya da farklı projeler içinde sürdürülebilir.

Ortaklıkların kurulabilmesi için birtakım koşulların sağlanması gerekir:

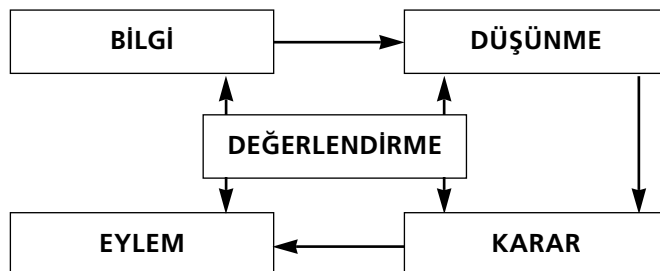
- Ortaklar yaptıkları çalışmalarda ortak amaçlara hizmet ediyor olmalıdır; ya da en azından amaçları birbirleriyle uyumlu olmalıdır.
- Hedef grup (imkanı kısıtlı gençler) yapılan tüm çalışmaların odağında olmalıdır (bkz. Bölüm 6.1. Etik). Bu da, örneğin, gençlere güçlendirmek ya da yaşamlarında ilerlemelerini sağlayacak adımları atabilmeleri için onlara yol göstermek yoluyla olabilir.
- Hem ortakların hem de içinde bulundukları örgüt hiyerarşisinin ortaklık kurma niyeti olmalıdır ve bu işbirliğini gerçekleştirebilmek için bir miktar zaman ve kaynak ayrılabilir.
- Paydaşların eğitim ilkelerinde bir nebze ortaklık, benzerlik olması gerekir ya da en azından ilkeler arasındaki fark uzlaştırılabilir olmalıdır.
- Çalışma ruhu ve örgüt kültürleri de uyumlu olmalıdır, ya da birbirinin çalışma kültürüne karşı açık olmak ve uyum sağlamak konusunda bir miktar çaba gösterebilmelidirler.
- Son olarak, ortaklığı tartışma, planlama, uygulama ve değerlendirme için verimli iletişim kanalları olmalıdır.

Hem hedef grup, hem de ortaklık kuran örgütler bu sinerjiden doğrudan faydalanacaktır. Birlikte çalışmanın farklı yollarını keşfetmek ve birbirlerini tamamlamak her iki taraf açısından da yararlı olacaktır.

Ortaklık kurmak için bir kılavuz

Yukarıda tanımlandığı şekliyle bir ortaklık çerçevesinde daha önce hiç çalışmadıysanız, basit bir işbirliğinin ötesine geçerek uzun dönemli ortaklıkların kurgulanması ve uygulanmasını isteyen gençlik çalışanlarına yardımcı olabilecek bir yaklaşım sunmak istiyoruz. Bu kılavuz biraz resmi ve soyut görünebilir ancak kendi ihtiyaçlarınıza uyarlayabileceğiniz basit bir mantık çerçevesinde kurgulanmıştır.

Bir ortaklığa başlamanın önkoşulu, elbette birlikte çalışmaya istekli bir ya da birden fazla örgüt ya da uzman bulmaktır. İdeal durumda yukarıda belirttiğimiz koşulları sağlamaları beklenir ancak bu ayrıntılar içinde de kaybolmamanızı öneririz. Aşağıdaki beş aşamalı yaklaşımımızda her aşama için bazı ipuçları ve sorular bulunmaktadır.

1. Bilgi aşaması

Bir ortaklığa başlamadan önce diğer örgütler ya da uzmanlarla niçin işbirliği yapmak istediğinizle ilgili bilgi toplamamız gerekir. Kendi örgütünüzün bu ortaklık için motivasyonunu, somut ihtiyaçlarını ve bu ortaklık için kullanılabilecek kaynakları ortaya koyabilirsiniz. Aşağıdaki önemli unsurlar için bir liste yapın (ortanızın da aynısını yapabilir).

Sorular

- Bu ortaklıktan siz ve çalışma arkadaşlarınız ne bekliyorsunuz?
- Bu ortaklık konusunda yönetim kurulunuz ya da örgüt hiyerarşinizin duruşu ve önerileri nedir?
- İşbirliğinden hem hedef grup açısından hem de örgüt açısından beklenen yararlar nelerdir?
- Örgütünüzün ağ oluşturma konusunda daha önceki deneyimleri nelerdir? Bu konuda güçlü ve zayıf yönleriniz neler?
- Bu ortaklık için insan gücü, zaman, mekan, malzeme, bütçe anlamında kullanılabilecek kaynaklar neler?
- İmkani kısıtlı gençlerle kim nasıl bir çalışma yapıyor?
- Sizi ortaklık kurmaya iten ya da ortaklık kurmaktan uzak tutan herhangi bir dış etmen var mı (fon kaynağı, politika)?
- Ortaklık katkı, fayda, katılım vb. açılardan eşit ve dengeli olacak mı?

2. Düşünme aşaması

Siz ve ortaklık kurmayı düşündüğünüz örgüt bu bilgileri topladıktan sonra, bunları karşılaştırmanız ve farklı işbirliği olanakları üzerinde birlikte düşünmeniz gerekir. Ortakların tümü sadece iyice tanımlanmış konular üzerinde birlikte çalışma potansiyeline dair ortak bir anlayış için çalışmalıdır. Müzakereler sırasında, gelecekte ortak hareket etmek için gerekli çerçeveyi kurmaya yönelmelisiniz. Bunu yapmanın bir yolu işbirliğine dair alınacak herhangi bir karar için zemin oluşturabilecek ortak bir belge yaratmak olabilir. Bu belgede değinilmesi gerekli olan önemli sorular şunlardır:

Sorular

- Ortak amaçlar neler?
- Ortaklık hangi biçimde gerçekleşecek? (Gayriresmi, ortak proje yürütme, çalışma grupları oluşturma, bilgi paylaşımı vs.)
- Ne tip ortak faaliyetler düzenlenebilir ve bunları gerçekleştirmek için neler gereklidir?
- Ortaklığı nasıl bir kriter ile değerlendirmek gerekir? Bu kriter, ortaklığı izlemek ve değerlendirmek için hangi sıklıkta ve biçimde kullanılmalıdır?
- Ortaklığa ilişkin zaman çizelgesi nasıl olmalıdır?
- Görev paylaşımı nasıl yapılacaktır?
- Tarafların ortaklığa ilişkin taahhütleri nelerdir? (kaynaklar da belirtilmelidir)
- Çalışanların birbirlerini daha iyi tanımaları için ne yapılabilir?
- Eğitim ihtiyaçları var mı? Ortaklığa katılanlar için seminerler, eğitim programları, toplantılar vb. düzenlemeyi düşünüyor musunuz?
- Tarafların birbirleriyle bağlantıda olabilmeleri için hangi konular üzerine, nasıl bir iletişim stratejisi kurulmalıdır?
- Ortaklığın hayata geçmesini kim koordine edecek ve izleyecek?
- Gelirler ve harcamalar bağlamında öngörülen bütçe miktarı nedir?

Bazı ipuçları

- Ortaklığın, ortaklara getireceği yarar vurgulanmalı.
- Ortaklığın çerçevesi belirli olmalı ama esnekliğe de olanak vermeli.
- Her adım için somut ve gözle görülür sonuçlar hedeflenmeli.
- Gerçekçi amaçlar ve iş planı hedeflenmeli.

3. Karar aşaması

Genellikle ortaklığa karar verme sürecinde özellikle insan gücü ve finansal taahhütler göz önüne alındığı zaman, düşünme aşamasında masanın etrafında toplanmış olanlar tek başlarına olmayacaklardır. İdeal durumda, tarafların örgütlerinin tamamının ortaklık kurma sürecine dahil olmaları beklenir ancak bunun gerçekleşmediği durumlarda somut ortaklıkla ilgili resmi kararın alınacağı bir an gelecektir. Ortaklığa dahil olan örgütlerin yapılarına bağlı olarak bu süreç aşağı yukarı resmi bir prosedür olacaktır. Gençlik çalışanlarının bazıları bu tip ortaklık anlaşmaları için karar verme yetkisine kendileri sahip olurken kimi örgütlerde böyle bir ortaklık anlaşmasının bütün hiyerarşiden geçerek onaylanması gerekebilir. Resmi bir belgeye ihtiyacınız varsa, bir taslak çıkarmanıza yardımcı olabilecek soruları aşağıda bulabilirsiniz:

Karar merci(ler)ine sunulacak öneri(ler)

- Uygulanması planlanan ortak eylemi amaçları, eylem planı ve aşamalarını belirtecek şekilde tanımlayın.
- Zaman çizelgesi, iş ve görev bölümü, kaynaklar, koordinasyon, izleme ve değerlendirme gibi yukarıda belirtilen önemli konuları mutlaka dahil edin.
- Mevcut ortaklık anlaşmasının süresi kadar olası değişikliklere ilişkin hükümlerin de kesin olarak ifade edildiği bir bölüm olmalıdır. Bu bölümü yazarken, örneğin, anlaşmadan tarafların nasıl çekilebileceğini ve bu tip durumlarda ne olacağını göz önünde bulundurun.

İpuçları

- Bu taslak önerileri karar mercilerine iletirken yeterince kesin ifadeler kullanın ama ayrıntıya girmekten (mümkün olduğunca) kaçının. Ortaklık anlaşmasının kendisi kesin ifadelerden oluşsa bile değişikliğin gerekebileceği göz önünde bulundurularak bir miktar esnekliğe sahip olmalıdır.
- Ortaklığı (ya da en azından ortaklık anlaşmasını) örgüt hiyerarşisinin önceliklerini bilerek ve bunları dikkate alarak kurmaya çalışın. Örneğin ortaklardan biri için çarpan etkisi önemliyse, ortaklıktan beklediğiniz çarpan etkisini ön plana çıkarın; ya da hedef grupla yapılacak çalışmada cinsiyetler arasında denge kurmak öncelikliyse, işbirliğinizle bunu nasıl sağlayacağınızı göstermeye çalışın.
- Hem kendi kurumunuzdaki hem de diğer taraftaki iş arkadaşlarınızdan mümkün olduğunca destek almayı hedefleyin. Ortaklık süreci ile ilgili gelişmeler konusunda herkese karşı şeffaf olun ve herkesle iletişim kurun.
- Ortaklık için yeterince kaynak ayırdığınızdan emin olun. Başta belirtilmediyse anlaşma yapıldıktan sonra bunu değiştirmek güç olabilir. Bu nedenle, her zaman için baştan cömertçe bir taahhüt ortaya koyup, itirazlar geldiğinde insan gücü ve finansal kaynak anlamındaki katkılardan biraz kesinti yapabilirsiniz (elbette bu durumda ortaklığın kapsamını yeni kaynaklara göre uyarlamanız gerekecektir).

4. Eylem aşaması

Tüm taraflar bu ortaklığa girişmek için yeşil ışık yaktıklarında, derhal kolları sıvayabilirsiniz. Yapmanız gerekenler düşünce aşamasında çoktan planlanmış olduğundan bu aşamada planlanana gerçekleştirmek oldukça kolay görünmektedir. Aşağıda bu süreçte size yol gösterebilecek bazı ipuçlarını bulacaksınız.

İpuçları

- Yapılacak işleri mümkün olduğu kadar küçük aşamalara bölün; böylece ilerleme kaydettikçe farklı görevleri tamamlamış olacaksınız. Aynı zamanda, böyle bir çalışma düzenli, hızlı ve gözle görülür sonuçlar almak için motivasyonunuzu da artıracaktır.
- Alınan sonuçları, kendilerini süreçle ilgili olarak güncel tutabilmek ve aynı zamanda süreç dahil olmalarının devamını sağlamak için ilgili taraflara, çalışma arkadaşlarınıza ya da örgütlerdeki hiyerarşilere iletin.
- Eylem aşaması ortakların birlikte çalışma ve ortaklık anlaşmasını somut ve başarılı bir eyleme dönüştürebilme kapasitelerini ortaya çıkaracaktır. Ortaklık sayesinde gerçekleşen iyi uygulamalar ileride kullanılmak üzere not edilmelidir.
- Sürekli bir izleme süreci herhangi bir aksaklığı düzeltmek için de kullanılmalıdır. Gerçekten gitmek istediğiniz doğrultuda ilerleyip ilerlemediğinizi görebilmek için düzenli şekilde toplantı yapın.

5. Değerlendirme

Değerlendirme kendi başına bir aşama değildir; daha önceki tüm aşamaların bir parçası olarak görülmelidir. Yukarıda sayılan farklı süreçlerin tümünde ortaklığınızın niteliğine dair bir izleme süreci gereklidir. İşbirliğinin en başında değerlendirme kriterleri tanımlanmalı ve ortaklık anlaşmasında belirtildiği şekilde de bunlara uyulmalıdır. Eylem aşamasının sonunda hedef grup, ortaklar, yerel yöneticiler, kurumlar gibi tüm paydaşları kapsayan bir son değerlendirme yapılmalıdır. Gerçekleştirilen işlerin başarısı ve niteliğine dikkat çekilmeli, ortaklığın genişletilerek ya da daha fazla tarafı dahil ederek yeni işbirliği perspektiflerine doğru gidebileceği tartışılmalıdır.

Her aşama için değerlendirme önerileri

- **Bilgi aşaması:** Bilgiler güvenilir mi? Daha fazla bilgiye ihtiyacım var mı? Varsa, nereden edinebilirim?
- **Düşünce aşaması:** Uygulanan ortak düşünce tarafların motivasyonuna uygun mu? Ortaklık taslağındaki öneriler net ve yeterince esnek mi? Her unsurdan bahsediliyor mu?
- **Karar aşaması:** Tarafların beklentileri taslak önerilerde yer alıyor mu? Amaçlar ve eylem planları gerçekçi ve erişilebilir mi? Karar sürecinin tamamı tatmin edici mi? İzleme ve koordinasyon süreçleri üzerinde uzlaşıldı mı? Ortaklık anlaşması, üzerinde uzlaşılan herşeyi içeriyor mu?
- **Eylem aşaması:** İzleme ve koordinasyon için ayrılan kaynaklar görevlere dağıtıldı mı? Ortak örgütlerdeki tüm çalışanlar yapılan işlerden faydalanabiliyor mu? Hedef grup ve diğer çalışma arkadaşları yeni işbirliğine ne tepki veriyorlar? Sizin tarafınızdan yeteri kadar bilgilendirildiler mi? İletişim akışı nasıl? Tekrarlamak ya da geliştirmek istediğini uygulayamayanlar var mı? Ortaklık anlaşmasına herkes uyuyor mu?
- **Değerlendirme aşaması:** Uyarlanabilir değerlendirme araçlarımız var mı? Proje beklendiği şekilde ilerliyor mu ve neden? Tüm ortaklar süregiden çalışma ile ilgili fikirlerini söyleyebiliyorlar mı? Proje bunu sağlıyor mu? Projenin öngörülleri gerçekleştirilebildi mi? Bu deneyimin sonuçlarını yaygınlaştırmak ve işbirliğini daha ileriye taşımak için en iyi yollar nelerdir?

Ortaklık kurma konusunda daha fazla ipucu

- Ortaklıkla ilgili istedikleriniz ve istemedikleriniz konusunda baştan itibaren net olun.
- Ortaklarla başlangıçtan itibaren iyi ilişkiler kurmaya çalışın. Birlikte birşeyler içmeye gitmek, karşılıklı örgütleri ziyaret etmek gibi ekip ruhunu güçlendirecek türde faaliyetler yapmaya çalışın. Örgütlerle değil kişilerle çalıştığınızı unutmayın.
- Birlikte çalıştığınız kişilerle tüm bilgi ve düşünme süreçlerini yönetmenin ortak yolunu bulun.
- Amaçlarınız ve bunları gerçekleştirmeye yönelik eylemlerinizi ilgili fazla iyimser ya da hayalci olmayın, faydacı olun. Başlangıç aşamasındaki bir işbirliğini her zaman daha geniş kapsamlı ve daha güçlü bir ortaklığa dönüştürebilirsiniz.
- Her aşamada ortakların görev ve sorumluluklarını daima dengede tutmayı unutmayın. Bir tarafın diğerlerinden fazla sorumluluk almasını önleyin.
- Ortaklarınızın farklı çalışma usülleriyle ve örgüt kültürleriyle karşı karşıya kalmaya hazır olun (kültürlerarası konular ile ilgili daha fazla bilgiyi Kültürlerarası Öğrenme başlıklı Eğitim Kılavuzu'nda bulabilirsiniz).

En iyi uygulamalar – Somut bir örnek

Eğitimde bir ortaklık deneyimi

2002 yılında biri Fransa'dan diğeri Hollanda'dan olan iki sokak çalışmaları örgütü Avrupa GENÇLİK Programı çerçevesinde pilot bir proje uyguladılar. Fransızlar, Hollandalı çalışma arkadaşlarının başarılı projelerini iş üstünde izlemek üzere Hollanda'ya gitti. Fransız Ulusal Ajansı gelecek vaat ettiğini düşündü ve eğitim konusunda Fransız sokak çalışmaları örgütü CNLAPS ile bir ortaklık anlaşması imzaladı. Bu ortaklık kapsamında Avrupa'dan 20 sokak çalışanının özellikle imkanı kısıtlı gençlerle yaptıkları çalışmalardan gelen deneyimlerini paylaştıkları bir eğitim kursu düzenlendi. Ortaklık, aynı zamanda farklı ülkelerdeki sokak çalışmaları üzerine uluslararası bir çalışma seyahatine ev sahipliği yaptı ve GENÇLİK programı içinde bir sokak çalışanları konferansı düzenledi. Farklı ülkelerde faaliyet gösteren sokak çalışanları arasında pek çok yeni bağlantı kuruldu ve ortak projeler yapılmaya başlandı. Tüm bunların sonucunda bir yandan Ulusal Ajansların öncelikli hedef gruplarından olan imkanı kısıtlı gençlerle çalışan uzmanlar, GENÇLİK programını daha fazla kullanmaya başladı; öte yandan da sokak çalışmaları yapanlar Avrupa GENÇLİK programından kendi çalışmalarında yeni bir araç olarak yararlanmaya başladılar. Bu ortaklık oldukça başarılı oldu ve taraflar bir sonraki yıl için yeni bir ortaklık anlaşması üzerinde konuşmaya başladılar.

CNLAPS: www.cnlaps.asso.fr; contact@cnlaps.asso.fr

Fransız Ulusal Ajansı: www.injep.fr; jpe@injep.fr

4.3 Farklı çalışma biçimleri

Yukarıdaki bölümde belirtildiği şekilde ortaklıklar kurun ya da kurmayın, gençlik çalışanlarının üstlenebileceği roller ve sıfatlar bayağı çeşitlilik gösterir. Özellikle imkanı kısıtlı gençlerle çalışanlar kısa dönemli müdahalelerden uzun dönemli taahhütlere kadar pek çok farklı çalışma biçimi kullanıyor olabilir. Her iki ucun avantajları da dezavantajları da olsa bile birbirlerini tamamlayıcı niteliktedir. Gençliğe yönelik çalışmaların kapsayıcı niteliği düşünüldüğünde, nerede konumlandığımızın ve seçtiğimiz çalışma biçiminin sonuçlarının farkında olmamız gerekir.

Farklı sürelerdeki çalışma biçimlerinin kapsamı şunlardır:

Kısa dönemli müdahaleler	Uzun dönemli taahhütler
Genellikle durumu ya da sorunları ilgili uzmanların dikkatini çekmiş olan belirli gençlere yönelik olur Sosyal hizmet alanındaki uzmanlar tarafından (sosyal hizmet uzmanları, rehber öğretmenler gibi) uygulanır Çoğunlukla genç bireyin yaşamındaki bir krizin sonucudur Kriz çözüldüğünde, verilen destek birdenbire kesilebilir Müdahale konusunda bireye seçim şansı verilmeyebilir Genellikle gerekli ve önemli olmasına karşılık, müdahaleler ve müdahaleyi gerçekleştirenler müdahaleye uğrayan gencin düşmanca ya da şüpheli davranışlar geliştirmesine neden olabilir	Genellikle toplum temellidir; yerel düzeyde gençlik kulüpleri, uzun süredir devam eden topluluk programları, aynı bölgede uzun yıllardır yaşayan ve çalışan gönüllü ya da uzmanlar tarafından uygulanır Doğası gereği gönüllülük esasına dayanır Tüm gençlere yöneliktir ancak bazı durumlarda sadece imkanı kısıtlı gençleri hedefler Zorunlu değildir, ilgili gençlerin seçim özgürlüğü vardır Katılan gençlerin sahiplenme olasılığı oldukça yüksektir Gençlere uzun dönemli imkanlar ve destekler sunar Genellikle çalışanlarla gençler arasında karşılıklı güven ve saygıya dayanan güçlü ilişkiler üzerine kurulur

Taban örgütlenmesi düzeyinde başarılı ilişkiler kurmak hiçbir zaman kolay değildir ve bu tip bir işbirliğinden tüm tarafların karşılıklı olarak faydalanmalarını, aynı zamanda gençlerin ilgi alanlarını kapsamasını sağlamak için dikkat ve özen gerekir.

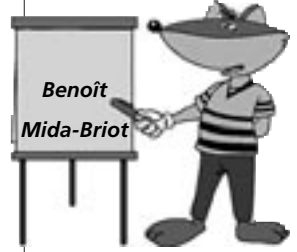
5. Herkesi kapsayıcı bir araç olarak formel olmayan eğitim

Sosyal İçerme
Eğitim Kılavuzu

İnsanlar için öğrenme ve kendini geliştirme süreci hiçbir zaman bitmez. Hayatımızın çeşitli anları ve alanlarında birçok farklı şey öğreniriz. Okul döneminde pek çok şey öğrenilir ancak bu akademik öğrenme ortamının dışındaki öğrenme fırsatlarını da göz ardı etmemek gerekir. Öğrenme deneyimlerinin tümü kişilerin bireysel gelişimlerine katkıda bulunur ve topluma tam olarak katılımlarına destek verecek şekilde içinde yaşadıkları çevreyi daha iyi tanımlarını sağlar.

Okullar, üniversiteler ve mesleki eğitimden oluşan formel eğitim sistemi² gençlere toplumla bütünleşmeleri için temel bilgileri vermeyi amaçlar. Ne yazık ki pek çok durumda çeşitli nedenlerden dolayı bu sistemin herkesin öğrenme ihtiyacına karşılık veremediği görülmektedir. Bu nedenle kişisel gelişim için daha farklı kaynakların sunulması gereklidir. Özellikle imkanı kısıtlı gençler için formel olmayan eğitim bunlardan biridir. Bu bölümde farklı öğrenme biçimlerinin hedef grubumuz için neden ve ne şekilde bir “ikinci şans” olabileceğini göz önünde bulundurarak, birbirleriyle karşılaştıracakız.

5.1 Formel olmayan eğitim ile formel ve mesleki eğitim

Avrupa’da pek çok insan yaşamları süresince bir çeşit eğitimden geçmektedir. Bu formel eğitim genellikle öğrenci ve öğretmen arasında, öğretmenin bilgiye sahip olan, öğrencinin ise bilgiyi alan konumunda olduğu dikey bir ilişki biçimine dayanır. Öğretmen çoğunlukla bilgiyi dersler ve müfredat çerçevesinde aktarır. Öğrenme sürecinin sonunda resmi kriterlere göre belirlendiği şekilde öğrencinin aldığı bilgiler yazılı bir belge ile tasdiklenir. Bu sertifika ve diplomalar emek piyasasına giriş ve toplumla bütünleşmeye giden kapıları açan anahtar niteliğindedir.

Akademik diplomalar genellikle teorik bilgi birikimini gösterirken, mesleki eğitim genel bilginin yanı sıra öğrenciye emek piyasasında doğrudan kullanabileceği uygulamalı bir nitelik kazandırmaktadır. Stajlar genellikle mesleki eğitimin bir parçası olarak görülür. Stajyerler çalışma ortamında bir danışmanın desteği ile en alt başlangıç düzeyinden itibaren işi öğrenirler ve öğrenme sürecinin sonunda genellikle bir sertifika alırlar. Mesleki eğitim genellikle diğer eğitim programlarından daha kısa sürelidir ve işe yarar becerileri hızlıca vermeyi amaçlar. Öğretmen ve öğrenci arasında, öğretmenin becerileri öğrenciye aktardığı dikey bir ilişki vardır.

Buna karşılık, formel olmayan eğitim “yaparak öğrenme” olarak da nitelendirilebilir. Öğrenme yöntemi öğrenci ile üzerinde çalıştığı somut durum arasındaki etkileşime dayanır. Genellikle yetkisine dayanarak bilgi aktaran öğretmenler bulunmaz, ancak bilgi ve becerileri öğrenciler ile kolaylaştırıcılar birlikte, yatay bir ilişki içinde oluştururlar. Öğrenciye getireceği yarara göre eğitimci ya da kolaylaştırıcı öğrenme deneyimlerini oluşturma konusunda daha az veya daha fazla aktif olabilir. Gençliğe yönelik yapılan çalışmalar da bu şekilde gerçekleşir. Gençler için bu tip bir eğitimin yararlarını akran eğitimi, proje çalışması, değişim projeleri gibi farklı yöntemler kullanarak arttırmak mümkündür. Öğrenciler kendi öğrenme süreçlerinin merkezindedir ve gençlik çalışanları kendilerine bu süreçte destek verir. Ne yazık ki şu anda formel olmayan eğitimle kazanılan beceriler çok da fazla belgelenememektedir.

Bazı durumlarda enformel ve formel olmayan öğrenme birbirine karıştırılmaktadır. Enformel öğrenme süreçlerinin günlük hayatta olduğu gibi kendiliğinden gerçekleşmesine karşılık, formel olmayan öğrenme planlıdır ve öğrenme süreci boyunca destek verecek bir kolaylaştırıcı, eğitimci ya da gençliğe yönelik çalışma yapan kişi tarafından yürütülmektedir.

2. “Formel eğitim” olarak çevrilen “formal education” “Formel olmayan eğitim” olarak çevrilen ise “Non-formal learning” kavramının karşılığıdır. Bu kavramlar, eğitim alanında örgün (formel) eğitim ve yaygın (formel olmayan) eğitim olarak kullanılmaktadır. Ancak gençlik çalışmaları alanında formel ve formel olmayan eğitim olarak kullanıldıkları için kitapta bu yaklaşım izlenmektedir. Son olarak kitapta “enformel öğrenme” ise “informal learning”in tercümesidir (editörün notu).

	Formel Eğitim: Akademik Eğitim	Formel Eğitim: Mesleki Eğitim	Formel Olmayan Eğitim
Uygulanan öğrenme yöntemleri	Bilgiye sahip olan ile öğrenciler arasında dikey bir ilişkinin gerçekleştiği dersler.	Akademik eğitimde olduğu gibi dikey ilişkiler. Derslerin arkasından uygulamalar gelebilir ve bu uygulamalar sırasında yönlendirme gerekebilir.	Öğrenciler ve çevreleri arasında etkileşimli ilişki; "işbaşında öğrenme". Genellikle kullanılan akran eğitimi ve mentorluk yöntemleri kullanılır.
İçerik	Oldukça genel. Yetkili makamlar tarafından belirlenir.	İşlevsel beceriler kazandırmaya yönelik. Yetkili makamlar tarafından belirlenir.	Öğrenci kendisi seçer. Somut deneyim kazanma dışında bir tanımı yoktur.
Belgeleme	Genellikle dersin sonunda verilir ve bilginin değerlendirilmesi sonucunda başarılı olmaya bağlıdır. Yetkili makamlarca belirlenmiş kriterler doğrultusunda hazırlanmıştır.	Genellikle eğitimin sonunda verilir ve hem bilgi hem de uygulamanın değerlendirmesi sonucunda başarılı olmaya bağlıdır. Yetkili makamlarca belirlenmiş kriterler doğrultusunda hazırlanmıştır.	Şu aşamada bir belgeleme söz konusu değildir ancak üniversitelere girişte dikkate alınabilmektedir (örneğin Finlandiya).
Süre	6-18 yaş arası ilk ve orta öğretim; 18 yaş üzeri için 10 yıla kadar üniversite eğitimi.	Genellikle kısadır: bazı ülkelerde ortaöğretim sırasında genellikle 14 yaşında başlar ve 4 yıla kadar sürer; üniversiteden sonra ise 2 ya da 3 yıllıktır.	Yaşam boyu öğrenme.
Güçlü yönleri	Genellikle 16 yaşına kadar herkes için temel bir bilgi birikimi sağlamak açısından zorunlu olması. Devlet tarafından sağlananların neredeyse tamamının ücretsiz olması. Resmi akademik diplomalar ile belgelenebiliyor olması.	Kısa süreli ve emek piyasasında doğrudan kullanılabilecek işlevsel becerileri sağlıyor olması. Mesleki eğitim diplomaları ile belgelenebiliyor olması.	Yaşamın herhangi bir döneminde herkes için erişilebilir olması. İmkânı kısıtlı gençler için "ikinci bir şans" olması.
Zayıf yönleri	Akademik diplomalar çok genel kalabilir ve daha ileri uzmanlaşma için özel eğitim gerekir. Herkese uyarlanamaz. Avrupa çapında tanınmamaktadır (yabancı bir ülkede edinilen mesleki becerinin tanınabilmesini sağlamak için gereken prosedürlerde zorluklarla karşılaşılır).	Genellikle gençler tarafından tercih edilmez ancak öğrenim sürecinin parçası olarak verilir. Emek piyasasındaki ihtiyaçların değişmesi ile mesleki eğitimden alınan beceri kullanılmaz hale gelebilir. Avrupa çapında tanınmamaktadır (yabancı bir ülkeden alınan diplomanın tanınabilmesini sağlamak için gereken prosedürlerde zorluklarla karşılaşılır).	Resmi olarak tanınmamaktadır.

5.2 İmkani kısıtlı gençlere yönelik yapılan çalışmalar

En iyi uygulamalar – Somut bir örnek

Djilali Fransa'nın güneyinde, Toulouse kentinin "zor" bir mahallesinde, imkanı kısıtlı gençlerin çevresinde büyüdü. Ayrımcılık, şiddet, uyuşturucu bağımlılığı, okul bırakmak, ailelerle, polisle ve mahalle halkıyla yaşanan sorunlar kentin gençlerin iyi bildiği ve yaşamlarının parçası olan sorunlardı. Djilali içinde bulunduğu bu topluluk için ilginç bir faaliyet geliştirmek istedi. "Gençlik Girişimleri" çerçevesinde, kentin gençlerinin kendi projelerini yürütebilecekleri bir Spor ve Eğlence Derneği kurdu. Daha sonra 7 kişiyi dezavantajlı bölgelerde yaşayan gençlerin karşı karşıya kaldıkları sorunları işleyen "Les ombres de la cité" başlıklı bir oyun sahneye koymaları için örgütledi. Fikir aşamasından gerçekleştirme aşamasına geçebilmiş bu iddialı proje çerçevesinde Fransa'nın çeşitli yerlerinde okullarda bu oyun 10 kere sahnelendi ve sonrasında çeşitli resepsiyonlar düzenlendi. Djilali ve ekibi sayesinde proje başarıya ulaştı ve kamuoyunda ilgi uyandırarak mesleki eğitim kurslarının başlamasına vesile oldu. Oyunun en sebatkar paydaşları öğretmen olabilmek için eğitim programlarına devam etmektedirler ve öğrendiklerini mahalle yaşamına taşıma amacındadırlar.

Avrupa'daki resmi eğitim kurumlarının, yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren okulda verilen teorik bilgi ile uygulama arasındaki dengeyi düzeltmeye yönelik çeşitli çabalar sarfetmiş olmalarına karşılık, yukarıda listelenen farklılıklar halen olduğu gibi durmaktadır. Öğretme yöntemlerini öğrencinin ihtiyaçları ve beklentileri doğrultusunda şekillendirmek amacıyla Phillipe Meirieu'nun "farklılaştırılmış öğrenme yaklaşımları" kavramı gibi bazı girişimler olsa da bunlar oldukça sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle gençlerin çoğu ya öğrenimlerini tamamlamadan ya da bir beceri kazanmadan formel eğitim sistemini terk etmektedir. Erken yaşta okuldan ayrılmış ya da toplum tarafından şüpheli/suçlu olarak nitelendirilen gençler, formel olmayan eğitimden kendi hayatlarına önemli bir etki yapacak ikinci bir şans olarak faydalanabilirler. Eğitime böyle bir yaklaşımın üzerinde düşünme, planlama ve uygulamasında gençlerin aktif katılımının olması önemlidir. Buna ek olarak alacakları eğitimin kendi hayatları ile tutarlı olması gerekir, gençlerin geçmiş deneyimleri dikkate alınarak tasarlanmış bir eğitimin sonuçları onların toplum tarafından benimsenmesi yolunda önemli bir adım olacaktır.

Formel olmayan eğitim imkanı kısıtlı gençleri eğitim faaliyetinin merkezine oturtturarak, onların ilgilenmelerini sağlayıp, onları motive ederek, kendilerine güvenlerini kazandırarak kendi kapasitelerini ve becerilerini işbaşında geliştirmelerine olanak tanır ve adım adım, kendi projelerini kurma konusunda teşvik edebilir (Bkz. Bölüm 6.2. *Adım adım yaklaşımı*). Buna karşılık, bu tip bir eğitimin başarısı ancak doğru uygulanması ve izlenmesi ile olabilir. Bugünden yarına oluvermeyecek; birbirini tanımak ve güvene dayalı bir ilişki kurmak zaman alacaktır (bkz. Bölüm 6.3. *Güven oluşturma*). Bu aşamada gençlerle daha önce çalışmış ya da onları tanıyan birileri ile iletişime geçmek yararlı olabilir (Bkz. Bölüm 4.1: *Kendi topluluklarında gençler ve 4.2. Ortaklıklar kurma*).

Hedef gruba yönelik formel olmayan eğitimin bir başka ilginç yanı da eğitim sonrasında katılanların üzerinde bir çeşit çarpan etkisi yaratabilmesidir. Eğitim alanlar arkadaşlarına karşı "daha deneyimli akranlar" haline gelirler ve böylece onları yatay bir şekilde motive edip destekleyebilirler. Gençlerin deneyimlerini paylaşımları ve benzer konularda diğerlerine destek vermelerine dayanan bu süreç akran eğitimi denir (Bkz. 7.1. *Akran eğitimi*).

Formel olmayan eğitim özellikle formel eğitim sistemi içinde şans bulamamış olanlar başta olmak üzere herkes için sosyal içermenin sağlanmasına yönelik bir araç olarak kullanılabilir. Ancak, sosyal hizmet uzmanları ya da gençlik çalışanları bu eylemin bir bütünün parçası olarak uygulanması ve kendi başına bir hedef haline gelmemesi gerektiğinin farkında olmalıdır. Bu süreç aynı zamanda katılımcıların temel ihtiyaçlarının karşılanmış olduğunu varsaymaktadır. Dolayısıyla başlarını sokacak bir evleri ya da yiyecek ekmekleri olmayan gençlerin kişisel gelişimleri için böyle bir çalışmaya başlamak oldukça güçtür.

Adım adım yaklaşımını kullanarak hedef grubunuz için kendi yaklaşımınızı şekillendirin (Bkz. Bölüm 6.2. *Adım adım yaklaşımı*) ve bir motivasyon dinamiğini sağlamak açısından her aşama için küçük de olsa somut ve olumlu sonuçlar hedefleyin çünkü başarı duygusu aynı zamanda kendine güveni ve özsaygıyı harekete geçirecektir.

Bütün bu malzemeleri karıştırıp çalışmanıza gençler için doğru zamanda başladığınızda, bu çalışma gençlerin kişisel gelişimleri için güçlü bir eğitim aracı haline gelecektir. Bu tip alternatif eğitimler özellikle imkanı kısıtlı gençlerin toplum içinde yerlerini bulabilmeleri için gerçekten ikinci bir şans olacaktır.

En iyi uygulamalar – Somut bir örnek

24 yaşındaki M. işsizdi, 16 yaşında okulu bırakmıştı. Parçalanmış bir ailede büyümüşü ve uyuşturucu yüzünden polisle sık sık karşı karşıya kalmıştı. Bir sosyal hizmet derneği onu sokaklardan çekip aldı ve Avrupa Gönüllü Hizmetleri'ne (AGH) kısa dönemli bir başvuru yapmasını sağladı. Projesi kabul edildi ve M. ergenlik çağındaki gençlere yönelik düzenlenen alternatif turistik gezilerde çalışmak üzere 4 aylığına yurtdışına çıktı. Proje boyunca M. gezi düzenlemenin teknik ayrıntılarının yanı sıra farklı bir dilde iletişim kurma, sorunlu ergenler ile birlikte zaman geçirme ve birlikte çalışma gibi pek çok yeni şey öğrendi. Bu dört ay sonunda turizm sektöründe çalışmak üzere mesleki eğitim almaya karar verdi.

Bu örnekte M. hayatını düzene sokabilmek için formel olmayan eğitimin bir programından yararlanmış oldu. Her iki ülkede bulunan sosyal hizmet uzmanlarının da desteği ile M. tekrar sorumluluk almayı başardı ve toplum için yararlı birşeyler yaptığını hissetti. Bu süreçte kazandığı esas sonuçlar elbette çadır kurma, yemek pişirme gibi pratik beceriler değil. M. için bir AGH projesine katılmış olmanın en önemli katkısı tekrar insanlarla ilişkiye geçmesi ve kendisine yaşamı için turizm sektöründe yeni bir meslek kazandıracak yeni deneyimler yaşamış olmasıdır. Sürecin en ilginç yanı formel olmayan bir ortamdaki olumlu bir deneyimin ona bir beceri kazanmak için formel eğitim sistemine geri dönme isteği ve motivasyonunu sağlamış olmasıdır. Dolayısıyla, gençlik çalışanları için hala hem umut hem de yapacak iş var.

6. Uygulamada kapsayıcı gençlik çalışmaları

Sosyal İçerme
Eğitim Kılavuzu

6.1 Etik

İmkani kısıtlı gençlerle çalışanlar bilinçli ya da bilinçsiz şekilde etik dediğimiz belirli ahlaki prensiplere bağlı kalırlar. Gençliğe yönelik olarak yaptığınız çalışmalarda etik kavramının ve sonuçlarının bilincinde olmak önemlidir. Bu bölümde size hangi ahlaki prensiplerin daha iyi ya da kötü olduğu anlatılmayacak çünkü çok sayıda etik kavramından söz etmek mümkündür. Buna karşılık, çalışma arkadaşlarınız, ortaklarınız ya da işvereninizin benzer bir etik anlayışının olması önemlidir. Aynı alanda çalışan farklı paydaşların ahlaki prensipleri arasında önemli farklar olduğu durumda birlikte çalışmak neredeyse olanaksız hale gelecektir.

Etik kavramını felsefeye ilişkin ve hedef grupla yapılan çalışmaya ilişkin olmak üzere iki alanda ele alıyoruz.

Felsefeye ilişkin etik

Begnino Caceres'e göre toplum temelli (bireylerin topluma katılmalarına yönelik) ve gençliğe yönelik yapılan çalışmalarda iki yaklaşım vardır.

Birinci yaklaşım, toplum temelli ve gençliğe yönelik çalışanları, hedef kitlelerini mümkün olduğu kadar topluma dahil etmesi gereken paydaşlar olarak görmektedir. Bu kişiler toplumu değiştirmeyi değil bireyleri topluma adapte etmeyi hedeflemektedir, bu anlamda da toplumsal düzenleme içinde önemli bir görevleri vardır.

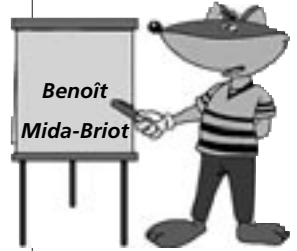
İkinci yaklaşım ise yapılan çalışmaları toplumu dönüştürmek için bir araç olarak görmektedir. Kendi çevreleri ile etkileşime girip onu dönüştürebilmenin kişilerin kendi becerilerinde var olduğunu öne sürer. Toplum temelli çalışma yapanların eylemleri de bireylerin düşüncelerinde ve topluma katılımları ile bunu geliştirmelerini sağlama kapasitelerinde uzun dönemli dönüşüm amaçlamaktadır. Böylece bireylerin toplumla bütünleşmelerinden çok toplumsal dönüşümü gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Ahlaki yaklaşımın elbette sizin gençlerle yaptığınız çalışmalarda kullandığınız yöntemler açısından sonuçları vardır.

İmkani kısıtlı gençlere yönelik yapılan çalışmaya ilişkin etik

Gençlik çalışanlarının eğitime ilişkin eylemlerini dayandırdıkları etik kavramının bilincinde olmaları gerekir. Birlikte çalıştıkları gençlere destek olmak ya da yol göstermek gibi önemli görevler üstlenebilirler. Verecekleri bu destek, bağımlılığa dayalı ilişkiler oluşturmaktan kaçınacak şekilde anlık olarak kalmalıdır çünkü bu tip bir bağımlılık gençleri güçlendirmek ve özerkliklerini kazandırmaya engel olacaktır. Gençlik çalışanlarının amaçları, gençlere özerklik kazanmaları için yol gösterdikten sonra mümkün olduğunca geri planda kalmak olmalıdır. Bu aşamada gençlere ilham verecek ve topluma aktif katılımlarını tetikleyecek farklı imkanlar sunulabilir.

Kendinize sorabileceğiniz bazı sorular

- **Değerlerim:** Benim topluma ilişkin görüşlerim neler? Gençliğe yönelik çalışma benim kişisel değerlerimle tutarlı mı?
- **Hedef grupla çalışmak için motivasyonum:** Gençleri toplumla bütünleştirmek mi istiyorum, yoksa toplumdaki tartışmalara katılabilmeleri için alan mı yaratmak istiyorum?
- **Gençlik çalışanı olarak rolüm:** Benim motivasyonum ve yaptıklarım işverenimin politikaları ve gençlerin ihtiyaçları ile örtüşüyor mu? Gençler üzerinde görevimin ötesinde bir etkim var mı? Bunu nasıl başarabilirim?
- **Hedef grup ile bağımlılık ilişkisi yaratmaktan kaçınma:** Gençlerle ilgilendiğim alanları sınırlandırabiliyor muyum? Kendimi duygusal olarak çok mu kaptırıyorum? Yeterince ilişki kurabiliyor muyum?

İmkânı kısıtlı gençlere yönelik yapılan çalışmaların bir amacı da gençler yeterince özerk ve toplumla bütünleşmiş aşamaya gelip de artık gençlik çalışanlarına ihtiyaçları olmadığına “gereksiz” hale gelebilmek olmalıdır.

6.2 “Adım adım” yaklaşımı

Bölüm 4.3. Farklı çalışma biçimlerin’nde de belirtildiği üzere, imkânı kısıtlı gençlere yönelik pek çok farklı çalışma yapılabilir. Bunların kimisi gençlerin hayatlarında küçük zorluklar yoluyla ufak iteklemeler yapmayı amaçlarken, kimisi de daha kalıcı bir değişiklik için genç bireye yol göstermeyi amaçlayabilir. İkinci-sinde gencin hayatıyla ilgili ayrıntılara aşina olmak önemlidir. Çalışmayı yürüten kişi gençlerin sosyal dışlanmaya maruz kalmalarına neden olmuş tüm geçmişini bilmeye çalışmalı, bugünkü durumlarını iyi anlamalı ve onlarla birlikte daha iyi bir gelecek kurabilmeye yönelmelidir. Bu aşamada, kısa dönemli bir çalışmanın imkânı kısıtlı gençlerin ihtiyaçları açısından kısıtlı olacağının farkına varılabilir.

Değişim uzun dönemli bir rehberlik gerektirir, gençleri bir anda yaşamlarını değiştirmeleri için zorlayamazsınız. Aynı zamanda onların değişikliğe hazır ve açık olmaları gerekir. Bunu sağlamak için adım adım yaklaşımı önemlidir. Yaşamlarının farklı zamanlarında onları toplumla bütünleştirmeye doğru ilerletmek için farklı şeyler yapmanız gerekir. Geçmişlerine dair tüm hikayelerini bilmek, güvene dayalı bir ilişki içinde çalışmaları sürdürmek, gelecekleri için alınacak karara onları da dahil etmek daha iyi bir gelecek için onları yönlendirmeye başlama aşamasında önemlidir. Yaklaşımınızı ve faaliyetlerinizi onlara uyarlamak, onlara özel, onların beklenti ve olanaklarını dikkate alan programlar sunmak oldukça önemlidir. Küçük değişiklikler ile başlayıp, bunun üzerine adım adım ilerleyerek hedefinize doğru gidebilirsiniz.

“Adım adım” bir yaklaşımı nasıl oluşturmalı?

Gençliğe yönelik çalışma kapsamında hedef grupla en verimli şekilde çalışmak için farklı unsurların bir arada düşünülmesi gereklidir. Bunlardan bu bölümde ve 6. bölümün geri kalanında söz edeceğiz.

İlke olarak, imkânı kısıtlı gençlerle yapılan herhangi bir çalışma güven üzerine kurulmalıdır ve hiçbir zaman zorlama olmamalıdır. *Bölüm 6.3. Güven oluşturma*’da da belirtileceği gibi bu süreç haftalar, hatta aylar sürebilir. Buna karşılık güven, onlarla yapacağınız çalışmalarda pek çok kapıyı açan bir anahtar gibi olduğundan tesis edilmesi için üzerinde çalışmaya ve beklemeye değer.

Gençliğe yönelik çalışmalar gençlerin beklenti ve ihtiyaçlarına göre kurulmalıdır. Eğer özel istekleri yoksa ya da ne istediklerini bilmiyorlarsa, hayatta ne yöne gitmek istediklerini bulmalarına yardım edebilirsiniz. Bunu yapmanın bir yolu gençlere ilgilerini çekebileceğini düşündüğünüz birçok faaliyet sunarak onların katılmayı tercih ettikleri üzerinden ilgi alanlarını belirlemeye çalışmak olabilir. Belirli amaçlar ortaya çıktıktan sonra bu amaçlara ulaşmak için olası yollar üzerinde birlikte düşünebilirsiniz. *Sözleşme yaklaşımı* (bkz. *Bölüm 7.2*) bunu yapmanın bir yöntemi olabilir.

Bunun yanında, bir sosyalleşme sürecini yeniden başlatmak da gerekebilir: gençler başkalarıyla iletişim kurmayı ve işbirliği yapmayı yeniden öğrenmeye ihtiyaç duyabilir. Kendi çevreleri dışında çeşitli deneyimler edinmelerini ya da eski alışkanlıklarından kurtulmalarını sağlamak yararlı olabilir. Bazı gençlerin yaşamlarını değiştirmek için uluslararası projeler bir fırsat olabilir. Ancak uluslararası deneyimlere alışık olmayanlar için bayağı bir ön hazırlık, tüm proje boyunca destek ve aktif müdahaleler gerekebilir (bu konuyla ilgili daha fazla bilgi için Uluslararası Gönüllü Hizmetler başlıklı Eğitim Kılavuzu’na bakınız).

En iyi uygulamalar – Somut bir örnek

19 yaşındaki S., karışmış olduğu adi bir suç yüzünden Çocuk Suçları Masası ile sürekli bir bağlantı halindeydi. Mahkeme üyeleri sirk sanatları ve yelken faaliyetleri düzenleyerek gençlere yönelik çalışma yapan bir örgütten S. ile çalışmasını istedi ve örgüt bunu kabul etti. Bir süre sonra örgüt S.'ye kısa dönemli bir Avrupa Gönüllü Hizmetleri projesi ile yurtdışına gitme fırsatı önerdi. S. yurtdışına gitmek için yanıp tutuşuyordu ancak gitmeden önce yurtdışındaki proje ile ilgili hazırlık yapabilmesi için bir aylık bir deneme sürecinden geçmesi gerekiyordu. Zaman zaman zorlandığı bu bir ayın sonunda S. artık gitmeye hazırды ve yelken projesi ile yurtdışına gitmeden önce bir "amaçlar sözleşmesi" oluşturabilmek için bir toplantı düzenlendi. S. için yurtdışında geçirdiği ilk dört ay, dil ile ilgili yaşadığı sorunlar yüzünden çok da kolay geçmedi, ancak danışmanlarının desteği sayesinde bunun da üstesinden gelmeyi başardı. Dahası, iki aylık bir uzatma için başvurdu ve başvurusu kabul edildi. Projede çalışanlardan çok takdir gördü ve daha sonra bir festivalde teknedeki çalışmalarını konu alan bir fotoğraf sergisi düzenledi. Gönüllü hizmetini tamamladıktan sonra tatil için ülkesine geri döndü ancak kısa süre sonra yeni bir hayata başlamak üzere gönüllü hizmet yaptığı yere yerleşti.

S.'nin durumunun kısa bir analizi

S., danışmanlarının da yardımıyla, formal olmayan bir eğitim fırsatını başarıyla kullandı (bkz. Bölüm 5). S.'nin beklentilerine göre uyarlanmış, sahiplenmesi ve aktif olarak katılmasına dayanan adım adım bir yaklaşım uygulandığını görüyoruz. Bu projede ilk adımın (kısa dönemli Avrupa Gönüllü Hizmetleri) gençlik çalışanları tarafından önerilmiş olmasına karşılık S., kararını serbestçe vermiştir. S.'ye sürecin başından itibaren kendi seçimini yapmaya yetkin, sorumlu biri olarak davranılmıştır.

İkinci aşamada projenin "güzel" kısmına geçmeden önce S.'nin seçimini onaylaması için bir deneme süreci oluşturulmuştur. Hazırlık dönemine dair tatminkar bir değerlendirmenin ardından projenin "heyecanlı" aşaması tartışılmış ve tarafların hak ve görevlerini belirten, atılacak adımları tanımlayan ve düzenli değerlendirme toplantıları öngören bir amaçlar sözleşmesi oluşturulmuştur.

Yurtdışında geçirdiği süre boyunca, AGH'nin danışmanlarından S.'nin başarılı bir deneyim yaşamasını sağlayacak kadar güçlü bir destek gelmiştir. Bu deneyimin sonucunda, çalışmaları festival boyunca sergilenerek takdir gören S.'nin kendine güvenini ve özsaygısını artırmış, aynı zamanda proje yönetimi becerilerinin gelişmesini sağlamıştır. (Bkz. 6.4. Özsaygıyı keşfetme)

AGH'nin teklifi S.'nin yaşamında bir zorluk ile mücadele etmek ve aktif şekilde projeye dahil olmak istediği doğru bir zamana denk geldi. Projeden önce kendini geliştirebileceği ve ikinci bir şans yaratabileceği bir fırsat arayışındaydı. Çocuk Suçları Masası ve örgütler arasındaki ortaklık sayesinde S. Avrupa çapında hareketliliği olan bir projeden faydalandı. Proje onun ihtiyaç ve beklentilerine uyarlanarak anlamlı bir kişisel gelişim aracı haline geldi. S. de gözle görülür şekilde kendine güvenini ve özsaygısını geliştirerek, adım adım bir yaklaşım çerçevesinde kademeli olarak sorumluluklarını artırdı.

6.3 Güven oluşturma

İnsanlara güvenirsen sana karşı dürüst olurlar; onlara iyi davranırsan sana en iyi yönlerini gösterirler. *Ralph Waldo Emerson (1803-1882)*

Herkesi sev, çok az kişiye güven, hiç kimseyi incitme. *William Shakespeare (1564-1616)*

Güven kavramına atfettiğimiz önem, genellikle kendisiyle ilişkilendirilen kutsal sıfatıyla örneklenir. Güven, güvenlik ihtiyacımız ve beraberinde getirdiği rahatlama duygusu kendi anlayışımızda ve ilişkilerimizde önemlidir. Ailemize, arkadaşlarımıza, öğretmenlerimize ve liderlerimize güvenmeyi bekler – ve isteriz. Bu güven duygusu beraberinde kesinlik, tahmin edilebilirlik ve güvence getirir. Güven olmaksızın yaşam oldukça belirsizleşir, kimseye güvenmeden sadece kendine güvenmenin en iyi hayatta kalma tekniği olduğu tehlikeli bir yer haline gelir.

“Söylediği tek kelimeye inanma!”; “O, kesinlikle güvenilecek biri değil!”: Birilerini lanetlemek için bunlar kadar ağır söz azdır. Edebiyat sayfalarından boşanma davalarına, en iyi arkadaşının sır olarak tutmaya söz verdiği birşeyi herkese yaymasından dolayı ağlayan genç kızdan vicdansız bir bankacı yüzünden yaşamı boyunca yaptığı tüm birikimleri elinden giden emekliye kadar, ihanet ve sonuçları – yani güvenin çökmesi – bir insanın diğerine karşı uygulayabileceği zulümlerden en çok zarar vereni olarak bilinmektedir.

Birine güvenmek sizi savunmasız hale getirir – hele ki pek çok genç gibi siz de daha önce reddedilme ya da ihanet deneyimi yaşadıysanız, kendinizi neden tekrar riske atmak isteyesiniz ki? Geçmişte duygusal ya da fiziksel istismara maruz kalmış gençler – özellikle de bu istismar güvendiği birisinden geldiyse – bir daha hiç kimseye güvenmemeyi daha kolay ve emniyetli bulabilir. Bazıları olup bitenden dolayı kendilerini sorumlu tutabilir ve bir başkasının ilgi, ihtimam ve sevgi göstermesine layık olmadıkları ve bunları hakettiklerini noktasına da gelebilir. Bunun sonucunda ortaya çıkan kendinden nefret duygusu ve özsayıgı eksikliği yaşamı ve gelecekteki ilişkileri sonsuza dek zedeleyebilir. Benzer şekilde, öğretmeni ya da yetkili kurumda bir başkasının düşmanca bir tavırla küçümseme ya da eleştirisine maruz kalan gençler de buna benzer bir durumla tekrar karşı karşıya kaldıklarında daha olumlu deneyim yaşayacaklarına kolay kolay inanamaz.

Geniş bir yelpazede yer alan uzmanların yaptıkları çalışmaların tümünde güven oluşturma ihtiyacına vurgu yapılmaktadır. Aynen öğretmen ya da sosyal hizmet uzmanı gibi, gençlik çalışanları da gençlerle güvene dayalı bir ilişki kurmak zorundadır. Her biri farklı şekillerde de olsa çözüme ulaşmanın yıllar alacağı belki de hiç çözümlenemeyecek olan kökleşmiş sorunların farkına varmak ve onlarla uğraşmak zorunda kalabilirler. Aynı zamanda, bu hassas alanda çalışma yapan herkes duygu ve güven kapıları açıldıktan sonraki olası sonuçlara karşı tetikte olmalıdır, zira bu tür hasarlı olaylar atlatanlar, içlerini dökme ihtiyacını çok uzun süre içlerinde tutmuş olabilirler. Dolayısıyla, bir kez birine güvenmeye başladıklarında, en azından başlangıç aşamasında bu güvenip açıldıkları kişiye karşı bağımlı hale gelme olasılıkları da mevcuttur. Bu nedenle uzman yardımı ve buna erişim imkanları her zaman göz önünde tutulmalıdır.

O halde, güven oluşturmaya başlamak için gereken nitelikler nelerdir? Genellikle kendi davranışlarınız aracılığıyla genç bireye dünyanın her zaman kaotik olmadığını ve doğru insanla tesis edildiğinde güvenin rahatlık ve güvence sağlayabileceğini gösterebileceğiniz 4 temel alan vardır:

- **Söylediklerinizi yapın:** “Söylenenleri dinle, fakat eylemleri izle”. Eğer daha önce üzerinde uzlaştığınız bir zaman çizelgesine göre ortalıkta olacağınızı söylüyorsanız, buna uyun. Eğer size güvenen bir gence sırrını tutmaya söz verdiyseniz, sözünüzü tutun.

- **Sorumluluk alın:** Güvenilecek insanlar kendi eylemlerinin sorumluluğunu alır. Herkesin hata yapabileceğini kabul ettiğinizi gösterin: Kendi ihmallerinizi kabullenin ve suçu bir başkasının üzerine atmaktan kaçının. Elbette, yanlışları ve zorlukları güçsüzlük ve duyarsızlık çağrıştırabilecek isimsiz “birileri” üzerine atmak çok kolaydır. Çok küçük yollarla da olsa, kendi kaderiniz için nasıl sorumluluk alabileceğinizi gösterin. Özsaygı gibi sorumluluk almanın da bir parçası diğer insanların menfaatlerini de hesaba katmayı öğrenmektir. Güven oluşturma üzerinde çalışırken gençlere genellikle önce birisine güvenme ve kendisine güvenilme deneyimlerinin her ikisini de sunup daha sonra bu süreçte hissedebilecekleri savunmasızlık, korku, rahatsızlık, güçlendirme, güven gibi farklı duygular inceleyebilirsiniz. Bunu yapmanın uygulamalı yöntemleri için ikinci bölüme bakınız.
- **Anlayış gösterin:** Durumunuzu, davranışlarınızı ve neden böyle davrandığınızı birisinin, doğru ya da yanlış, bir şekilde anladığına inandığınızda, o kişiye güvenmek daha kolaydır. Samimiyetle, üstünlük taslamadan ve tutarlı şekilde gösterilen empati ve şefkat, genç bir bireyi dünyayı onun penceresinden görmeye çalıştığınıza ikna etmenize yardımcı olabilir. Ancak, özsaygı ile ilgili bölümde de değinildiği gibi, yaşamlarının gerçeklikleri mutlaka bilinmelidir, aksi halde onların gerçekten ne hissettiklerini tamamen anlamanız imkansızlaşır.
- **Güvenli bir alan yaratın:** Yanında güvende hissettiğimiz insanlara güvenme eğiliminde oluruz. Bazı gençlerin, özellikle de imkanı kısıtlı olanların güven oluşturma konusundaki isteksizliğinin kaynağı güvenlik eksikliğidir. Yaşamda sürekli olarak kaybeden durumdaysanız ve umutlarınız boşa çıktıysa, karşılaştığınız her şeye şüphe ile bakar hale gelmeniz hiç de şaşırtıcı değildir. Gençlik çalışanları, yargıda bulunmayan paylaşımlar ve empati yoluyla gençlerin kendilerini rahat hissedebilecekleri ve koruma kalkanlarını bir derece indirebilecekleri güvenli bir ortam yaratmaya çalışabilir. Bunun elbette bir gecede gerçekleşeceğini beklemek saflık olacaktır, fakat böyle bir deneyim kısa da olsa dünyanın ve insanların güvenilmez olduğunu varsaymamanın nasıl bir şey olduğuna ilişkin bir fikir verecektir. Bu nedenle güven oluşturma ile ilgili alıştırma programımızın çoğu kendi kontrolünün dışına çıkarak güvenle teslim olma çalışmaları, dikkatlice yönetilen bir durumda, kendi kişisel ve duygusal güvenliği için başkasına güvenme gibi kavramlara odaklanmıştır (Bkz. *Bölüm 8: Uygulamalı bölüm – Alıştırmalar*).

Aslında, ne kadar deneyimli veya alanda uzun süredir çalışıyor olurlarsa olsun, gençlik çalışanlarının müdahalelerinin uzun süredir güvensizlik ve güvencesizliğin hüküm sürdüğü yaşamları hemen dönüştürebileceğine inanmak aptallık olur. En azından imkanı kısıtlı gençlik çalışanları, bu grup için birkaç saatliğine de olsa güvende ve güvencede olduklarını hissedebilecekleri bir ortam sağlamaya çalışabilir, böylesi belirsiz bir dünyada, güvenilir olduklarını göstermeyi deneyebilirler.

6.4 Özsaygıyı keşfetme

Eğer bir çocuk;

Sürekli eleştirilmişse, kınamayı, ayıplamayı
Kin ortamında büyümüşse kavga etmeyi,
Alay edilip aşağılanmışsa, sıkılıp utanmayı
Devamlı utandırılarak terbiye edilmişse, kendini suçlamayı öğrenir.

Eğer bir çocuk

Hoşgörü ile yetiştirilmişse, sabırlı olmayı
Desteklenip yüreklendirilmişse, kendine güven duymayı
Övülmüş ve beğenilmişse, takdir etmeyi
Haklarına saygı gösterilerek büyümüşse, inançlı olmayı
Kabul ve onay görmüşse, kendini sevmeyi
Aile içinde dostluk ve arkadaşlık görmüşse
Bu dünyada mutlu olmayı öğrenir.

Dorothy L. Nolte

Gençlik çalışmalarının üzerinde belki de en çok konuşulan sonuçlarından biri özsaygıyı artırmasıdır. Buna atfedilen değer nadiren sorgulanır ancak “özsaygıyı artırma” gençlik çalışanlarının düzenledikleri faaliyetlerin çoğunun amaçları arasında yer almaktadır. Bunun en geçerli olduğu alan şüphesiz imkanı kısıtlı gençlere yönelik çalışmalardır. Özsaygının az olması genellikle geniş bir yelpazede yer alan toplumsal sorunlarla doğrudan ilişkili olarak algılanmaktadır. Ancak, bu ilişkinin varlığını destekleyecek kanıtlar çok çeşitli olduğundan bu konunun karmaşıklığının da farkına varılması gerekir.

İlk olarak, hepimizin anladığımızı düşündüğümüz bu terim tam olarak ne anlama gelmektedir? Basit bir tanımla “özsaygı, insanın kendisiyle ilgili iyi hissetmesidir”. Ancak bu tanımla kibir, bencillik, narsizm, kendini beğenmişlik ya da bir çeşit üstünlük hissi gibi aslında pek olumlu olmayan özellikleri tanımlamak da mümkündür (Baumeister, 1996). Daha iyi bir tanım ise yaşamdaki çeşitli olaylara karşı kendine değer verme, güç ve kapasiteyle ilgili hislerin olumlu ve görece sabit olduğu, istikrarlı bir özsaygıyı dikkate almaktadır. Branden (1994), özsaygıyı “kendini hayatın zorlukları ile başa çıkacak kadar becerikli ve mutlu olmayı hakeder görme eğilimi” olarak tanımlamaktadır. Diğer tanımlar kendi eylemlerinden sorumlu olma ve diğerlerine karşı sorumlu davranabilme yetisine sahip olmaya atıfta bulunur. Bu daha zengin özsaygı düzeyine erişmek bir miktar kişisel fayda bir miktar da kişisel değere (kendine saygı) dayanmaktadır. Sosyal dışlanmaya maruz kalmış genç bir bireyin güvenini sürekli olarak baltalayan, başarıya giden yolda pek çok engel çıkaran ve genellikle düşmanca gördüğü bir dünyada değer ve etkiye sahip olabilmek için mücadele etmesi bu tip bir yaklaşım ile daha iyi açıklanabilir. Daha önce imkanı kısıtlı bir gencin karşılaştığı ve bu yapının dışından olan birinin tam olarak anlamakta zorlanacağı pek çok olumsuz faktöre dayanan çok yönlü güvencesizliklere değinmiştik (bkz. Bölüm 2.2: *İmkani kısıtlı gençler kim?*).

Özsaygı insanın içindedir fakat gelişimindeki önemli unsurlardan biri diğer kişiler ve çevreyle etkileşimler sonucu kişinin kendi öz-değerini inşa sürecidir. Tanımı gereği, imkanı kısıtlı gençlerin, güveni ortaya çıkaracak, olumlu geribildirim yaratacak ve kişisel değer hissi sağlayacak etkileşimler yaşamak için kısıtlı fırsatları olur. Bu elbette özsaygının az olduğu durumları belirli kişi tiplerine indirgemek anlamına gelmez – çünkü deneyim, başarı ve sevgiden yoksun olma toplumda herkesin karşılaşılabileceği bir durumdur – ancak bizim bu Eğitim Kılavuzu’nda odaklandığımız grup imkanı kısıtlı gençlerdir.

Gençlik çalışanları genellikle özgüvenini ve özsaygısını geliştirmeye çalışan bir genci izleme sürecinde duydukları tatminden söz ederler. Ancak buradan birtakım sonuçlar çıkarmak konusunda temkinli olmak gerekir. Onların tanık oldukları dönüşüm aslında sadece gencin birey olarak sahip olduğu niteliklerin değil geniş bir yelpazede yer alan deneyimlerinin sonucu olacaktır. Bu durum elbette güvenli bir ortamda, genç bir bireyin – belki de yaşamında ilk kez – gerçek başarıma ve haklı gurur hislerini yaşamasını sağlayan bir oturum ya da projenin etkisini göz ardı etmek anlamına gelmemelidir. Aksine, bu durum, birkaç saniye içinde – belki de sadece dışarı çıkarak – günlük mücadelelere ve hayal kırıklığına geri dönebileceği gerçeğini kabul etmektir. Önemli olan gençlik çalışanlarının bireyin özsaygısını oluşturan karmaşık yapboza katkılarının farkına varabilmesidir. Aynı zamanda, gözlerimizle gördüğümüze de güvenmemiz gerekir.³

Baumeister (1993) sağlıklı bir özsaygının önemli unsurlarından biri olarak gerçekçi ve net öztanımlara sahip olmaya değinir. Burada, gençlik çalışanları çok net şekilde, gençlere kendilerini nasıl gördüklerini ve içinde yaşadıkları çevreyi anlamlı ve zorlayıcı fakat gerçekçi sınırlar içinde kalarak bir çerçeveye oturtma konusunda yardımcı olma görevini üstleneceklerdir. Branden özsaygı kavramını “zihnimizin değerine, düşünme becerimize güven” açısından tanımlamaktadır. “Genişletilmiş şekilde, öğrenme, uygun seçimler yapabilme ve doğru karar verebilme, değişime verimli bir şekilde cevap verme becerilerimize duyduğumuz güveni ifade eder. Aynı zamanda başarının, gerçekleştirmenin ve tatmin olmanın (yani mutluluğun) bizim için doğru ve doğal olduğuna ilişkin deneyimimizdir. Bu tip bir güvenin hayatta kalma açısından değeri oldukça aşıkardır, dolayısıyla mevcut olmadığı durumlar tehlikelidir”. Gençlik çalışmalarının, özellikle imkanı kısıtlı gençler ile yapılanların bu güveni hangi yollarla geliştirdikleri bir sonraki bölümün de konusu olan güven yaratma ve güven oluşturma ile ilgilidir.

3. Gençlik çalışmalarında özsaygı ve birey üzerindeki etkilerinin yorumlanmasına ilişkin araştırmalarda farklı görüşler bulunmaktadır. Konuya ilişkin güncel ve eleştirel bir bakış için bkz. İngiltere’deki Ulusal Gençlik Ajansı tarafından yayınlanan *Young People Now* dergisi 162. sayıda (Ekim 2002) P.J. White imzalı olarak çıkmış makale.
Web: <http://www.nya.org.uk>

- Kendini koşulsuz kabullenme
- Yapabilirlik duygusu
- Amaç duygusu
- Kendine güven
- Yerine getirme deneyimi
- Sorumlu davranabilme ve kendi eylemlerinden sorumlu olma duygusu
- Güvence ve güvenlik duygusu
- Aidiyet duygusu
- Bütünlük duygusu

7. Belli başlı yaklaşımlar

7.1 Akran eğitimi

Herkesin bildiği bir hikaye vardır: güneşli bir günde bir baba, eşi ile bakışıp ondan onay aldıktan sonra 12 yaşındaki oğlundan kendisine yürüyüş için eşlik etmesini ister. Yürüyüş sırasında baba acemi bir şekilde oğlunun sınıfında olabilecek kızlar ile ilgili bir sohbet açar ve ardından ses tonunu değiştirerek ciddi bir şekilde oğlunun hayatın gerçeklerini bilme zamanının geldiğini söyler. Bu konudan gerçekten çok sıkılan oğlu okul arkadaşları, dergiler ve aralarındaki şakalaşmalardan cinsel hayat ile ilgili pek çok şeyi çoktan bildiğini söyler ve eve dönüp futbol oynamaya devam etmek için yalvarır.

Güvenilir ya da doğru olsun olmasın çocuk ve okul arkadaşları arasındaki cinsel eğitim ile ilgili bilgi alış-verişi bir şekilde akran eğitimi olarak nitelendirilebilir. Kirstie Lilley (2001), akran eğitimi üç grupta değerlendirir:

- Enformel akran eğitimi: Hikayede örneklendiği gibi gençlerin kendileri için önemli olan konularda eğitimleri olmaksızın, kendiliğinden bilgi aktarmaları.
- Formel akran eğitimi: Gençlere içerik üzerinde fazla etkilerinin olmadığı belirli bir mesajı iletmeleri söylendiği durumlar.
- Burada tartışılacak olan üçüncü bir akran eğitimi ise gençlerin kendilerinin akranlarına bilgi aktarmak üzere bir program geliştirebilmek için eğitim almalarıdır.

Akran eğitimi kapsadığı tüm taraflar açısından yararlıdır. Akran eğitimi verenler, özgüven, özsaygı ve pek çok beceri kazanırlar (Bkz. Bölüm 6.4. Özsaygıyı keşfetme). Akranları ise tanıdıkları ve güvendikleri birlerinden eğlenceli bir yolla değerli bilgiler alırlar ve hatta kendileri akran eğitimi vermek için harekete geçebilirler. Gençlik çalışmaları ve gençlik çalışanları açısından ise, akran eğitimi daha büyük bir gruba hitap edebilecek bir gençlik grubuna bilgi aktarımına yönelik bir yöntem teşkil eder.

En iyi uygulamalar – Somut bir örnek

Estonya'da birbirlerini liseden beri tanıyan ya da üniversitenin ilk yılında tanışmış olan gençlerden oluşan 23 kişilik bir grup birkaç akran eğitimi projesi uyguladılar. Bu projelerin çoğu uyuşturucu kullanımını önleme, çocuk hakları, sosyal beceriler ve eğitim ile ilgiliydi. 2002 yılında çalışmaların odağı sosyal beceriler ve çocuk haklarına yönelik programlara kaydırıldı. Esas hedef grup yetimhanedeki çocuklar ve ihtiyaç sahibi diğer çocuklardı. GENÇLİK programının "Grup Girişimleri" kapsamında yetimhaneden 9-17 yaş arasındaki 20 çocuk ve gençten oluşan bir gruba yönelik sosyal beceri eğitimi düzenlendi. Projenin amacı yetimhanedeki çocuklar arasında uyuşturucu kullanımını önlemek, sosyal becerilerini geliştirmek ve kendi projelerini gerçekleştirmeleri için onları teşvik etmektir. İlk olarak, bu eğitimler için gereken broşür, CD-ROM gibi malzemeleri bir araya getirdiler. Bütün faaliyetlerde hedef gruplarını hazırlık çalışmalarına doğrudan dahil ettiler, böylece projenin esas kısımlarına daha rahat odaklanabildikleri için verimlilikleri arttı. Tüm hazırlıklar tamamlandıktan sonra eğitimler Eylül 2002'de başlatıldı.

Akran eğitimi – neden işe yarar?

- Gençler yetişkinlerdence diğer gençlerden bilgi almayı tercih eder. Özellikle, sorunlu bir ortamda yetişmiş olan gençlerin çevrelerindeki yetişkinler genellikle onları hayal kırıklığına uğratmış olduğundan kendileri karşılaştıkları diğer yetişkinlere karşı da şüpheyle yaklaşmaktadırlar.
- Gençler, söylediklerinden dolayı bir yetişkinin yargıda bulunmasından korktuklarından, hissettiklerini ya da düşündüklerini kendi aralarında daha kolay şekilde ve dürüstçe paylaşma eğilimindedirler.
- Genellikle akranlar arasında soru sormak ve tartışmak daha kolay olur.
- Gençler kendi yaşlıları ile kendilerini daha fazla özdeşleştirdikleri için akranlarından gelecek bilgilerin daha güvenilir olduğunu düşünebilirler.
- Akran eğitmenleri, akranlarına nasıl bir dil kullanarak yaklaşacaklarını bilir.
- Akran eğitmenleri, konuları nasıl tartışacakları ve hangi özneleri kullanacakları konusunda kendi kararlarını verebilir.

Gençlerden oluşan bir gruba durup dururken “Aranızda akran eğitmeni olmak isteyen var mı?” gibi bir soru sormak genellikle anlamsızdır. Ancak, bu soru grubun katılmış olduğu bir faaliyetin sonrasındaki izleme sürecinde bir anlam ifade edebilir. Değerlendirme sırasında kendileri bir atölye, proje ya da etkinliği yürütüyor olsalar yapılandan farklı olarak ne yapacaklarını sormak yararlı olacaktır. Gençlik çalışanları faaliyet sırasında da gençleri kapasiteleri doğrultusunda çözümler üretebilmeleri ve inisiyatif alabilmeleri için teşvik edebilir.

Kaynakça bölümünde de görebileceğiniz gibi akran eğitimi projeleri ile ilgili pek çok kılavuz bulunmaktadır. Ancak, akran eğitimi programlarının çoğu gençliğe yönelik çalışmalara aşina olan potansiyel akran eğitmenleri ve akran eğitmenleri tarafından düzenlenen atölyelere katılan gençlere odaklandığından dezavantajlı gruplardaki akran eğitmenleri ve akran gruplarına yönelik çalışmalar için birkaç yararlı noktaya değinmek anlamlı olacaktır.

Akran eğitimi sürecine kılavuzluk etmek

Akran eğitmeni olmak isteyen imkanı kısıtlı gençlere kılavuzluk, güvenlerini kırmamak için oldukça dikkatli yapılmalıdır (Bkz. Bölüm 6.3. Güven oluşturma). Bu gençlerin bir kısmı planlama konusunda zorluk yaşayabilir ve herhangi bir terslik durumunda pes etmeye daha eğilimli olabilir. Bu nedenle onları özgüven ve özsaygısı olan gençlerden daha çok teşvik etmeniz ve harekette geçirmeniz gerekecektir (Bkz. Bölüm 6.4. Özsaygıyı keşfetme). Bu aynı zamanda gençlerle düzenli şekilde toplantılar yapmayı planlamak anlamına da gelmektedir. Ascher’in (1988) da belirttiği gibi gençlik çalışanlarının ne yapacağının önceden kestirilememesi “ilişkilere zarar vermekte ve güvensizliği pekiştirmektedir”. Verdiğiniz desteğin dışında, uyguladığınız yöntemi gençlerin altından kalkabileceği hale getirebilmek için fazladan zaman ayırmanız gerekecektir. Kendi akranlarına öğreteceklerinin içerikleri konusunda öncelikli olarak kendileri çalışacak olsalar dahi bilginin öncelikle onlar için anlaşılabilir olması gerekir. Süreç çok fazla okuma yapma, çalışma gibi görevler içerirse rahatsız hissedecek ve daha kolay bırakma eğiliminde olacaklardır; bu da sizin dikkatlice kurduğunuz ilişkiye zarar verecektir. Bilginin akran eğitmenlerine net olarak aktarılmadığı durumlarda ise eğitim verecekleri akranlarına eksik ya da yanlış olarak iletmeleri söz konusu olacak, bu da sizi sıkıntıya sokacaktır. Burada en önemli olan nokta gençlerin programları kendilerinin tasarlaması, geliştirmesi ve uygulamasıdır. Ancak, gençlik çalışanları akran eğitmenlerinin içini doldurabilecekleri net bir çerçeve ortaya koymalıdır. Böylece hem hazırlık toplantıları hem de atölye çalışmaları birbirlerini tamamlayıcı hale gelir. Toplantıların her biri gençlerin kapasitelerine ilişkin bir konuyu kapsamalı, aynı zamanda sıkıcı olmayan ve çok yüksek hedeflerin konulmadığı şekilde bir miktar zorlayıcı olmalı. Hazırlık toplantıları ve atölyeleri düzenlerken, gençlerin karşılaşılabileceği engelleri de akılda tutmak gerekir (bkz. Bölüm 3.1. Engeller).

Uygun hazırlık ve destek ile, akran eğitimi standart gençlik çalışmalarının ulaşamayacağı sonuçlar verebilir. Aynı zamanda, akran eğitimi konusunda bilgi alışverişinde bulunmak ve akran eğitmenlerine gençlik çalışanlarının destek verilmesi oldukça yararlı olabilir (bkz. Bölüm 4.2. Ortaklıklar kurma). Bu durumda farklı örgütler ve çalışma alanlarından gelen genç akran eğitmenleri bir araya gelip birbirlerine kendi deneyimlerinden bahsederek birbirlerini eğitime konusunda yardımcı olurlar.

En iyi uygulamalar – Somut bir örnek

İngiltere Brighton'daki "Care 2 Share" akran eğitim programı 16-25 yaş grubundaki farklı becerilere sahip gençlere pek çok öğrenme imkanı sunmaktadır. Program, öğretmenlik ya da gençliğe yönelik çalışma yapmaya ilgi duyan eğitimciler ile çeşitli nedenlerden dolayı eğitimden kopmuş olan gençleri bir araya getirmektedir.

Akran eğitimcileri bir bölgedeki akran eğitimi programına katılırlar. Bir veya birkaç akranlarına da uzlaşmış olan öğrenme hedefleri doğrultusunda okuryazarlık, aritmetik ve bazı temel beceri alanları üzerinde birlikte çalışmaları için destek verirler. Proje, tüm gençleri kendilerini geliştirme konusundaki yollarını kendileri belirlemeleri için teşvik eder ve formel eğitime ya da istihdama yönelmeleri için destek verir. 2002-2003 döneminde proje, katılımcılarının yarısının akreditasyon almaları için desteklemeyi amaçlamaktadır. Akran eğitimcileri ve eğitim verdikleri akranları bu bağlamda proje personeli tarafından izlenmektedir.

Eğitmenler ve eğitim alanlar, proje yönetimi, bütçeleme ve diğer mali beceriler, alışveriş, müşteri hizmetleri ve hizmet sunumu becerileri gibi konuları C2S'nin başlatıldığı gençlik merkezindeki barı birlikte işleterek öğrenmektedirler. Gençler barın yeniden düzenlenmesi ve merkezin bilgisayar bölümünün tasarlanması, bütçeleme ve muhasebe hesaplarını kendileri yürütmeleri, projenin gelişimine ilişkin olarak düzenli şekilde takım toplantıları yapmak gibi proje için önemli derecede sorumluluklar almaktadırlar.

7.2 Sözleşme yaklaşımı

Sözleşme yaklaşımı, gençlik çalışanlarının imkanı kısıtlı gençler ile birlikte çalışırken kullanabilecekleri ek bir yöntemdir. Burada gençlik çalışanları ile genç birey okul ya da gençlik kulübündeki davranışlar, uyuturucu kullanımını azaltma, iş arama gibi olumlu yönde değişim hedeflerini ortaya koyar ve birlikte bu hedeflere ulaşma konusunda somut adımlar ve yönergeler geliştirir. Bütün bu aşamalar, tıpkı bir sözleşme gibi, üzerinde uzlaşmış ve bağlayıcılığı olan bir iyi niyet çerçevesine oturtulmuştur. Bu sözleşme düzenli olarak izlenir ve belirli aralıklarla (veya bozulduğunda) her iki taraf açısından da değerlendirilir.

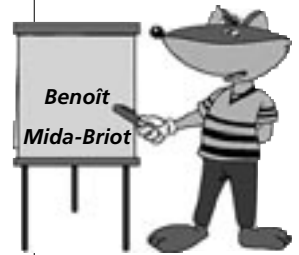
Sözleşme yaklaşımı gençlik çalışanları ile genç birey arasında bir taahhüt ve karşılıklı güvene dayanmaktadır. Her iki taraf, sözleşmenin gelişimi içinde eşittir ve ilgili hak ve görevler bağlamında gerçekleştirilecek işler konusunda sorumluluk alırlar. Bu yaklaşım, ister belirli bir proje çerçevesinde ister günlük hayatta, birebir ilişkilerde ya da grupla kullanılabilir.

Aşağıda, gençlik çalışanının birlikte çalışacağı genç bireyi bir süredir tanıdığı birebir durumda sözleşme pedagojisi denilen kavram tanımlanmaktadır.

Sözleşme yaklaşımı:

- Her iki taraf arasında güven ilişkisine,
- Başarılarla dayalı deneyimlerin kademeli olarak gerçekleştirilmesini hedeflemeye,
- Genç bireyin ihtiyaçları, beklentileri ve kapasitesine göre şekillendirilmiş bir projenin uygulanmasına ilişkin bir uzlaşmaya,
- Tarafların ulaşılacak ortak hedefleri gerçekleştirme yükümlülüklerine,
- Her iki taraf için net olarak belirlenmiş roller, görevler, haklar ve sorumluluklara,
- Genç bireyi karar verebilecek, ortaklık kurabilecek, bir anlaşmaya bağlı kalabilecek ve tutarlı davranabilecek, sorumlu bir muhatap olarak görmeye dayanan bir araçtır.

Sözleşme yaklaşımı bir araçtır ve kendi başına bir hedef değildir.

Sözleşme yaklaşımı ne zaman kullanılmalı?

Bu yaklaşımı uygulamak için doğru zamanlama, birlikte çalıştığınız gençler ve içinde bulundukları duruma bağlıdır. Genç bireyin böyle bir mücadele için hazır olup olmadığına gençlik çalışanı karar verecektir. Gençler belirli bir projeye ilgi duyduklarını ya da kendi hayatlarında birtakım şeyleri değiştirmek istediklerini kendileri göstermelidir, böylece kendilerini bir süre için taahhüt altına sokabilecekleri anlaşılabilecektir. Gençlerin karşısına bir sözleşmeyle çıkarken, bunun çok resmi ya da üstten bakarmış gibi algılanmamasına dikkat edilmelidir. Sözleşme, aslında her iki taraf için konulan hedeflere ulaşma konusunda net bir sorumluluk paylaşımı içeren güvenli bir çerçeveye sunmaktadır.

Sözleşmenin içeriği nasıl olmalı?

Sözleşmenin içeriği genç birey ile birlikte belirlenmeli ve üzerinde uzlaşmaya varılmalıdır. Sözleşme genellikle, belirli bir zaman içinde gerçekleşecek somut bir proje içinde oluşturulur. Genç bireye yeni sorumluluklar yüklerken gençlik çalışanının da vermeyi taahhüt ettiği desteği tanımlar. Burada hedefler konusunda gerçekçi olmak gerekir. Sözleşme, her bireyin özelliklerine uygun şekilde tasarlanmalı ve kendisi ile yapılan bireysel çalışmaya dayandırılmalıdır. Sözleşmenin kendisinin genç birey için bir engel teşkil etmemesine dikkat etmek gerekir.

Önemli ipuçları

- Genç birey sözleşmenin oluşturulmasına mutlaka katılmalıdır: sözleşme ile gerçekçi hedefler konmalıdır.
- Asıl amaca giden yolda genel amaçlar düzenli olarak küçük başarılar elde etmeyi sağlayacak şekilde daha küçük, ara hedeflere indirgenmelidir.
- Amaçları ve farklı ara aşamaları tanımlarken genç bireyin mümkün oldukça somut ve faydacı yaklaşmasını sağlamak gerekir.
- Amaçlar, aşamalar, tarafların hak ve sorumlulukları, roller ve görevleri çok net şekilde tanımlanmalı, fakat çok fazla ayrıntının içinde boğulmamaya dikkat edilmelidir.
- Resmi veya gayriresmi değerlendirme dönemlerini içeren kesin bir zaman planı üzerinde uzlaşılmalıdır.
- Sözleşmenin genç bireyin projesinin uygulaması boyunca referans noktası olacağı akıldan çıkarılmamalıdır.
- Gerekli durumlarda sözleşmede değişiklik yapılabilir ancak sözleşmenin güvenilirliğini etkileyecek sıklıkla içerik değişikliği yapmaktan kaçınılmalıdır.
- Sözleşmede taraflardan birinin sözleşmenin gereklerini yerine getirmediği durumlarda ne yapılacağına ilişkin bir madde bulunmalıdır.
- Sözleşme belgesinin şekline karar verirken fazla resmi olmamasına dikkat edilmelidir.

Sözleşmenin uygulanmasında gençlik çalışanlarının rolü

Gençlik çalışanları sözleşmeye taraf olmanın dışında önemli bir rol üstlenir: herhangi bir sorunun mümkün olduğu kadar erken farkına varabilmek için genç bireyle iletişim akışını güçlendirmesi gerekir. Genç birey zorluklarla karşılaştığını itiraf etmek istemeyebilir. Bu durumda bir sorunu çözmek ya da zor bir durumla başa çıkabilmek için gençlik çalışanlarının, cesaretlendirmek ve yardım etmek için, destek vermek ve güçlendirmek için genç bireyin yanında olmaları gerekir. Bu da başarısızlıklar yerine başarılarla dayanan eğitim çalışması yaklaşımına uygundur.

Sözleşmenin yerine getirilmemesi durumunda ne yapılmalı?

Gençlik çalışanları hedef grupları ile sözleşme yaklaşımı kullanarak çalışırken bazı beklenmedik gelişmelerle karşılaşmaya da hazırlıklı olmalıdır. Eğer genç birey sözleşmeyi feshetmek istiyorsa, bu durumda öncelikle projeden çekilmek istemesinin nedenleri çözümlemeye çalışılmalı ve bunlar için birşeyler yapıp yapılamayacağına bakılmalıdır. Burada sözleşmeyi bir süreliğine askıya almak bir seçenek olabilir. Eğer genç birey durumdan hâlâ rahatsızsa, sözleşmede değişiklik yapılması önerilebilir. Sözleşmenin feshedilmesi ise sadece en son çare olarak görülmelidir. Her halükarda genç bireyin menfaati ön planda olmalıdır.

Sözleşmenin gerekleri yerine getirilmediğinde:

- Derhal tepki verip genç bireye sözleşmeye uymadığını farkettiğinizi söyleyin.
- Genç birey ile konuyu tartışın.
- Yüzleşmekten kaçınmak adına sözleşmeye uyulmamasına göz yummayın. Bu hem sözleşmenin değerini hem de genç bireye karşı sizin pozisyonunuzu zedeler.
- Sözleşmeye uyulmamasını tartışırken hükümlerde bulunmamaya ya da suçlayıcı olmamaya dikkat edin. Daha yapıcı bir iletişim kurma yoluna gidin.
- Süreyi uzatma, ikinci bir şans tanıma, daha fazla destek önerme gibi çeşitli yeni yaklaşımlar için açık kapı bırakın.
- Eğer aynı birey ile yeni bir sözleşme yaparak çalışmaya karar vererseniz, bununla başa çıkabileceğinizden emin olun çünkü bazı durumlarda tekrar çalışmak mümkün olmayabilir ve bunun farkına varmak önemlidir.
- Yaptırımlardan kaçının ancak sözleşmenin gereklerinin yerine getirilmediği durumlarda ne yapılacağına ilişkin prosedürleri öngörmeye çalışın.

Sözleşmenin nihai değerlendirmesi ve sonrası

Sözleşme süresinin sonunda yapılacak nihai değerlendirme gerçekleşen başarıların ve sözleşmede öngörülen halde gerçekleştirilemeyenlerin bir dökümünü yapmalıdır. Çok da resmi olmamakla beraber bu değerlendirme genç bireyin başarılarının bir sertifika, bir hediye ya da yeni sorumluluklar tanınması gibi çeşitli araçlarla bir şekilde tanındığını göstermelidir. Bu durum onların özgüvenlerini ve özsaygılarını güçlendirecektir.

Sözleşmenin bitmesi işin bittiği anlamına gelmez. Projenin bitiminden önce genç bireyin kendi gelişimini sürdürmesi için sözleşme sonrasındaki aşamalar üzerinde düşünmek de oldukça önemlidir. Sözleşme yaklaşımında en ideal sonuç artık genç bireyin daha fazla sözleşmeye gerek duymadan, yardım olmadan yaşamında kendi yolunu bulabilmesidir ancak bu da bir anda olamaz. Gençlik çalışanları proje tamamlandıktan sonra genç bireye müdahalelerini kademeli olarak azaltmalıdır. Böylece bağımlılığa dayalı ilişkiler yaratmaktan kaçınmış olacaktır (bkz. Bölüm 6.1. Etik).

7.3 Çatışma yönetimi

Zorluklar cesaret kırıcı değil harekete geçiricidir. İnsan ruhu çatışmalar ile güçlenir. *William Ellery Channing*

“Çatışma: ilkel arzular ve içgüdüler ile ahlaki, dini ve etik idealler arasındaki mücadele, zıt güçlerin çekişmesi, anlaşmazlık, düşmanlık”. *Webster Sözlüğü*

Çince’de çatışma kelimesi tehlike ve fırsat kelimelerinden oluşmaktadır. Çatışma yaşamın kaçınılmaz bir parçası olarak kabul edildiğinde, geçmiş deneyimleri ne olursa olsun gençlere yaşamlarındaki çatışmalarındaki tehlikeler kadar fırsatları da keşfetme olanağı verilmelidir. Her çatışma gelişme ve olumlu yönde değişim için bir potansiyel taşıyıcıdır. Ancak çoğu insan için çatışma genellikle şiddet ve yıkım ile birlikte anılan olumsuz bir deneyimdir.

Çatışma, eğer uygun şekilde ele alınırsa yıkıcı olmak durumunda değildir. Beceri kazandırma ve güçlendirme için değerli bir araç haline de gelebilir: Her bireyin saygı görmeyi hakettiği varsayımına dayanan güvenli bir ortamda farkına varılıp incelendiğinde başa çıkma ve yönetme teknikleri sağlayabilir. Bu açıdan bakıldığında, çatışma yönetiminin daha önceki bölümlerde ele alınan özsaygı ve güvenle de ayrılmaz şekilde iç içe geçtiği görülebilir.

Haksızlık, adaletsizlik ve temel ihtiyaçların karşılanamaması özellikle başka alternatifin olmadığının görüldüğü durumlarda şiddeti körüklemektedir. Ancak şiddet, şiddete maruz kalan kadar şiddet uygulayan da da acı, kin ve yıkım kalıntıları bırakmaktadır.

Çatışma, ihtiyaç, istek, amaç ya da değerlerindeki farklılıklardan dolayı iki ya da daha fazla bireyin birbirine karşı çıkma durumunda ortaya çıkar. Neredeyse her zaman öfke, hayalkırıklığı, acı, endişe ya da korku hisleri ile ilintilidir. Değerlerin, ideolojilerin ya da amaçların çatışması, bir başkasının yaklaşımını takdir edememek, kısıtlı kaynakların paylaşımında mücadele, bir başkasının hareketine misilleme yapma gibi pek çok etmenden kaynaklanabilir. Glasser (1984) aidiyet, güç, özgürlük ve eğlence olarak nitelediği dört psikolojik ihtiyacın yanı sıra tüm insanlarda ortak olan fizyolojik hayatta kalma ihtiyacı tanımlar. Bu yolla, özellikle bir tarafın kendi psikolojik (uç örneklerde fizyolojik) ihtiyaçlarının başka biri tarafından tehdit edildiğine inandığı durumlarda, ihtiyaçlarını karşılamak için izlediği yöntemlerin çatışmaya neden olabileceğini ifade eder. Elbette, davranışlarımızın çoğu önceki deneyimlerimizin pekiştirmesi sonucu olarak ortaya çıkar çünkü neyin işe yarayıp neyin yaramadığını görmüşüzdür. Eğer bağırarak ve kuyruğun önüne doğru itişen birisi anında dikkat çekebiliyorsa, ona karşı asabi bir yaklaşım ile sinir bozmaya ne gerek var?

Etkili iletişim, problem çözmek ve menfaatlere odaklanarak müzakere etme gibi çeşitli beceriler geliştirilerek ve kullanılarak çatışmayı yönetmek mümkündür. Geçmişte olanlara ilişkin suçlar, hatalar ve sorumluluklara dikkat çekerek konumlardan çok menfaatlere (yani uyumsuzluğa taraf olan tüm bireylerin ihtiyaçları ya da isteklerine) odaklı şekilde, müzakere edildiğinde her iki taraf için tartışma ve sorunları çözme yönünde beraber çalışma fırsatı olacaktır.

Çatışmanın nasıl yönetileceğini araştırmanın amacı, çatışmanın kaynaklarını anlamak ve ortaya çıkan güçlü duyguların bir güçlenme hissine, daha olumlu insan ilişkilerine ve kişisel değer hissine dönüşmesini sağlamaktır. Kişisel tehlike ve bilinmeyen duyulan korkular aşıldıktan sonra bireyler çatışmanın uygun şekilde ele alınması durumunda yapıcı olabileceğini görmeye başlayabilirler. Çatışma yönetimi dersine katılan bir gönüllünün gözlemlerinde de bunu görebiliriz: “Çatışma ile ilgili daha önce hiç düşünmediğim birşeylerin farkına vardım... Çatışma olmayan bir dünyada yaşamak istemem. Çatışmayı seviyorum çünkü çatışma insanların canlı oldukları anlamına geliyor. Eskiden çatışmadan nefret ederdim ve hatta korkardım ama şimdi korkmuyorum. Mükemmel bir dünyada yaşamak istemediğinizi farketmeniz gerçekten çok ilginç”.

Bu keşif yolculuğunda gençlik çalışanları gençlere karşı açık olmalı, yargılarda bulunmaktan kaçınmalı, anlayışlı, olumlu ve dikkatli bir yaklaşım sergilemelidir. Katılımcıların çatışma ile karşı karşıya kalmanın cesurca, heyecanlı ve zorlayıcı bir deneyim olduğunun farkına varmalarına yardım etmelidir. Araya girmek, arabulucu olmak cesaret ister çünkü çatışmalarda genellikle karşı konulamaz kişisel enerjiler açığa çıkar ve durum oldukça hararetli bir aşamadayken müdahale etmek zordur.

Becerikli gençlik çalışanları, birlikte çalıştıkları gençlere temelde iletişim ve işbirliğinin keşfedilmesi yoluyla provokatif durumlar karşısında alternatif yaklaşımları prova etme olanağı sunabilir. Saygı duyduğunuz ve karşılıklı işbirliği ve güvenin başarının anahtarı olduğu pek çok deneyimi birlikte yaşadığınız birisine saldırmak zordur. Daha önceki bölümlerde de tartışıldığı gibi kendinize değer vermeyi öğrenmek aynı zamanda başkalarına değer vermekle de ilişkilidir.

Akılda tutulması gereken başka bir nokta da gençlik çalışanlarının çatışma yönetimini sadece gençler için bir araç olarak değil kendi kişisel güvenliklerini sağlamak için bir öğrenme olanağı olarak değerlendirmeleridir. Ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalışmalarına rağmen, durum bir felakete dönüşmek üzereyken mücadele etmek yerine oradan ayrılmanın daha iyi olacağını, birlikte çalıştıkları gençler gibi kendilerinin de anlamaları gerekir.

Çatışma yönetimi yaklaşımı uygularken:

- Zaman sınırları koyarak çalışmanın sınırlarını oluşturun. Katılımcıların bir oturumdan karmaşık hislerle ayrılmaları yanlış birşey değildir. Ancak önemli olan hissettiklerine saygı göstermek ve denetim altındaki bir ortam içinde olup biten üzerinde düşünmeleri için zaman tanımaktır. Sakinleşmek için zaman ayırmak önemlidir. Sınırları oluşturmak, herkesin kuralları ya da yönergeleri anlayıp, uzlaştıkları bir güvence hissi ve ortamı yaratmakla ilintilidir.
- Beklenmeyenle karşılaşmaya hazır olun ve yapacağınız herhangi bir çalışmaya pek çok tepki alabileceğinizin farkında olun.
- Aktif olarak dinleyin, yani sorunu anlamaya yardımcı olacak şekilde içerik, anlam ve duygulara yönelik olarak dinleyin ve sonrasında dinlediklerinizi “Sanırım söylediklerin .....dı? Doğru mu anlamışım?” gibi sorularla özetlemeye ya da yeniden ifade etmeye çalışın. Böylece konuyu bir önerme ya da yorumu yeniden değerlendirerek bir problem çözme çerçevesine oturtmuş oluruz.
- Herhangi bir katılımcı sinirlenirse, kendinizi suçlamayın. Her katılımcının kendisini yapılan faaliyet ile nasıl ilişkilendirdiği kolaylaştırıcı olarak sizin sorumluluğunuz altında olmasına karşılık genç birey de bundan aynı şekilde sorumludur.
- Olup bitenleri kişisel olarak almayın. Sözlü taciz ya da hakaret genç bireyin sizinle ilgili değil, kendisi ya da çalışma hakkındaki hislerinin ifadesi olabilir. Bir yaptırım ya da sansüre maruz kalmadan öfkelerini bu şekilde dışa vurmasına ilk kez izin veriliyor olabileceğini aklınızdan çıkarmayın. Mümkünse, katılımcıların kişilere değil sorunlara odaklanmalarını sağlamaya çalışın.
- Çözümler önermeyin; katılımcıların kendi çözümlerine ulaşmaları için zemin sağlayın.
- Son olarak kendi sınırlarınızın farkında olun. Kendinizi ve birlikte çalıştığınız bireyleri tehlikeye atmayın. Durumun çığırından çıktığını farkettiğiniz anda ya bir ara verin ya da oturumu sonlandırın. Gerekirse yardım isteyin.

8. Uygulamalı bölüm – Alıştırmalar

Sosyal İçerme
Eğitim Kılavuzu

Bu bölümde yukarıdaki bölümlerde tanımlanan konular üzerinde çalışmak için pek çok alıştırma ve yöntem bulacaksınız.

Bununla birlikte, alıştırmalar sadece araçtır ve şırınganın insanları iyileştirmek için kullanılması ya da onlara ölümcül bir hastalık bulaştırmak için kullanılabilmesi örneğinde olduğu gibi, iyi ya da kötü şekilde kullanılabilir. Bu nedenle bu alıştırmaları sorumlu şekilde kullanmak tamamen size kalmıştır. Her zaman amaçlarınızı tanımlayarak başlayın ve önce alıştırmayı yapıp daha sonra zıt etki yarattığını farketmek yerine bu alıştırmalardan herhangi birinin bu amaçlarınıza ulaşmak için kullanılıp kullanılmayacağını kontrol edin.

Alıştırmalar her zaman hedef grubunuza uyarlanmalıdır çünkü aşağıdaki alıştırmaların bir kısmı gençler için bir kısmı da gençlik çalışanları içindir. Bu nedenle önce hedef grubunuzu iyi tanımak, birbirleriyle ne derece anlaştıklarını görmek, eğitimlerde şimdiye kadar nasıl deneyimler edindiklerini bilmek, önceliklerini öğrenmek ve bütün bunlara göre yöntemlerinizi seçmek ve uyarlamak oldukça önemlidir. Eğitimciye yönelik diğer önemli konular için Eğitim Esasları ile ilgili Eğitim Kılavuzu'na bakınız.

Tek bir alıştırmanın tüm sorunları çözemeyeceğini unutmayın!!!

Alıştırmalar farklı kategorilerde sıralanmıştır:

- **8.1: İmkani kısıtlı gençler** – genel olarak imkanı kısıtlı gençlerin kim oldukları, toplum tarafından nasıl algılandıkları ve karşı karşıya kaldıkları baskılar ile ilgili bilinç yükseltmeye yöneliktir.
- **8.2: Sosyal dışlanmaya maruz kalma** – dışlanmanın ne ifade ettiğine yönelik olarak farklı alıştırmalarla birlikte dışlanmanın bazı biçimleriyle mücadele etmek için bazı yöntemler sunulmaktadır.
- **8.3: Güven ve özsaygı oluşturma** – gençlik çalışanlarıyla gençler arasında ya da gençlerden oluşan gruplar içinde güvene dayalı bir ilişki kurmaya yönelik farklı yaklaşımlar önerilmektedir. Aynı zamanda, kendini gerçekleştirmeyi geliştirmek için çeşitli yöntemler sıralanmaktadır.
- **8.4: Çatışma yönetimi** – çatışmalar ile nasıl başa çıkılacağını, çatışmaları nasıl daha iyi anlayabileceğini ve gerçekleştiği anda yapılması gerekenleri göstermektedir.
- **8.5: Ortaklıklar kurma** – ortaklıklar kurmayla ve farklı kişilerle işbirliği yapmayla ilgili fikir verecek bazı uygulamalı alıştırmalar sıralanmaktadır.
- **8.6: Akran eğitimi** – akran eğitiminin nasıl çalıştığını ve neden işe yaradığını incelemek için yöntemler sunulmaktadır.

Teşekkür

Bu bölümdeki alıştırmaların çoğu İngiltere'de kurulmuş olan ve eğitim, yayıncılık gibi çeşitli alanlarda faaliyet göstermekte olan gençlik çalışmaları örgütü Ulusal Gençlik Ajansı tarafından sağlanmıştır (<http://www.nya.org.uk>).

Ortaklık Programı, Ulusal Gençlik Ajansı'na bu Eğitim Kılavuzu'na yaptığı katkılardan dolayı minnettardır.

8.1 İmkani kısıtlı gençler

LİMONLAR

Amaç:

Bu alıştırma bireysel farklılıklar fikrini ortaya koyan kaynaştırıcı bir faaliyet olarak görülebilir. Klişeleştirmek, farklılıklar ve fırsat eşitliği ile ilgili bir oturumun başlangıcında kullanılabilir.

Araçlar:

Gruptaki herkese yetecek kadar limon

Bir poşet

Grup büyüklüğü:

Muhtelif

Süre:

30 dakika

Adım adım tanımlama:

1. Her grup üyesine bir limon verin.
2. Herkesten kendi meyvesine dikkatlice bakmasını, onu ayrıntılı olarak incelemesini ve kabuğunu hissetmesini isteyin.
3. Herkesin kendi limonuna bir isim vererek onu kişiselleştirmesini sağlayın.
4. Bunun için 5 dakika süre verin ve daha sonra tüm limonları poşete toplayın. Limonların karışması için torbayı sallayın.
5. Grubun önünde tüm limonları poşetten çıkarıp yere yayın.
6. Sırayla her gence bir adım öne çıkmasını ve kendine ait limonu yerden almasını söyleyin.
7. Herhangi bir limonun kime ait olduğuna yönelik bir tartışma olursa, hakemlik yapmaya çalışın; ancak eğer hâlâ uzlaşamazlarsa limonu tanımlanamamış olarak kenara ayırın. Böyle bir gelişme olduğunda sonunda birleştirilecek iki limon ve iki katılımcı kalmalıdır, fakat çoğu insanın (ilginç şekilde!!) kendi meyvesini başarıyla bulabildiğini göreceksiniz.

Düşünceler ve değerlendirmeler:

Tüm gençler kendi limonlarına tekrar kavuştuklarında bir tartışma başlatabilirsiniz. Doğru limonu aldıklarından ne kadar eminler? Nasıl anladılar? Onları bu alıştırmayla kişileri ayırt etme arasındaki paralellikleri görmeleri için teşvik edin. Klişeleri inceleyin: bütün limonlar aynı renkte mi? Hepsini aynı şekle mi sahip?

Bunu farklı kültürlerden, ırk ve cinsiyet gruplarından gelen insanlara ilişkin mevcut klişeler ile karşılaştırın. Grup için bu ne anlama geliyor?

Bu sürece dair değerlendirmeniz ve ortaya çıkacak sorular, farklılıklar ve fırsat eşitliği ile ilgili ilave oturumlar düzenlemenize yardımcı olacaktır.

SONUÇLAR

Amaç:

Çoğu insan bu oyunu farklı biçimlerle de olsa bilir, bu nedenle çok fazla açıklamaya gerek duymadan bir grup çalışması başlatmak için iyi bir yoldur. Oyunun sonuçları da net olduğundan bir tartışma başlatmak için etkili bir yoldur ve gençlerin topluluktaki yetişkinler tarafından nasıl görüldüğüne yönelik bir tartışma ateşlemeye yardımcı olur.

Araçlar:

Büyük boy kağıt

Kalem

Grup büyüklüğü:

Her grup için 6 kişi

Süre:

30 dakika

Adım adım tanımlama:

1. Grubun yüzyüze bakacak şekilde daire oluşturmasını isteyin. Grubun bir üyesine bir yaprak kağıt ve diğerlerine kalem verin. Eğer 6 kişiden kalabalık gruplar ile çalışıyorsanız iki yaprak kağıt gezdirmek herkese sıra gelmesini sağlamak açısından iyi olabilir.
2. Onlara kağıda tipik bir genç adam ya da kadın kafası çizmelerini istediğinizi açıklayın, ya da eğer örneğin uyuşturucu kullanımı gibi belirli konularla ilgili çalışma yapıyorsanız, onlardan tipik bir uyuşturucu bağımlısının resmini çizmelerini isteyin. Saç şekilleri, şapkalar, makyaj gibi ayrıntıların belirtilmesi gerektiğine dikkat çekin.
3. Çizimi bitirdiklerinde katılımcılardan çizdikleri kısmı katlayarak, kağıdı sağ taraflarında bulunan grup arkadaşına vermelerini isteyin.
4. Böylece kağıdın elden ele gezmesini ve portreye kafa, vücut, kollar, bacaklar ve ayaklar tamamlanana kadar herkesin ekleme yapmasını sağlayın.
5. Bittiği zaman resmi gruba gösterin. Grup üyeleri tipik bir genç insan ya da uyuşturucu bağımlısının neye benzediğine dair benzer düşüncelere mi sahipler? Farklılıklar neler? Tipik kişiyle ilgili imge ve bilgileri nereden geliyor? Bunlar ne kadar doğru ve kesin?

Düşünceler ve değerlendirmeler:

Klişeler ve bunların bireylerin görüş ve düşüncelerini nasıl etkilediği üzerine bir tartışma açın. Bu klişelerin medyada gördüğümüz imgeler kadar kendi deneyimlerimizden elde ettiklerimiz ile ne kadar içselleştirildiğini tartışın.

İFADE OYUNU – İMKANI KISITLI GENÇLER

Amaç:

Bu oyun zor konuları sorgulayıcı şekilde tartışmaktadır. Kişileri konulara eleştirel bakmaya, farklı düşünceleri dinlemeye ve kendi görüşlerini oluşturmaya teşvik eder.

Araçlar:

Şapka ya da bir kase

Küçük kağıt parçaları

Kalem

İp

Kara tahta veya beyaz tahta

Grup büyüklüğü:

Muhtelif

Süre:

60 dakika

Adım adım tanımlama:

1. Odayı ip yardımı ile "Evet" ya da "Katılıyorum" ve "Hayır" ya da "Katılmıyorum" olacak şekilde ikiye bölün.
2. Tüm katılımcılara birer parça kağıt verin ve imkanı kısıtlı gençler ya da uğraştığınız herhangi bir başka konu ile ilgili bir ifade yazmalarını isteyin. Kendiniz yazılabilecek ifadelere bazı örnekler verin ve daha sonra bunların üzerinde tartışılacağı için mümkün olduğu kadar net ifadeler yazmalarını sağlayın. "Az", "çok" ya da "biraz" gibi muğlak kelimeler kullanmaktan kaçının ve anlam açısından olumlu cümleler oluşturmaya gayret edin (örneğin "uyuşturucu bağımlıları suçlu değildir" yerine "uyuşturucu bağımlıları suçludur" ifadesini kullanın).
3. Bütün ifadeleri bir şapka ya da kase içinde toplayın, içlerinden bir tanesini çekip yüksek sesle okuyun. Katılımcıların tamamını unutulursa diye mümkünse ifadeyi tahtaya yazın. Katılımcılara ifade üzerinde düşünmek için bir dakika verin ve kararsız kalmalarına izin vermeksizin "Evet" ya da "Hayır" olacak şekilde bir taraf tutmalarını isteyin. Daha sonra tartışmayı başlatın. Katılımcıların karşı tarafta bulunanları kendi savlarının doğruluğuna ikna etmeleri gerekmektedir. Eğer tartışma kendiliğinden başlamazsa, katılımcılardan herhangi birine niçin bulunduğu tarafı seçtiğini sorun. Eğer herkes aynı tarafta olduğu için ortada tartışma olmazsa, bu durumda ifadede bir miktar değişiklik yapın ya da başka bir ifadeye geçin. Herkesin ilgisini çekmediğini farkettiğiniz tartışmaları yaklaşık 5 dakikalık süre ile sınırlamaya çalışın.
4. Tüm ifadeler tartışıldıktan sonra (ya da grubun enerjisinin azalmaya başladığını farkettiğinizde) oyunu durdurun ve grubu tekrar biraraya toplayın. Düşünceler ve değerlendirme kısmında verilen soruların bazılarını tartışın.

Düşünceler ve değerlendirmeler:

- Tartışmalarda duygusal önermelere izin verilmeli midir?
- Tartışmalara herkes katıldı mı?
- Hiç karşı tarafa geçtiniz mi?
- Kendi tarafınızdan birinin söyledikleri yüzünden hiç karşı tarafa geçtiniz mi?
- Kendi fikrinizi net olarak ifade etmeyi başatabildiniz mi?
- Kendi tarafınızda (neredeyse) tek başınıza olduğunuz için karşı tarafa geçtiğiniz oldu mu?
- Şeytanın avukatı olmayı hiç denediniz mi?
- İnsanları sizin tarafınıza gelmeleri için ikna etmeyi başatabildiniz mi?

Bazı yararlı ipuçları:

Bu yöntem atölye çalışmalarında, toplantılarda ve kurul toplantılarında konuları tartışmak için sıklıkla kullanılır. Bazı durumlarda ifadeler katılımcıların kendileri tarafından ortaya konur, bazen de tartışma önceden hazırlanmış ifadeler üzerinde yürütülür. İki kişinin aynı anda konuşmasını önleyebilmek için bir konuşma çubuğu kullanılabilir ya da birşey söyledikten sonra sadece başkasının söylediğine doğrudan karşılık verilecek, daha sonra da bir adım geriye çekilip kendi tarafınızdan başka birisinin konuşmasına izin verilecek şekilde yeni bir kural getirilebilir.

Daha deneyimli bir tartışmacı grubu olduğunda bazı kişilerin şeytanın avukatı olmaya başladıklarını, genellikle kendilerine ait olmayan ancak oldukça akılcı savlar kullanarak tek başlarına durup, diğerlerini kendi yanına çekmek için ikna etmeye çalıştıklarını görmek oldukça eğlencelidir. Tartışmanın kolaylaştırıcısı olarak siz de tartışmayı sürdürmek için bu rolü üstlenebilirsiniz.

İNSAN HAKLARI YAPBOZU

“İnsan hakları yapboz gibidir: tek bir parça bile eksikse yapboz tamamlanamaz. Yoksulluk içinde yaşayanlar için de aynı şey geçerlidir: bir haklarını ellerinden alarak onları tamamen tehdit altında bırakıyorsunuz. İnsanlara haklarını parça parça verip kendileri için hayatlarını bu şekilde parça parça iyileştirmelerini bekleyemezsiniz”. – ATD Fourth World’un genç bir üyesi

Amaç:

Bu faaliyet ortalığı hareketlendirmek için kullanılabilir ancak temel işlevi insan haklarının kapsamı ve bölünmezliği ile ilgili bilinçlendirmedir.

Araçlar:

1 metreye 1.5 metrelik mukavva

Boya

Renkli kalemler

Maket bıçağı

Grup büyüklüğü:

30 kişiye kadar

Süre:

Yaklaşık 30 dakika

Adım adım tanımlama:

Hazırlık:

1. Mukavvanın bir yüzünü öteki yüzünden farklı bir renkte boyayın.
2. Öteki yüzüne bir kişi ya da bir grubun resmini yapın. Resmi yapboz olarak 5 ya da 6 parçaya ayırın ve kesin.
3. Bütün parçaların tersini çevirin ve her birinin üzerine İnsan Hakları Beyanname-si’nden bir madde (mümkünse sadeleştirerek) yazın.

Alıştırma:

4. Katılımcılar odaya girdiğinde her birine yapbozun bir parçasını verin. Grup büyüklüğüne göre bazıları birden fazla parça alabilir. Onlara herkesin bir (ya da birden fazla) insan hakkına sahip olduğunu ama tam bir insan olabilmek için hepsine sahip olması gerektiğini açıklayın.
5. Her katılımcıdan elindeki parçada yazılı olan maddeyi yüksek sesle okumasını ve açıklamasını isteyin (ya da başka birisine açıklatın).
6. Bütün parçalar okunduktan sonra, katılımcılardan parçaları ters çevirip bir araya getirerek yapbozu tamamlayıp resmin bütününü oluşturmalarını isteyin.
7. Yapboz tamamlandığında, insan haklarının önemini ve uygulamada ne anlama geldiğini tartışın.

Düşünceler ve değerlendirmeler:

- Kendi parçanızda yazılı olan maddeyi anladınız mı?
- Pratikte sizin için ne anlama geldiğini düşünüyorsunuz?
- Sizce insan hakları önemli midir? Neden?
- Haklarınızın hiç ihlal edildiğini hissettiğiniz oldu mu?
- Bir birey için haklardan biri ihlal edildiğinde ya da ona erişilemediğinde, bunun bireyin diğer hakları üzerindeki etkisi ne olur?
- Uzun dönemde haklarınızdan biri ya da birden fazlası olmadan yaşamının sonuçları neler olabilir?
- İnsan haklarımız ve insanlık onuru arasındaki ilişki nedir?

Bazı yararlı ipuçları:

Bu alıştırmayı bir eğitimin başlangıcı olarak kullandığınız zaman, günün sonunda her katılımcıya ertesi gün yapbozu tekrar birleştirmeleri için bir yapboz parçası verebilirsiniz. Bu şekilde hem üzerinde çalıştığınız konu kolayca hatırlanacak, hem de herkesin ertesi gün de etkinliğe katılması sağlanmış olacaktır.

Faaliyetin sonunda her katılımcıya İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nden bir örnek verip, onlardan birkaç dakika içinde önsözü okumalarını ya da istekli olan birisinden insan hakları ve insanlık onuru arasındaki bağlantıyı kuran giriş bölümü ile ilk üç maddeyi yüksek sesle okumasını isteyebilirsiniz.

İMKANI KISITLI GENÇLERİN ÖNYARGILARI

Amaç:

Bir eğitim kursunun başlangıcındaki bir grup için eğlenceli bir alıştırmaya olan bu çalışma birinci günün sonunda rahatlama sağlar. Burada amaç, oyun yoluyla gençlerin maruz kaldığı sosyal dışlanmanın değişik algılanmaları hakkında bir fikir vermek, dahası tiyatro sahneleme yöntemleri kullanarak birbirinin dilini anlamaya çalışmaktan zevk almalarını sağlamaktır. Özellikle akşam yemeği sonrasında oynandığı durumda arkasından mutlaka çeşitli tartışmalar da gelecektir.

Araçlar:

Bir sahne şeklinde düzenlenmiş büyük bir oda

Kağıt ve kalem

Grup büyüklüğü:

10-40 kişi

Süre:

Yaklaşık 2 saat (hazırlıklar için 1 saat / oyun için 1 saat)

Bu alıştırmaya örneğin günün sonunda, ya da akşam yemeği sonrasında rahat bir ortamda gerçekleştirilmelidir.

Adım adım tanımlama:

1. İlk olarak kolaylaştırıcı alıştırmanın basit tiyatro sahneleme yöntemleriyle ilgili olduğunu açıklar. Oyunculuk konusunda kendini rahat hissetmeyenler rol almadan da katkıda bulunabilir. Her ülke için en fazla 4 kişi olacak şekilde ülke grupları oluşturulur ve gruplardan kendi kültürlerinde gençlerin maruz kaldığı sosyal dışlanma ile ilgili kendi dillerinde kısa skeçler hazırlamaları için 1 saat verilir. Alıştırmanın ikinci kısmında skeçler geri kalan diğer gruplar önünde sergilenir (bu nedenle sahne şeklinde düzenlenmiş bir yerde yapılması önemlidir).
2. Kolaylaştırıcı, aşağıdaki kuralları net şekilde açıklamalıdır:
  - Eğer tiyatro sahneleme yöntemlerinden hoşlanmayanlar varsa skeçlerin hazırlanmasına katkıda bulunabilirler ya da skeçler oyuncular tarafından canlandırılırken anlatıcı-tercüman olarak rol alabilirler.
  - Her grup skecini kendi dilinde canlandıracaktır. Oyuncuların kendi diyaloglarını net şekilde yazmış olmaları önem taşımaktadır (her oyuncu için söyleyecekleri bir kağıda yazılmalıdır).
  - Skeçler kısa olmalıdır (basit bir diyalog bir dakikayı geçmemelidir). Aksesuar ya da başka malzemeler kullanılmamalıdır.
  - Her grup rol almayan bir ya da iki kişinin diyalogları eğitimde kullanılan dile çevirmelerini sağlamalıdır.
3. Gruplar bir saat boyunca ayrı ayrı kendi skeçlerini hazırlar. Bu arada kolaylaştırıcı performansların gerçekleşeceği sahneyi düzenleyebilir.
4. Bütün gruplar hazır olduğunda, kolaylaştırıcı aşağıdaki kuralları açıklar: skeçler arka arkaya sunulacaktır; her skeç tercüme edilecektir; her oyuncu bir cümlesini bitirdiğinde anlatıcı-tercüman diğer tüm katılımcıların skeci anlamalarını sağlamak için eğitimin yapıldığı dile derhal tercüme edecektir; tercüme işini kolaylaştırmak için kısa cümleler kullanılmalıdır.

5. Skeç bittiği zaman kolaylaştırıcı gerek görürse oyuncuların skeçlerini açıklamalarını isteyebilir ancak bunu çok kısa sürede yapmaları beklenir.
6. Oyuncular sahnede kalır ve kolaylaştırıcı izleyiciler arasından her oyuncunun arkasında bir gölge olarak durması için gönüllüler ister.
7. Skeç bu sefer gölgelerle birlikte canlandırılır. Oyuncular konuşurken gölgeleri de dramatizasyona katmalı ve kendi repliklerini söylerken yazılı replikleri gölgelerine göstermelidir. Skeç bir kere daha tercüme edilir.
8. Skeç üçüncü kere oyuncuların gölgelerle yer değiştirmesi ile canlandırılır. Gölge konumuna geçen oyuncular, yeni oyuncular skeci canlandırırken telaffuz konusunda yardımcı olmalıdır. Bu sonuncuda skeç artık tercüme edilmez.
9. Skeç dördüncü kere herhangi bir gölge olmaksızın canlandırılabilir.
10. Tüm skeçler canlandırılmış olmalıdır.

Düşünceler ve değerlendirme:

Resmi bir değerlendirmeye gerek yoktur. Bu aslında bir başkasının dilindeki kelimelerle ilgili bir fikir vermeyi amaçlayan rahatlatıcı bir oyundur.

İNSANI İHTİYAÇLAR YAPBOZU

Amaç:

Bu alıştırma bireylerin kendi açılarından önemli buldukları pek çok şeyin başkaları için erişilmesi zor olabileceğinin farkına varmalarına yardımcı olacak, aynı zamanda hepimizin aynı temel insan haklarını paylaştığımız gerçeği üzerine düşünmelerini sağlayacaktır.

Araçlar:

Her katılımcı için bir büyük yaprak kağıt

Kalem

Makas

Grup büyüklüğü:

Muhtelif

Süre:

1 saat

Adım adım tanımlama:

1. Tüm katılımcılara bir kağıt verin ve kendilerinin birer silüetini çizmelerini isteyin (Kağıt eğer yeterince büyükse kağıdın üzerine yatabilirler ve başka biri onlar için kenarlardan geçmek suretiyle silüet çıkarabilir). Çizimleri kağıttan keserek çıkarın. Katılımcıların kendi resimlerini altı parçalı bir yapboz haline getirmelerini isteyin.
2. Tüm katılımcılarla birlikte kendileri için önemli olduklarını düşündükleri şeyler için en az 25-30 maddelik bir liste yapın. Bunlar arasında beslenme, arkadaşlar, barınma, sevgi, eğitim, düzenli bir gelir, sağlık, sağlıklı çevre, din, iyi bir aile, idealler, ifade özgürlüğü, seyahat olanakları, barış, ayrımcılığa uğramama vb. olabilir.
3. Bütün katılımcılardan bu listeden şu anda kendileri için en önemli gördükleri altı hakkı seçmelerini ve bunlardan her birini kendi resimlerinden yaptıkları yapbozun her bir parçası üzerine yazmalarını isteyin.
4. Herkes yazma işini bitirdikten sonra resmi kesmelerini isteyin.
5. Aralarından gönüllü olan birinden kendi yapbozunu gruba bu altı hakkı neden seçtiğini açıklayarak tanıtmalarını isteyin. Gönüllüden seçtiği hakları teker teker okumasını isteyin ve grubun geri kalanına kendi seçtikleri bir hak okunduğunda bu parçayı çıkarıp önlerine koymalarını söyleyin.
6. Gönüllü bunu tamamladığında grubun geri kalanına aralarında aynı hakları seçen ya da ortak hakları olan olup olmadığını sorun. Seçilen hak üzerine bir tartışma çıkarmasına dikkat edin çünkü burada seçimler tamamen bireyseldir ve tartışılmaz.
7. Başka gönüllülerden kendi seçimlerini grup ile paylaşmalarını isteyin (tercihan bu kişi ilk gönüllü ile ya hiç ya da en fazla iki tane ortak seçimi olan birisi olsun) ve 6. adımı tekrarlayın.
8. Grupla bireylerin kendi ihtiyaçlarını nasıl farklı algılayabildikleri üzerinde tartışın. Her insan için kesinlikle temel olduklarını düşündükleri herhangi bir ihtiyaç/hak görüp görmediklerini sorun. Bu soruya verilen cevapları sıralayın ve bu listeyi İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin sadeleştirilmiş şekli ile karşılaştırın.

Düşünceler ve değerlendirme:

- Seçtiğiniz ihtiyaçların çoğu başkalarınıninkilerle örtüştü mü?
- Diğer kişilerin başka ihtiyaçları niçin daha önemli gördüklerini anladınız mı?
- Kendi ihtiyaçlarınızı neye göre seçtiniz?
- Listenizin beş yıl önce yapmış olabileceğiniz ya da gelecekte yapabileceğiniz bir listeden farklı olabileceğini düşünüyor musunuz?
- İstisnasız olarak herkes için saygı gösterilmesi gereken ihtiyaçlar/haklar var mıdır? Eğer kendi ihtiyaçlarımızın farklı olduğunu düşünüyorsak, niçin böyle ihtiyaçlara gerek vardır?

Bazı yararlı ipuçları:

Bu alıştırma, katılımcılara 90 yaşında bir büyükanne, sığınma hakkı isteyen bir mülteci, tekerlekli sandalyedeki bir genç, bir işadımı, düşük gelirli bir öğrenci, evsiz bir genç kız, profesyonel bir futbol oyuncusu, Hindistan'da bir yetimhanede büyüyen çocuk, Venezuela'dan bir çiftçi gibi çeşitli bireylere ait rol kartları verilerek çeşitlendirilebilir. Her katılımcıdan kendini rol kartındaki kişinin yerine koymasını istenir ve hangi hakların daha önemli olabileceğini tahmin etmesi beklenir.

BİR KARAKTER YARATMA

Amaç:

Bu alıştırmayı, gençler için gençlik kültürünün belirli bir konuya etkisinin ve bu belirli konunun toplumun diğer bireyleri tarafından nasıl algılanıp onları nasıl etkilediğinin farkına varmalarını sağlamayı amaçlamaktadır.

Araçlar:

Güncel popüler müzik kasetleri ve kasetçalar
Beyaz tahta, kalem

Grup büyüklüğü:

En az 10 kişi

Süre:

1 saat

Adım adım tanımlama:

1. Grubun birbirini tanıması ve rahatlaması için tanışma-kaynaşma (5 dakika).
2. Dışarı çıkma ortamı yaratmak açısından güncel popüler müzikleri arka planda çalmaya başlayın. Tahtaya cinsiyet belirtmeden bir kişi resmi çizin. Siz bunu yaparken katılımcılardan gözlerini kapatıp müziği hissetmelerini isteyin. Oturumun geri kalanında bir karakter yaratıp konuyu bu karakteri kullanarak inceleyeceğinizi belirterek açıklayın.
3. Herkesten gözlerini kapatmasını isteyin. Hikayeye başlayın: "Bugünün bir Cumartesi akşamı saat sekiz olduğunu hayal edin, bir genç dışarı çıkmak üzere hazırlanıyor. Duştan henüz çıkmış ve giyinmiyor, gerçekten bu akşamı iple çekiyor". Daha sonra onlara bu karakter ile ilgili düşüncelerini sağlayacak "Gencin adı ne? Nereye gidiyor? Ne giyiyor? Kaç yaşlarında? Kiminle gidiyor? Nerede yaşıyor? Ne yapıyor?" gibi sorular sorun. Ayrıntıları onların hayal gücüne bırakmaya dikkat edin. Şimdi gözlerini açmalarını söyleyin. Sorulara yüksek sesle cevap vererek tahtadaki kişiye ait ayrıntıları yerleştirmelerini, önemli gördükleri herhangi diğer bilgileri de resmin yanına yazmalarını isteyin (10 dakika).
4. Artık karakteri oluşturduunuz, karakteri kendi konunuzla ilgili bir acil durum içine yerleştirerek hikayeye devam edin. Örneğin, uyuşturucu ile ilgili çalışmalar yapıyorsanız, karakter bir gece kulübüne gidiyor ve bir kendisine orada uyuşturucu teklif ediliyor olsun; ya da eğer konunuz cinsel sağlık ise, karakterimiz yeni bir partner ile tanışmak üzere bir partiye gidiyor olsun. Bu noktada hikayenin devamını açık uçlu bırakın ve gruptan bundan sonra ne olduğunu anlatarak hikayeyi tamamlamasını isteyin. Hikayenin devamı üzerinde uzlaşın (5 dakika).
5. Şimdi gruptaki her kişinin karakteri tanıyıp tanımadığını varsaymasını ve kim olduğuyla beraber karakterle ilişkisinin ne olduğunu (örneğin, ben X'in annesiyim – Ben X'in arkadaşım – Ben X'in köpeğiyim – Ben X'in komşusuyum gibi), karakter hakkındaki hislerini/görüşlerini (örneğin, ben X'in öğretmeniyim, X çok sevimli ve hayat dolu ancak son zamanlarda onun için endişeleniyorum gibi) söylemesini isteyin (10 dakika).
6. Gruptan katılımcıların yüzyüze olacak şekilde iki sıra halinde durarak bir vicdan geçidi oluşturmasını isteyin. Eğitimci, X'in rolünü alarak bu geçidin ortasından yürüsün ve her katılımcı ile sıra ile yüzyüze gelsin. Herkes kendi rolü çerçevesinde X'e yorumlarını ya da tavsiyelerini ifade etsin (10 dakika).
7. Bu aşama tamamlandıktan sonra rol grubundan rollerinden bağımsız şekilde X'in davranışı ile ilgili kendi kişisel yorum ve görüşlerini bildirmesini isteyin. Burada yorumlar ne kadar değişti? Riskler/baskılar nelerdir? (10 dakika)

Düşünceler ve değerlendirme:

Katılımcıların karakteri ve durumu yeniden gözden geçirmelerini sağlayın: Gerçekçi miydi? Hangi kısımları doğru ya da yanlış? Üzerinde çalıştığınız konuda gençlere yönelik eğitim, gençlik kültürüne dair gerçekçi bir yaklaşım yakalayabilmek için neleri kapsamalıdır? (5 dakika)

8.2 Sosyal dışlanmaya maruz kalma

DIŞARIDAKİLER

Amaç:

Bu çalışma, dışlayıcı şekilde gruplaşmanın bir birey üzerindeki etkilerini incelerken reddedilme deneyimlerine ve bir gruba ait olma hissine nasıl tepkiler verildiği üzerine interaktif bir alıştırma.

Araçlar:

Yok

Grup büyüklüğü:

En az 12 kişi

Süre:

10 dakika

Adım adım tanımlama:

1. Bir kişiden gönüllü olup odayı terketmesini isteyin. Grubun geri kalanını saç şekli, göz rengi, giyim tarzı, boy ya da aksan gibi üzerinde uzlaşmış çeşitli kriterlere göre alt gruplara ayırın (3 dakika).
2. Dışarıdakini içeri çağırın ve hangi gruba dahil olduğunu tahmin etmesini isteyin. Kendi grubu olduğunu düşündüğü gruba niçin dahil olduğunu açıklamasını isteyin. Eğer açıklaması tutarsız ise, doğru grubu seçmiş olmasına rağmen aralarına katılması mümkün olmayacaktır (4 dakika).
3. Yeni bir gönüllü ile alıştırmaya devam edin; süre elverdiği ölçüde mümkün olduğu kadar çok katılımcının dışarıya çıkmasını sağlayın.

Düşünceler ve değerlendirme:

Bir gruba ait olduğumuzda nasıl davranıyoruz? Dışarıdakileri reddetmek kolay mıdır? Kendimizi dışarıda kalanın yerine koyuyor muyuz, yoksa sadece gücümüzün tadını mı çıkarıyoruz? (3 dakika).

Bazı yararlı ipuçları:

Bu alıştırma iletişimden çok reddedilmiş olmayla ilgili hislere ve deneyimlere odaklanmaktadır. Önyargıya odaklı ve ait olma-olmama durumuna verilen tepkiler ile ilgili bir tartışma açmak için de kullanılabilir. Hatta, kişisel deneyimler üzerine bir çalışma olarak da geliştirilebilir.

ŞİFREYİ ÇÖZMEK

Amaç:

Bu küçük grup alıştırması her gruptan bir bireyin diğerlerinin davranışlarını dikkatle incelemesine dayanır. Burada amaç vücut dilinin incelenmesi, gözlem becerilerinin geliştirilmesi ve grup davranışının birey üzerindeki etkisinin incelenmesidir.

Araçlar:

Yok

Grup büyüklüğü:

Muhtelif

Süre:

25 dakika

Adım adım tanımlama:

1. Katılımcıları 4 ya da 5 kişilik gruplara ayırın. Her gruptan bir kişinin odanın dışına çıkmasını isteyin. Gruplarda geri kalanlardan ise şu anda dışarıda olan kişinin önünde tartışma devam ederken fiziksel olarak yapacakları bir hareket bulmalarını isteyin (3 dakika).
2. Dışarıdaki içeri geldiğinde belirledikleri ortak strateji doğrultusunda hareket eden grubunu dikkatle incelemeye başlar. Dışarıdaki, şifreyi çözdüğünü düşündüğünde şifre olduğunu düşündüğü hareketi kullanarak grubun geri kalanı ile etkileşimde bulunmaya çalışır. Bulduğu şifre doğru ise grup kendisini kabul edecektir; yanlış ise grup tarafından dışlanmaya devam edecektir. Dışarıdaki kişi doğru şifreyi bulup gruba kabul edilene kadar gözlem yapmayı sürdürür (5 dakika).
3. Şimdi de gruptan başka birisine sıra gelir. Alıştırma her yeni kişi ile tekrarlandığında, grup şifreyi daha zor ve karmaşık hale getirebilir (10 dakika).

Düşünceler ve değerlendirme:

Dışarıda kalan kişi nasıl hissetti? Şifreyi kırmaya çalışırken neler keşfetti? Bu alıştırma sırasında grup üyeleri neler hissetti? Gündelik hayattaki etkileşimler ile bu süreç arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Katılımcıların genel olarak vücut diline ilişkin herhangi gözlem ya da yorumları var mı? (7 dakika)

Bazı yararlı ipuçları:

Bu alıştırma kapalı bir grupta sözlü şifrelerin kullanımını incelemek, dilin özel kullanımı ile grubun nasıl gelişebileceğini görmek için kullanılabilir. Sözlü şifrelere bir örnek, kullanılacak her cümle için ilk kelimesinin 'w' harfi ile başlayan bir kelime olması olabilir. Grup, sözlü şifreyi bir fiziksel şifre/hareket ile de birleştirebilir. Grup üyelerinin gruptan başka biri ile konuşmaya başlamadan önce seçmiş oldukları grup liderleri ile göz temasında bulunma zorunluluğu fiziksel şifreye örnek olarak verilebilir.

Bu alıştırma iletişimin ötesine taşınarak kapalı grupların diğer özelliklerini incelemek için de kullanılabilir. Örneğin çetelerde dil, vücut dili, davranışlar, değerler, moda vb. nasıl işler? Kapalı bir gruba girmeye çalışmak nasıl bir deneyimdir? Kapalı gruplar dışarıda kalanlara nasıl mesajlar verir? Neden kapalı gruplara ihtiyaç duyulur?

ENGELLİ YARIŞ

Amaç:

Bu alıştırmayı, bireylerin belirli kısıtlara sahip olmanın nasıl bir deneyim olduğunun farkına varmalarını sağlamayı amaçlamaktadır.

Araçlar:

Kağıt
Kalem
Boya
Göz bandı
İp
Keçeli kalem
Sarkaç
Kulak tıkacı
Balon
Pasta mumları

Grup büyüklüğü

5-40 kişi

Süre:

2 saat

Adım adım tanımlama:

1. Grup eğer kalabalıksa, 5 ila 8 kişilik alt gruplara ayırın.
2. Gruba bir saat içinde birden fazla görevi yerine getirmeleri gerektiğini açıklayın. Bu görevlerden bazılarının hiçbir üyeyi dışarıda bırakmayacak şekilde grubun tamamı tarafından gerçekleştirilmesi gerekir. Kimisi, bir balonun yere değmeden sürekli hareket halinde kalmasını sağlamak ya da bir sarkacı sürekli sallanır halde tutmak gibi sabit görevlerdir. Grup görevlerine örnek verecek olursak:
  - Grup resmi yapmak
  - Sarkacı sallanır halde tutmak
  - Bir engelli koşuyu geçmek (sandalyenin üstünden, masanın altından geçmek vb.)
  - Eğitim ile ilgili bir şarkı yapmak
  - Her on saniyede bir sopayı elden ele geçirmek
  - Herkese bir palyaço makyajı yapmak ya da maske takmak
  - Kağıttan kayıklar yapmak
  - Pasta mumlarını sönmeyen, alevi birinden ötekine geçirerek yanık halde tutmak
  - Balonu yere değdirmeden havada tutabilmek
3. Bunun yanında gruptaki bazı kişiler özürlü rolünü alabilir. Kimisinin gözleri bağlanır, kimisine kulak tıkacı verilir, iki kişi birbirine bağlanabilir, birisinin grubun ortak dili dışında bir dilde konuşma zorunluluğu getirilir, kimisinin evet ya da hayır demesi yasaklanabilir, kimisine hiç konuşma hakkı verilmeyebilir, kimisi sağ kolunu kullanamaz vb. Bir kez daha bir saat içinde yerine getirilmesi gereken görevleri açıklayın ve diğer grupların zamanından çalamayacaklarını hatırlatın.

4. Bütün bu engellere rağmen grup tüm görevleri yerine getirmeye çalışmalıdır. Her gruptan bir kişiyi kurallara uyulup uyulmadığını ve görevin tüm grup tarafından ortak gerçekleştirildiğini kontrol etmek üzere gözlemci olarak seçin.
5. Bir saatin sonunda gruplar çalışmalarının sonuçlarını sunarlar ve görevleri yerine getirmenin zorluk ya da kolaylıklarını tartışırlar.

Düşünceler ve değerlendirme:

- Hiçbir engele sahip olmadan yaşamak nasıl hissettirdi?
- Engelli olmak nasıl bir duygu?
- Bir grup olarak birlikte hareket edebildiniz mi?
- Gruptakiler belirli engelleri olanlara destek oldular mı?
- Engelli olmak aynı zamanda inisiyatif almamak anlamına mı geldi?
- Bu alıştırmadakilerden başka hangi şekilde engelli olabilirdiniz?

*Kaynak: "Underdog", Intercultureel Spelenboek, Centrum van Informatieve spelen, Leuven, Belçika.
Orijinal metin: "Het recht van de sterkste", Soort zoekt andere Soort, Katholieke Jeugdraad, Chiro-
jeugd Vlaanderen 1992.*

NEHİR

Amaç:

Bu alıştırmayı yetişkinlere gençlerin karşı karşıya kalabilecekleri çeşitli baskıları hatırlatmayı amaçlamaktadır.

Araçlar:

Göz bandı
Kartlar
Keçeli kalem
Koli bandı
Gazete kağıdı

Grup büyüklüğü:

6-30 kişi

Süre:

20-25 dakika

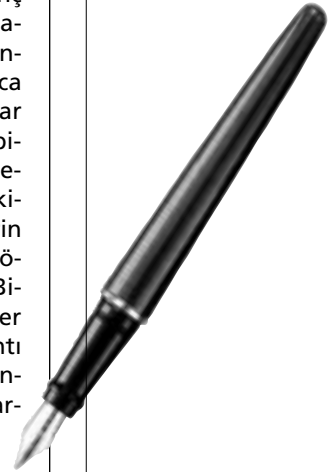
Adım adım tanımlama:

1. Aşağıda belirtildiği şekilde önerilen karakter rolleri için kartlar hazırlayın. Grubun büyüklüğüne bağlı olarak kullanacağınız karakter sayısını seçin ama mutlaka bir kişiye Genç Birey rolünü verin.
2. Yetişkinler olarak bizlerin, hayatlarını şekillendiren baskılar ve etkiler altında bir genç olmanın zorluğunu çoğu zaman unuttuğumuzu açıklayın. Bu alıştırmayı gençlerin maruz kaldıkları baskıların bazılarını anlamak için etkili bir yöntemdir. İki uzun koli bandı parçası kullanarak bir nehir oluşturun. Gazete kağıtlarını sıkıştırarak nehir boyunca çeşitli bariyerler yaratın. Biraz yaratıcılığınızı kullanarak timsahlar, akıntı gibi unsurlar da ekleyebilirsiniz. Katılımcılarınızdan roller için gönüllü olan 10 kişiyi seçerek her birine üzerinde bir karakter rolü yazan bir kart verin ve onlara rolleri üzerinde düşünebilmeleri için yaklaşık 2 dakika süre tanıyın. Günümüzde gençlerin yaşamlarında eskiden olmadığı kadar çok birbiriyle çelişen etmen olduğunu ve tüm bunların gençlerin cinsellik konusu da dahil olmak üzere tüm kararlarını etkileyebildiğini açıklayın. Gönüllülerden ön tarafa çıkıp nehrin herhangi bir yanında durmalarını isteyin. Genç Birey rolüne sahip olan gönüllüden ise öne çıkmasını isteyin ve gözlerini bağlayın. Diğer karakterlere Genç Birey'e gözleri kapalıyken nehir boyunca yol alması, timsah, akıntı gibi tehlikeli noktalardan kaçınması için yardım edeceklerini açıklayın ve nehir boyunca Genç Birey'e kılavuzluk etmeleri için 10 dakika süre verin. Alıştırmayı aşağıdaki tartışma soruları ile bitirin.

Düşünceler ve değerlendirme:

- Bu alıştırmayı hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Gerçekçi miydi? Neden?
- Genç birey olmak nasıl bir duygu?
- Siz de gençliğinizde benzer baskı ve etkilere maruz kalmış mıydınız? Bu etkiler bir genç karar verme becerisini nasıl etkiliyor?

Kaynak: Advocates for Youth, Washington DC, <http://www.advocatesforyouth.org/lessonplans/river.htm>

Nehir için karakter kartları

Genç Birey

Size nehir boyunca rehberlik etmeye çalışanların tamamını dinleyin.

Anne-Baba-Veli

En iyiyi siz bilirsiniz. Genç Birey'e onun menfaatini göz önünde bulunduracak şekilde ne yapması gerektiğini söyleyin. "Ben senin yaşındayken...." gibi ifadeler kullanın, rolünüzde mümkün olduğu kadar yaratıcılığınızı kullanın!!

Büyükanne-Büyükbaba

En iyiyi siz bilirsiniz. Genç Birey'e onun menfaatini göz önünde bulunduracak şekilde ne yapması gerektiğini söyleyin. "Ben senin yaşındayken...." gibi ifadeler kullanın, rolünüzde mümkün olduğu kadar yaratıcılığınızı kullanın!!

Din Adamı

Genç Birey'in ahlaki rehberi sizsiniz. Rolünüzde mümkün olduğu kadar yaratıcılığınızı kullanın!!

Arkadaş

Siz iyi arkadaşsınız ve Genç Birey'in iyiliğini düşünüyorsunuz. Rolünüzde mümkün olduğu kadar yaratıcılığınızı kullanın!!

Öğretmen

Okulun önemini vurgulayın. Uygun gördüğünüz her yerde yol gösterin. Rolünüzde mümkün olduğu kadar yaratıcılığınızı kullanın!!

Sosyal Hizmet Uzmanı

Genç Birey'e uyuşturucu kullanımı, cinsellik, aile, okul gibi konularda tavsiyelerde bulunun. Rolünüzde mümkün olduğu kadar yaratıcılığınızı kullanın!!

Medya

Medyanın tüm etkileyici yanlarını düşünün (televizyon, filmler, dergiler vb.). Medya aracılığı ile verilen mesajlardan bazıları cinsellik, şiddet vs. içerebilir. Rolünüzde mümkün olduğu kadar yaratıcılığınızı kullanın!!

Arkadaş

Siz kötü arkadaşsınız ve Genç Birey üzerinde kötü etkileriniz var. Rolünüzde mümkün olduğu kadar yaratıcılığınızı kullanın!!

Sağlık Görevlisi

Genç Birey'e sağlığı ve sigara kullanımı, beslenme, cinsellik gibi konularda genel tavsiyede bulunun. Rolünüzde mümkün olduğu kadar yaratıcılığınızı kullanın!!

BENİMLE ALAY ETMEYİN!

Bu alıştırma, bir grup ortamında da yapılabilir ancak gençlerin ortaya atılan konular üzerinde daha fazla düşünmelerini sağlayacak birebir durumlarda daha etkilidir.

Amaç:

Bu alıştırma ile alay edilmenin hissettirdikleri üzerinde düşünme ve bu durumda olabilecek diğer gençlerle empati kurabilme amaçlanmaktadır. Aynı zamanda gençleri zorbalıkla başa çıkma konusunda stratejiler üzerinde düşünmeye ve kendilerine destek verebilecek kişileri ayırt edebilmeye yönlendirebilir.

Araçlar:

Her genç için üzerinde "Benimle Alay Etmeyin" yazılı aşağıda örneği olan çalışma kağıtları

Kalem

Grup büyüklüğü:

Farketmez ama ideal olarak birebir olması tercih edilir.

Süre:

1 saat

Adım adım tanımlama:

1. Kahkaha atmanın bir sevinç nidası olmasının yanı sıra insanları rahatsız etmek için de kullanılabileceği fikrini ortaya atın. Birileri ile birlikte kahkaha atmak ile birisi ile alay ederek gülmenin arasındaki farkı açıklayın.
2. Çalışma kağıtlarını dağıtın ve kendileri ile alay edildiğinde (ki alay eden okulda ki bir çete, bir ebeveyn ya da kardeşleri de olabilir) nasıl hissedeceklerinin üzerinde düşünmelerini isteyin. Bu deneyimlerini hissettiklerini kağıda yazarak paylaşmaları için onları teşvik edin.
3. Bu olay tekrarlandığında ne yapacağı üzerinde tartışın. Duymazdan mı gelecek? Güvendiği bir yetiştikine ya da arkadaşına şikayet mi edecek? Biraz bunun üzerinde konuşun ve çalışma kağıdının üzerindeki hikaye kısmına her durumda ne yapacaklarını detaylı olarak yazmalarını isteyin.

Düşünceler ve değerlendirme:

Ortaya çıkan çözüm önerilerini gözden geçirin. Bu çözümler gerçekten sorunu ortadan kaldıracabilecek mi, yoksa daha fazla mı sorun yaratacak? Alay edilen kişi kendilerinin de hoşlanmadığı biri olduğu zaman ne yapacaklarını düşünmelerini isteyin. Bu durumda tepkileri daha mı farklı olur? Böyle bir durumla karşı karşıya kaldıklarında güvenilir birisinden destek arayışına girişmeleri üzerinde uzlaşmaya varın.

BENİMLE ALAY ETMEYİN!

Sizinle alay edildiğinde ne hissedersiniz? .....

.....

Eğer benimle alay ediliyorsa, ben şunu yapabilirim...

Eğer başka biri ile alay ediliyorsa, ben şunu yapabilirim...

İMGE TİYATROSU

(bkz. Boal ile ilgili metin kutusu)

Amaç:

İmge tiyatrosunda küçük gruplar grup üyelerinden birisinin başından geçen gerçek bir durumu yansıtan sabit fotoğraflar ya da tablolar yaratırlar. Güvenli bir ortamda hislerin paylaşılmasını ve çözümlenmesini sağlar.

Araçlar:

Yok

Grup büyüklüğü:

Muhtelif

Süre:

Değişebilir

Adım adım tanımlama:

1. Boal'ın çalışmasının arkaplanını ve bu tip bir tiyatro biçiminin herkese nasıl bir ifade imkanı verdiğini açıklayın.
2. Gruptan önemsedikleri ve belirli bir örnekle betimleyebilecekleri çeteleşme, ayrımcılık, dışlanma gibi bir konu üzerine düşüncelerini isteyin. Daha sonra, bir kişiden kendi deneyimini kullanarak "heykeltraş" olması için gönüllü olmasını isteyin. İmgeyi oluşturmak için kaç kişiye ihtiyacı olduğunu sorun ve bu canlı heykeli yaratmak için gönüllüler isteyin.
3. Heykeltraş canlandırılacak sahne için her kişiyi bir karaktere büründürür. Bunu yapmanın bir yolu vermesini beklediği pozu bir kere göstermek ve bunu taklit etmesini istemek olabilir. Eğer katılımcılar izin verirse, heykeltraş poz sırasında yüz ifadeleri ile oynayp istediği şekle sokabilir.
4. Resim tamamlandığı zaman, heykeltraş donmuş karakterlerden teker teker canlanmalarını ve düşüncelerini yüksek sesle söylemelerini ister. Buna "düşünce izi sürme" denir.
5. Bu temsili görüntü üzerindeki tartışmayı grubun üyelerinden bu duruma karşılık bir çözüm sahnesi canlandırmalarını isteyerek sürdürebilirsiniz.
6. Süreniz elverdiği kadar gruptan istekli herkesin sırayla heykeltraş olarak kendi sahnesini yaratmasını sağlayın.

Düşünme ve değerlendirme:

Canlandırmada rol alan herkese bir karaktere büründürülmenin ya da belirli bir duyguyu yansıtmanın ne hissettirdiğini sorun. İzleyicilere canlandırma hakkında ne düşündüklerini sorun. Gerçekçi miydi? Eğer arkasından çözüm sahneleri de geldiyse onlar da gerçekçi miydi? En sonunda, heykeltraş olan gönüllüye bu canlandırmanın neler kazandırdığını ya da öğrettiğini sorun. Bu biçimdeki çalışmalar konuya bağlı olarak güçlü duyguları harekete geçirebilirler, bu nedenle mümkün olduğu kadar duyarlı bir yaklaşım gerektirir. Bu nedenle bunu takiben her zaman dengeyi bulmaya yönelik sakinleştirici bir faaliyet için yeterli zamanınız olduğundan emin olun.

Augusto Boal ve Ezilenlerin Tiyatrosu üzerine bazı notlar

“Bazıları tiyatro yaparken, biz tiyatronun kendisiyiz”

Geleneksel performanstaki monoloğu, sahne ve seyirci arasında bir diyaloga dönüştürmek isteyen Brezilyalı tiyatro yönetmeni Augusto Boal 1950’ler ve 60’larda Ezilenlerin Tiyatrosu’nu yaramıştır. Diyalogun tüm insanlar arasında ortak ve sağlıklı bir dinamik olduğuna, tüm insanların diyalog kurmaya muktedir ve aynı zamanda istekli olduklarına, diyalog monoloğa dönüştüğünde bir çeşit baskıyı da beraberinde getirdiğine inanan Boal, pek çok interaktif tiyatro biçimini denemiştir.

Biri bize bir imge gösterdiğinde ya da deneyimlerine ilişkin bir hikaye anlattığında bu hikaye ve içindeki karakterlere kaçınılmaz şekilde kendi deneyimlerimizden de renkler katarız.

Imge tiyatrosu da insan bedenini hisler, düşünceler ve ilişkilerin ifadesi için bir araç olarak kullanır. Diğer vücutları şekillendirme ya da kendi vücudumuzu kullanma yoluyla bir pozisyonunu canlandırarak bir kişiden yaratıcının bir durum ya da zulüme yönelik izlenimini yansıtan bir kişilik veya geniş bir grupluk imaj heykelleri yaratabilirsiniz. İmaj tiyatrosunu drama tekniklerini bilen ve kullanan gruplarla da, hiç deneyimi olmayan gruplarla da yapabilirsiniz. Hiç kimsenin replik ezberlemeyi ya da rol yapmayı öğrenmesine gerek yoktur, ancak bu teknik genellikle onların kendi his ve deneyimlerini güvenli bir ortamda keşfetmelerine yardımcı olur. Aynı zamanda eğlenceli de olabilir!!

Örneğin bir grup gençle birlikte sosyal dışlanma temasını incelemeye başlayabilirsiniz. İki gönüllüden birinin ötekisiyle ilişkili olarak konumlandığı bir tablo canlandırmasını isteyebilirsiniz. Bunlardan biri toplumun kendine güvenen bir üyesi iken diğeri toplum tarafından dışlanan biri olabilir. Diğer grup üyeleri de yoldan geçenler, resimdeki kişilerden herhangi birinin arkadaşları vb. gibi yeni karakterlerle resme dahil olabilirler. Grup lideri resimdeki her bir karakterin omzuna tek tek dokunarak aklından geçen düşünceyi yüksek sesle söylemesini ister. Resimdeki donmuş karakterleri kısa bir süre için canlandırıp onların tekrar resmin içinde yer almadan yaratıkları bu tabloyu incelemelerine izin vermek oldukça zihin açıcı olabilir.

Bu alıştırma birkaç şekilde geliştirilebilir. Resmin orijinali grubun önünde tutularak karşılaşma için bir yer ve kişileri (isim, yaş, meslek vb. özellikleri ile) belirlemeleri istenebilir. Bu karşılaşmaya neden olabilecek başka durumları düşünmeleri istenir. Yeterince farklı yeni durum ortaya atıldığında gruplara ayrılırlar ve her bir sahne için sırasıyla yeni bir resim oluşturmaları istenir ve nihai resme gelinir.

Bunu takiben grubun tamamı orijinal resme geri döner. Resmin içinde olmayanlardan durumu bir çeşit çözüme doğru götürmeleri istenir. Bunu da resimdeki herhangi bir karakterin omzuna dokunarak, onun yerini alarak, yeni bir pozisyon alarak ve belki de yeni bir düşünce ile alarak yapabilir.

Bu alıştırmalar grup lideri tarafından hassasiyetle ele alınması gereken büyük tartışmalara yol açabilir.

Boal’ın çalışmasının başka bir özelliği ise Forum Tiyatrosu’dur. Bu tiyatro özünde, belirli zorluklar ya da baskılara karşılık çözüm imkanlarını araştırmada birey ya da gruba yardımcı olabilmek için anlamayı, öğrenmeyi, olası mücadele stratejileri geliştirmeyi harekete geçiren bir dramatik keşif biçimidir. Boal’ın tanımladığı üzere, Forum

insanların “diğer kişileri ya da bir durum karşısında bana daha fazla güç verebilecek diğer yolları keşfetmemi sağlar. Maruz kaldığım zulümden/baskıdan kurtulma- ma yardımcı olacak başka davranış biçimleri öğrenmektir”. Forum, zorlayıcı değildir, ne yapmanız gerektiğini söylemez fakat belki şunu ya da bunu deneyebileceğinizi söyler, sonuçta kararı verecek olan gene sizsiniz.

Forum sahneleri genellikle yukarıda açıklanan cansız imgeleri hayata döndürmeyi de içerebilen kısa sahneler olarak sunulur. Başlangıçta, seyirci sahnenin tümünü izler. Daha sonra kolaylaştırıcı seyirciye skedin tekrar sahneleneceğini ancak bu kez farklı bir eylem önermek ya da daha iyi bir çözüm önerecek bir replik söylemek isteyenlerin yüksek sesle “Dur” demeleri gerektiğini açıklar. Oyunu durduran seyirci, oyuncu ile yer değiştirerek kendi fikrini söyler ya da oyunculara sahnenin nasıl değişmesini istediğini anlatır. Eğer seyirci oyunu durdurmakta isteksizse, kolaylaştırıcı oyunu durdurur ve seyirciden olası çözümler önermelerini ister.

Forum tiyatrosu sadece seyirciyi teşvik edip oyunun parçası yapmakla kalmaz, aynı zamanda sonuçları değiştirebilecek şekilde her zaman başka alternatiflerin olabileceğini ortaya koyar.

Okuma listesi:

Boal, Augusto, *The Theatre of the Oppressed*. New York : Urizen Books, 1979. Routledge Press tarafından yeniden basım, New York/Londra, 1982. Türkçesi: *Ezilenlerin Tiyatrosu*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2003.

Boal, Augusto, *Games for Actors and Non-Actors*. New York : Routledge Press, 1992. Türkçesi: *Oyuncular ve Oyuncu Olmayanlar için Oyunlar*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2003.

Boal, Augusto, *The Rainbow of Desire. Selected Articles by Augusto Boal*, New York: Routledge Press, 1995.

SONUCU DEĞİŞTİRME

Amaç:

Bu alıştırmayı, herhangi bir durumda güçsüzün konumunu değiştirmeye, güçsüzlük hissine yönelik bir deneyimi gerçekleştirmeye, bunu görsel olarak ifade etmeye ve farklı alternatifler uygulayarak etkisini görme-ye odaklı küçük gruplarla yapılan bir tablo çalışmasıdır. Bu yaklaşım temel olarak Augusto Boal'ın çalışmalarına dayanmaktadır (bkz. Boal ile ilgili metin kutusu).

Araçlar:

Yok

Grup büyüklüğü:

Muhtelif, üçlü gruplar

Süre:

50 dakika

Adım adım tanımlama:

1. Katılımcılardan kendilerini tamamen güçsüz ya da birşey yapamaz halde hissettikleri bir durum düşünmelerini isteyin. Bu, değiştirmek için uğraştıkları ama başaramadıkları bir durum da olabilir, mevcut sonucundan farklı bir sonuca varmak istedikleri bir durum da olabilir (5 dakika).
2. Üçerli gruplarda, sırayla her kişi grubun geri kalanını durumun başlangıç, orta ve sonuç olmak üzere üç aşamasını ifade eden üç tablo haline getirir. Burada tabloda neyi temsil ettiği konusunda kafası karışan olursa onlara açıklama yapmak gerekir (10 dakika).
3. Grupların hepsi her bir üyesi için tablo kümelerini oluşturduktan sonra, üzerinde çalışmak için hikayelerden birini seçer. Seçilen hikaye için tablo dizisini yeniden oluşturun ancak bu kez her bir karakter için bir sesli düşünce ekleyin, bu durumda her tablonuz için ifade edilmiş bir düşünceniz olacaktır. Düşünceler daha önceden belirlenmiş bir sıra ile söylenmelidir.
4. Aynı hikaye üzerinde çalışarak tabloyu ve düşünceleri her biri bir dakikadan kısa sahneler olacak şekilde genişletin. Her katılımcıdan, kendi düşüncesini uygun bir fiziksel eylem ile birleştirerek bir cümleye dönüştürmesini isteyin (5 dakika).
5. Tüm grubu tekrar bir araya toplayın, her alt grubun çalışmasına bakın ve diğerlerine göstermek için alt gruplardan birinin çalışmasını seçin. Bu seçimi yaparken içinde kolaylıkla ayırt edilebilen bir zalim ile kendisine sempati duyabileceğimiz bir ezilenin olduğu bir tabloyu seçmeye çalışın. Katılımcıların geri kalanına güçsüz bireyin durumu değiştirmek için ne yapmayı önerdiklerini sorun. Öneriyi yapan katılımcılardan bu önerileri teker teker davranışını değiştirmek istediği insanın yerine geçerek canlandırmalarını isteyin. Diğer tüm hikayeler ile bu süreci tekrarlayın (15 dakika).

Düşünme ve değerlendirme:

Farklı eylemlerin sonuç üzerindeki etkisi ne oldu? Bu alıştırmayı katılımcıların yaşamlarıyla nasıl bir ilişkisi var? Bu çalışmadan katılımcılar adına ne ders çıkarılabilir? (5 dakika)

Bazı yararlı ipuçları:

Grubun, güçsüzün tepkisini sadece eleştirmek yerine onun için yaratıcı alternatifler üzerinde çalışması oldukça önemlidir. Grup, bireyin göremeyeceği farklı çözüm yolları önerebilecektir.

KARTPOSTALLAR

Bu, küçük gruplarla sosyal adaletsizlik ve eylem konularını incelemek için uygulamalı bir alıştırma.

Amaç:

Görsel betimleme yoluyla sosyal adaletsizliğin belirli örneklerini, buna karşılık gerçekleştirilebilecek olası uygun eylemleri incelemeyi amaçlamaktadır.

Araçlar:

Üzerinde konu ile ilgili resimler bulunan hazır ya da kendi yarattığınız kartpostallar

Grup büyüklüğü:

Muhtelif, 3-5 kişilik küçük gruplar

Süre:

40 dakika

Adım adım tanımlama:

1. Küçük grubun her üyesine bir kartpostal verin. Aşağıdaki örnekleri doğrudan kullanabilir ya da kendi örneklerinizi yaratabilirsiniz. Her gruptan kartın mesajını yansıtan bir dizi tablo canlandırmalarını isteyin. Her imgeye, özündeki duyguyu yansıttığını düşündükleri bir ses efekti de eklemelerini hatırlatın (15 dakika).
2. Gruplara birbirlerinin resimlerini gösterin. Önce resme bakan gruplardan kartpostalın üzerine ne yazılabileceğine ilişkin düşüncelerini söylemesini ardından da kartı canlandıran grubun kendi mesajlarını okumasını isteyin (15 dakika).
3. Gruplardan bazıları kartpostalın özünü yakalayamadıklarını farkedebilir ya da canlandırdıkları resmin yanlış yorumlandığını düşünebilir. Bu durumda tekrar başa dönerek seyirciden öneriler almalarını ve çalışmalarını geliştirmek ve değiştirmek için uğraşmalarını sağlayın (bunun için ek zaman ayrılması gerekir).

Düşünceler ve değerlendirme:

Gruplar kartpostallar ile ortaya atılan konular hakkında ne düşünüyor? Kendileri benzer duruma düşselerdi ne gibi bir eylemde bulunurlardı? Bugünkü yaşamda da benzer durumlar var mı? Varsa, insanlar ne gibi bir karşılık veriyorlar? Katılımcılar her kartpostalı bir cümlede tanımlayacak olsalardı her biri için ne derlerdi? (10 dakika)

Bazı yararlı ipuçları:

Kolaylaştırıcının grup için anlamlı olan bir konuya ilişkin kartpostallar seçmesi önemlidir. Bu çalışmayı geliştirmek için grubun kendi kartpostallarını yaratması da istenebilir.

Kartpostallar: Üç örnek

KARTPOSTAL

Yoksullara yiyecek verdiğimde
bana aziz diyorlar.

Yoksulların niçin yiyecek birşeyleri
olmadığını sorduğum zaman ise bana
komünist diyorlar.

– Dom Helder Camara, Brezilya

KARTPOSTAL

Pek çok yanlışın sorumlusu biziz, ancak
en büyük suçumuz yaşam kaynağını
göz ardı ederek çocukları
terketmemizdir.

İhtiyaçlarımızın çoğu için biz
bekleyebiliriz ama çocuklar
bekleyemez. Şimdi kemiklerinin
biçimlendiği, kanlarının depolandığı,
duyularının geliştiği bir zaman. Onlara
'yarın' diyemeyiz, çünkü onlar
'bugündür'.

– Gabriela Mistral,
Nobel ödüllü şair, Şili

KARTPOSTAL

Önce Yahudiler için geldiklerinde
sesimi çıkarmadım çünkü ben Yahudi
değildim. Daha sonra komünistler için
geldiklerinde sesimi çıkarmadım çünkü
komünist değildim. Sonra, sendikacılar
için geldiklerinde de sesimi
çıkarmadım çünkü sendikacı da
değildim. En son beni almaya
geldiklerinde benim için konuşabilecek
kimse kalmamıştı.

– Martin Niemöller, Nazi kurbanı

8.3 Güven ve özsaygı oluşturma

Not

Aşağıdaki alıştırmalar grupta güven, bilinç ve işbirliği oluşturmaya yöneliktir ve kapanıp odaklanmayı gerektirir. Katılımcıların oyunun ne ile ilgili olduğunun tamamen farkında olmaları için son derece dikkatle sunulmalı ve uygulanmalıdır.

SÖĞÜTLER VE RÜZGAR

Adım adım tanımlama:

1. Bir daire oluşturun. Bir kişiden ortaya geçmek için gönüllü olmasını isteyin. Ortadaki kişi gözlerini kapatır ve vücudunu dik tutarak kendini bırakır; diğerleri ise onu yakalayıp tekrar destek vererek dik durmasını sağlar (Destek verenler ellerini önlerinde tutarlar ve bir bacakları ötekinin önünde dizler kırık pozisyonda dururlar).
2. Başlangıçta gruptaki herkes ellerini mümkün olduğunca ortaya yakın tutar, böylece ortadaki çok da uzağa düşmeyeceğini hisseder. Karşılıklı güven oluştuğunda kenardakiler biraz geriye doğru açılabilir.
3. Sırayla herkesin ortaya geçmesini sağlayın.
4. Özellikle ortadaki kişinin biraz iri olduğu durumlarda ona yeterli destek verecek kadar kişi olup olmadığına dikkat edin.

KÖR KOŞU

Adım adım tanımlama:

1. Tüm katılımcıların odanın bir ucunda ayakta durmasını isteyin.
2. Bir gönüllünün gözlerini bağlayın ve odanın öteki ucuna gönderin. Buradan grubun durduğu yere doğru koşmasını isteyin.
3. Grup kendilerine doğru gelen kör koşucuyu nazikçe yakalamaya hazırlıklı olmalıdır.
4. Koşucu odanın sonuna ulaşmadan gruptakiler yarım-ay şeklinde dizilmiş olmalıdır.
5. Grup "dur" diye bağırana kadar koşucunun mümkün olduğunca hızlı koşmasını ve gruba onun duvara çarpmasını sağlayacak kadar güvenmesini söyleyin.

KENDİNİZİ BİZE BIRAKIN

Amaç:

Bu alıştırma daha önce birlikte çalışmış olan bir grupla çok başarılı olur. Olumlu ilişkiler, arkadaşlık ve güven oluşturma ile ilgili bir oturuma başlamak için iyi bir yoldur. Amaç, grubun üyelerinin güvenmeyi ve güvenilmeyi deneyimlemelerini sağlamaktır. Böylece kendi davranışlarının diğerlerini nasıl etkileyeceğini ve aynı şekilde başkalarının davranışlarından kendisinin nasıl etkileneceğini göz önüne almalarını sağlayacaktır.

Araçlar:

Gençlere aşmalarını sağlayacak bir engel sunabilecek kadar çalışmayı yaptığınız yeri iyi tanımak

Gözleri bağlamak için kullanılacak bir eşarp

Grup büyüklüğü:

12 kişiye kadar

Süre:

Muhtelif, genellikle katılanların sayısına bağlı

Adım adım tanımlama:

1. Gençlerden aralarından bir gönüllü önermelerini isteyin, aslında birinin yapmaya zorlandığını hissederseniz sizin öncülük yapmanız iyi olabilir. Bu alıştırmanın amacının birbirlerine güvenmelerini ve diğerlerinin davranışları ve güvenliği için de sorumluluk almalarını sağlamak olduğunu açıklayın. Alıştırmanın herhangi bir yerinde rahatsız olduklarını farkettilerinde bunu söyleyerek alıştırmayı durdurabileceklerini anlatın.
2. Gönüllüden öne çıkmasını isteyip gözlerini bağlayın. Birşey görmediğinden emin olun ve nasıl hissettiğini sorun.
3. Gözleri bağlı olan gönüllüyü çalışmayı yapacağınız yere götürün ve burada ona öncülük etmesi için gruptan başka birini seçin. Grubun görevinin gözleri kapalı olan gönüllüye destek vermek olduğunu açıklayın. Gönüllünün seçtiğiniz rota doğrultusunda ilerlemesini isteyin. Öncünün ilgisinin dağıldığını ya da dikkatsizleştiğini farkettilerinde ne hissettiklerini düşünmelerini isteyin. Daha sonra rolleri değiştirmelerini isteyerek süreci tersine çevirin ve tekrar baştan oynayın.
4. Alternatif olarak grubun çiftler halinde bölünüp alıştırmaı karşılıklı olarak rolleri değiştirerek gerçekleştirmelerini isteyebilirsiniz.

Düşünme ve değerlendirme:

Herkese sıra geldikten sonra gruptan geri bildirimde bulunmalarını isteyin. Birisine bağımlı olmak nasıl bir duygu? Öncü olmak mı daha iyiydi, yoksa takip etmek mi? Ortak seçebilme imkanı olsaydı daha mı farklı olurdu? Yanlış bilgi verdiklerinde ne düşündünüz? Çalışmayı yaptığınız alanın özelliklerine bağlı olarak bunu daha da uzatmak mümkündür.

DÜĞÜMLENİN!

Amaç:

Bu takım oyunu güven ve arkadaşlıkla ilgili bir oturuma başlamak için iyi bir yoldur ve gençleri bir grup hedefini gerçekleştirmek için birlikte çalışmaya teşvik eder.

Araçlar:

Yok

Grup büyüklüğü:

Sekiz ya da daha fazla kişi

Süre:

20 dakika

Adım adım tanımlama:

1. Gruptan birbirlerine yakın durarak bir daire oluşturmalarını isteyin.
2. Herkesten daireden iki kişiyle el ele tutuşmalarını isteyin ama bu kişiler yanlarındakiler olmasın. Bunu yapmanın görüldüğünden daha zor olduğu kesin!!
3. Herkesin dahil olabilmesi için 10 dakika süre tanıyın, kimsenin hile yapmadığından ve yanındakiler dışındaki iki kişinin elini tuttuğundan emin olun.
4. Herkes yerleştiği zaman gruba durmasını, pozisyonu korumalarını ve nasıl bir şekle büründüklerini görmek için etrafa bakmalarını söyleyin.
5. Daha sonra ellerini bırakmadan birbirlerinden ayrılarak daireyi yeniden oluşturmalarını isteyin.
6. Sonuçta grup tekrar daire haline dönebilmeli ama herkes aynı yöne bakmıyor olabilir!

Düşünme ve değerlendirme:

Bu alıştırma bir çeşit ısınma olarak görülse de gruba bu deneyimi nasıl bulduklarını sormak yararlı olabilir. Rahat mıydı? Diğer insanlara bu kadar yakın olduklarında ne hissettiler? Bu deneyimi aynı zamanda kişiye ait alan ve kültürel farklılıklar konusunda bir tartışmaya başlangıç olarak da kullanabilirsiniz.

ÖZSAYGI – DEĞER VERİLDİĞİNİ HİSSETMENİN ÖNEMİ

Amaç:

Gençlerin özsaygıları açısından, önemsedikleri kişiler tarafından değer verildiklerini hissetmeleri oldukça önemlidir. Yoksa hayal kırıklığına ve saldırgan davranışlara neden olacaktır. Bu atölye çalışması özsaygı oluşturma konusuna bir giriş olarak tasarlanmıştır.

Araçlar:

Tüm katılımcılar için DEĞER VERİLDİĞİNİ HİSSETMEK çalışma kağıdı

Kalem

Grup büyüklüğü:

Muhtelif

Süre:

En az 1 saat

Adım adım tanımlama:

1. Özsaygı ve kendiyle ilgili iyi hissetme kavramlarını tanıtarak başlayın. Çalışma kağıtlarını ve kalemleri katılımcılara dağıtın. Okuma-yazma güçlüğü olan gençler varsa, kağıttakileri onlara okuyun, resimleri gösterin ya da cevaplarını kağıda siz yazın.
2. Kağıtta konu edilenler üzerinde düşünmelerini sağlayın. Yazacak hiçbir şey bulamadıklarını söylerlerse, birisinin onları en son ne zaman mutlu ettiğini düşünmelerini önerin. Daha sonra bunu genişletmek ve üzerinde düşünmelerini sağlamak için arka arkaya sorular sorabilirsiniz.

Düşünme ve değerlendirme:

Kağıdı doldurmayı tamamladıklarında gençlerle birlikte yazdıklarının üzerinden geçin. Özellikle son bölümde yazdıkları üzerinde düşünmelerini isteyin. Örneğin, gencin biri annesi onu övdüğü zaman kendisine değer verilmiş hissettiğini ve bunu sağlamanın yollarından birinin "erkek kardeşi kavga çıkarmak istediğinde ona karşılık vermek yerine geçip gitmek" olabileceğini yazmış olabilir. Bu amaçlardan bazılarına ulaşabilmek için birlikte bir eylem planı yapın. Yapılan anlaşmaları başarıları kutlamak ve yeni hedefler koymak için düzenli olarak gözden geçirin.

DEĞER VERİLDİĞİNİ HİSSETMEK çalışma kağıdı

BEN

Değer verildiğimi hissettiğim en son olay

.....

Kendimi

.....hissetmemi sağladı.

Kendimi iyi hissetmemi sağlayan insanlar

.....

çünkü .....

Onlara mutlu olduğumu .....

.....yaparak gösteriyorum.

Kendimi iyi hissetmemi sağlayan şeyler

1. ....

2. ....

3. ....

Bunları gerçekleştirmek için yapabileceklerim

1. ....

2. ....

3. ....

HERKESİN BECERİLERİ VARDIR – KİŞİLİKLERİ ÖLÇME

Amaç:

Bu, uzun bir eğitim programının bir kez başında, bir kez sonunda olmak üzere iki kere kullanılabilecek bir alıştırmadır. Alıştırmanın amacı bireylerin kendi becerilerinin ve henüz yapamayacaklarının farkına varmalarını sağlamaktır.

Araçlar:

Üzerinde 1’den 10’a ölçeği olan uzun bir kağıt (5-10 metre)

Grup büyüklüğü:

6-30 kişi

Süre:

İki defa 20 dakika ve özellikle ikinci turdan sonra değerlendirme süresi

Adım adım tanımlama:

1. Katılımcılara bu ölçeğin kişisel becerileri göstermek için kullanılacağını ve her katılımcının dürüstçe kendisini, bu beceriyi edinmesi gerektiği (1) ile bu beceriye mükemmel şekilde sahip olması (10) arasında bir değerlendirmeye tabi tutacağını açıklayın. Ayrıca, eğitimin sonunda herhangi bir değişiklik olup olmadığının anlaşılması için bu alıştırmaların tekrarlanacağını açıklayın. Bu değişiklik elbette eğitim programından beceri kazanmaktan ya da programın başında bilmedikleri bir beceriye sahip olduklarının farkına varmış olmaktan kaynaklanabilir. Kendi konumundan dolayı kimsenin eleştirilmeyeceğinin de altını çizin.
2. Bir önerme söyleyin ve katılımcılardan yukarıda bahsedildiği şekilde 1-10 ölçeğinde bir konum almalarını isteyin.
3. Gruptan birkaç kişiden konumlarını açıklamalarını isteyin ama konuşmak istemeyen olursa zorlamayın.
4. Alıştırmayı pek çok farklı önermeyle tekrarlayın.
5. Eğitimin sonunda bu çalışmayı tekrarlayın ve katılımcılara ilk alıştırmayla karşılaştırıldığında bir değişiklik olup olmadığını sorun.

Kullanılabilecek önermeler:

- İşbirliği yapmakta iyiyim.
- Doğal liderlik niteliğim var.
- Geri bildirimde bulunurum.
- Geri bildirimde açığım.
- İnsanlara yardım ederim.
- Yaratıcıyım ve her zaman yeni fikirler üretirim.
- Çok sabırlıyım.
- Grup önünde rahatlıkla konuşabilirim.
- Plan yapmakta iyiyim.
- İyi bir mizah anlayışım var.

Düşünme ve değerlendirme:

İlk cevaplarla karşılaştırıldığında ikinci turda konumlarınızda çok değişiklik oldu mu? Belirli nitelikler/beceriler kazandınız mı? Kendinize hakkettiğinizden daha fazla ya da az değer biçtiğiniz Kendiniz hakkında mı yoksa diğerleri hakkında mı daha çok şey öğrendiniz?

8.4 Çatışma yönetimi

BİR UZAYLIYA MEKTUP: ÇATIŞMA .....DIR?

Amaç:

Bu, çatışma kelimesinin anlamını keşfetme, çatışmadan kastettiklerimizi netleştirme, grup içinden gelen farklı tepkileri ortaya çıkarma ve grubun ortak bir çatışma tanımını yapma çalışmalarına yönelik bir büyük grup alıştırmasıdır.

Araçlar:

Büyük bir kağıt

Kalem

Grup büyüklüğü:

12-20 kişi

Süre:

35 dakika

Adım adım tanımlama:

1. Büyük kağıdı her bir sütun bir harfe denk gelecek şekilde A'dan H'ye ayırın.
2. Katılımcılardan teker teker çatışma ile ilgili kelimeler üzerine düşünmelerini isteyin. Her katılımcı her harf için en az bir kelime söylesin (örneğin Ö-Öfke gibi). Aralarından seçtiğiniz bir kişi ya da kelimeyi söyleyen katılımcının kendisi her sütuna önerilen kelimeyi yazsın. Bu aşamada bu kelimelerin neden seçildiği üzerine bir tartışmaya girmeyin (5 dakika).
3. Tablo tamamlandıktan sonra katılımcıların birbirlerine "Kelimenin anlamı nedir? Çatışma ile ilişkisi nedir?" gibi sorular sormalarına izin verin ancak yargılayıcı ifadeler kullanmamalarını sağlayın.
4. Katılımcıları iki ya da üç kişilik gruplara ayırın ve her grubun tablodan bir harf seçmesini isteyin (Her grup için farklı harf olması daha iyi olur). Daha sonra çatışma kavramı ile ilgili hiçbir bilgisi olmayan "uzaylı" bir yabancıya çatışmanın ne olduğunu tanımlayan kısa bir mesaj hazırlamalarını isteyin ve her grubun sadece kendi seçtiği harfin altında yazılı olan kelimeleri kullanması gerektiğini belirtin. Tamamlandığı zaman mesajları grubun tamamı ile paylaşın (10 dakika).
5. Katılımcıları tekrar biraraya getirip bu kez 4 ya da 5 kişilik gruplara ayırın ve her gruptan çatışmanın tanımını, "çatışma .....dır" biçiminde bir slogan halinde yapmalarını isteyin. Daha sonra her gruba kendi tanımını sunmak için yaratıcı bir sunuş üzerinde düşünmelerini söyleyin. Sunuşların hazırlanmasını da isteyecekseniz ek süre vermeniz gerekebilir (10 dakika).

Düşünme ve değerlendirme:

Katılımcıların grup üyeleri arasındaki etkileşime yönelik deneyimleri üzerinde düşünmelerini isteyin. Uzaylıya mektubu nasıl yazdılar? Tanım üzerinde nasıl uzlaştılar? Diğer gruplardan gelen tanımlara şaşırdılar mı? Çatışma ile ilgili bir slogan yaratmakta zorlandılar mı? Sorulabilecek elbette daha başka sorular da olabilir. Bu alıştırmadan çatışma ile ilgili yeni birşey öğrendiler mi? Çatışma hakkındaki düşünceleri şimdi daha mı net? Çatışma kavramının, önemli olduğunu düşündükleri herhangi bir yönü atlandı mı? (7 dakika)

HISSİNİ TANIMLA!

Amaç:

Bu faaliyet gençlerin farklı koşullarda hissettiklerini teşhis etmeye, bununla birlikte gerginlik ve saldırganlığa yol açmayan sonuçlar üzerinde düşünmelerine teşvik eder. Gençlerin kendi hislerini tanımlamalarını ve bunlara ilişkin sorunlarla olası çözümleri incelemelerini sağlamayı amaçlar.

Araçlar:

HISSİNİ TANIMLA! çalışma kağıtları (akordeon şeklinde katlanmış, sadece ilk senaryonun görüldüğü)

Grup büyüklüğü:

Farketmez

Süre:

1 saat

Adım adım tanımlama:

1. Oturuma genel olarak hislerden bahsederek başlayın. Kimi zaman bir durumla başa çıkma yöntemlerimizi etkileyebileceklerinden ya da doğru tanımlanamadıklarından söz edin. Bu durumda sorunlar ya çözülmeyen kalır ya da daha da büyüyebilir, bu da bizi sorunla baş etmekten alıkoymalıdır. Gençlerden yaptıkları ya da yapmadıkları birşeyden dolayı herhangi bir sorunun daha da vahim hale geldiği bir durumu düşünmelerini isteyin. Hatırladıkları hisler hangileri?
2. HISSİNİ TANIMLA! kağıtlarını sadece ilk senaryonun görülebileceği şekilde katlanmış olarak dağıtın.
3. Gruptan kağıttaki durumu okumalarını ve kağıdın üst kısmında yazılı sorular üzerine düşünmelerini isteyin. Eğer bunun grup için zor olacağını düşünüyorsanız, her senaryoyu gruba siz okuyun.

Düşünme ve değerlendirme:

Kağıttaki durumların her biri için gruptan geribildirim almaya çalışın. Grup sorunu aynı şekilde mi algılıyor? Hisler konusunda hemfikirler mi? Çözüm için kafa yormak ne kadar kolay?

Grubu kendi yaşadıkları başka örnek durumlar düşünmeye ve bunlar üzerinde birlikte çalışmaya teşvik edin.

HİSSİNİ TANIMLA!

Aşağıdaki her bir durum için şu sorular üzerinde düşünün:

Sorun nedir?

Ne hissettiniz?

Ne yapılabilir?

1. Arkadaşınız her zaman sizden daha fazla harçlık alıyor. Bu hiç de adil değil! Anneniz çok cimri ve eğer daha fazla harçlık istiyorsanız evde daha fazla iş yapmanız gerektiğini söylüyor!
2. Babanız yeni kız arkadaşıyla birlikte yaşamak için evi terketti. Size haftasonlarını geçirmek için yanlarına gelebileceğinizi söylemişti ama şimdi kız arkadaşı evde size ayırabilecekleri bir oda olmadığını söylüyor.
3. Okul bahçesinde birileri erkek kardeşinize bağırarak, tekerlekli sandalyesini kırmakla tehdit ediyor.
4. Sınıf arkadaşlarınızdan biri okulda bir sanat yarışmasında birinci oldu. Siz buna çok kızdınız ve bir şike olduğunu düşünüyorsunuz. Kendi eserinizin daha iyi olduğunu biliyorsunuz.
5. Aksanız sınıf takilerden oldukça farklı. Sınıftan bir kız sürekli olarak bununla dalga geçiyor ve herkesin sizinle alay etmesini sağlıyor. Kendisine karşılık vermeye çalıştığınızda sizi taklit ediyor ve etraftaki herkes daha da çok eğleniyor.
6. Sınıfınız, sizin bir suçunuz yüzünden okul sonrasında cezaya bırakıldı. Sınıftaki herkes sizden suçunuzu üstlenmenizi istiyor.

ÖFKE VE SALDIRGAN DAVRANIŞ

Amaç:

Bu alıştırmaya öfke yönetimi ve saldırgan durumlarla başa çıkma konusuna bir giriş niteliğindedir. Bu alan oldukça karmaşıktır ve uzmanlık gerektirir; ancak bu eğitim size potansiyel olarak güç durumlarda gençlerle nasıl çalışacağınızla ilgili temel bir çerçeve ve kılavuz sağlayacaktır.

Araçlar:

Odadaki duvarlara karşılıklı olarak iliştilirilmiş KIZGIN ve KIZGIN DEĞİL yazan iki A4 kağıdı

Büyük boy kağıt

Keçeli kalem

Öfke rol kartları

Grup büyüklüğü:

8-12 kişi

Süre:

3 saat 10 dakika

Adım adım tanımlama:

Bu beni çok öfkeliendiriyor! (20 dakika)

1. Eğitimi başlatan bu ısınma oyunu öfkenin hepimizin hissettiği bir duygu olduğunu kabul etmenizi sağlar. Karşılaştığımız bir durum, herhangi bir düşünce ya da duygu tetiklediğinde herkes öfkelenir. Bu durum ya olup bitene doğrudan tepki olabilir ya da geçmiş deneyime dayanan bir tepkidir. Katılımcılar az sonra grup içinde verilmiş cevapların üzerinden geçerek kişisel tetiklenme durumları arasındaki farklar üzerine düşünmeye başlayacaklardır.
2. Gruba biraz sonra bir dizi durumu yüksek sesle okuyacağınızı açıklayın. Odanın iki yanında duran KIZGIN ve KIZGIN DEĞİL kartlarını gösterin ve durum okunduktan sonra hislerini en çok yansıtan kartın altında durmalarını isteyin.
3. Grubu tepkileri konusunda dürüst olmaya yönlendirin. Öfkenin diğer duygular gibi meşru olduğunu ve belirli durumlarla karşı karşıya kaldığımızda öfkelenmeye hakkımız olduğu fikrini pekiştirin.
4. Faaliyet devam ederken, süreci grupla birlikte değerlendirin. Belirli durumlar niçin öfkeyi tetikler? Ortak yaklaşımlar var mı? Örneğin, grubun çoğunluğu küstahlık ya da saygısızlık karşısında öfkelenir mi?

İşaretleri tanıma (30 dakika)

1. Grubu ikiye ayırın ve her iki taraftan bir sözcü ve bir yazıcı görevlendirmelerini isteyin.
2. Her gruptan vücudun öfke ifadesi olarak tanımlanabilecek 10 adet fiziksel belirtisini listelemesini isteyin. En çabuk tanınabilenler kırmızı bir surat, terleyen avuçları, bağırarak olabilir.
3. Grup sözcülerinin kendi gruplarının listesini diğerleriyle paylaşması için grupları bir araya toplayın. Listede adı geçen belirtiler üzerinde tartışmayı teşvik edin. Bu listeyi oluşturmak ne kadar kolaydı? Bu hisler tüm grup için tanıdık mı? Gençlerde öfke belirtilerini tanımlamanın kolay olup olmadığı üzerinde düşünmelerini isteyin.

Çatışma çözme (20 dakika)

Olası bir zor durumda, çatışmayı çözmek için gerekenlerden bahsedin:

- **Belirtileri tanıyın** – Geriye doğru çekilin ve gençlerin kendi alanlarını işgal etmediğinden emin olun. Kendinizi kapıya yakın bir yere konumlamaya gayret edin ve engellenmeye izin vermeyin.
- **Dinleyin**– Söylenenleri dikkatlice dinleyin ve karşı taraf konuşurken kendi fikirlerinizle araya girmeyin.
- **Yansıtın** – Söylenenleri anladığınızı göstermek için tekrarlayın. Bilgileri netleştirin; öfkeyi dağıtmak ve sorunun ne olduğunun açıklanabilmesi için ek sorular sorun.
- **Çözümleyin** – Genç birey ile bir sonuç ya da eylem üzerinde uzlaşın. Bu, durumu çok değiştirmese de ona birşeylerin yapılmış olduğunu hissettirecektir. Aynı zamanda bireyin durumu kontrol altına almasına ve çözüme kendi ulaşmasına yardım edecektir.

Bunlar işe yaramazsa kendinizi en güvenli yere veya konuma alın.

Katılımcıların onlardan kendilerini tehlikeye atmalarını ya da saldırgan gençlerle fiziksel mücadeleye girmelerini istemediğinizi anlamalarını sağlayın. Bu alıştırma öfkenin belirtilerini tanıma ve durumu dağıtmaya çalışma, eğer bunlar başarılamazsa kaçıp kurtulma ile ilgilidir. Bunun yanı sıra katılımcılar olarak güvende olma ve korunma haklarından feragat etmediklerini hatırlatın, dolayısıyla kontrol altında tutulamayan bir durum olduğunda arayabilecekleri yerel güvenlik güçleri ya da görevli proje direktörünün telefonlarını bildiklerinden emin olun.

Uygulama (1 saat 30 dakika)

1. Rol yaparak olası zor durumlarla başa çıkabilme fikrini gündeme getirin. Burada amaçın güven oluşturmak ve yeni becerileri güvenli bir ortamda uygulamaya koyma fırsatını değerlendirmek olduğunu açıklayın.
2. Katılımcılarınızı 4 kişilik gruplara ayırın. Gruptaki iki kişinin gençlik çalışanlarını, iki kişinin de ilgilenmeye çalıştıkları gençleri canlandıracakları bir paragraflık benzer oyun metinlerini her gruba dağıtın.
3. Rollerine hazırlanmaları için 30 dakika süre verin ve genç rolündekilerden karşılarındakileri mümkün olduğu kadar zorlamalarını isteyin!!
4. Oyunların bitimine doğru, katılımcılardan karakterlerinden sıyrılmalarını ve küçük gruplar halinde aşağıdaki sorular üzerinde çalışmalarını isteyin:
  - Gençleri öfkeliendiren neydi?
  - Öfke doğrudan mıydı dolaylı mıydı?
  - Çatışmayı çözümleyebilmek mümkün oldu mu?
  - Durumu dağıtmak için bir eylem planı yazın.
5. Son olarak grubu eylem planlarını birbirleriyle paylaşmaları için tekrar bir araya toplayın. Grupları sorgulayın ve birbirlerini zorlamaları için onları destekleyin.
  - Duruşunuzu korumak ne kadar zordu?
  - Gencin bakış açısı ile empati kurabildiniz mi?
  - Ne kadar hayal kırıklığına uğradınız?
  - Çatışmayı çözümlenecek bir karar üzerinde uzlaşabildiniz mi?

Güvende olmak (30 dakika)

Öfkeli ya da saldırgan davranışla başa çıkabilmek için güvenlik yönergeleri oluşturun.

- Gencin ne söylediğine kulak verin.
- Vücut diline dikkatlice bakın.
- Kendiniz ve diğerleri için tehlikenin derecesini değerlendirin.
- Harekete geçin – durumu çözümleyin ya da uzaklaşın.

BU BENİ ÖFKELENDİRİYOR!

Birileri sırada önünüze geçiyor.	Ev anahtarlarını kaybediyorsunuz.
Sizi oyalayan biri yüzünden geç kalıyorsunuz.	Birileri ailenize terbiyesizlik yapıyor.
Birinin işinizi eleştirmesine kulak misafiri oluyorsunuz.	Telefon uzun uzun çalıyor ancak açtığınızda kimse konuşmuyor.
Trafikte sıkışıp kalmışsınız ve bir an önce eve gitmeniz gerek.	Kasabada bir grup genç yolunuzu kesiyor.
Bir dükkanda para üstünün size eksik verildiğini farkediyorsunuz.	Bir arkadaşınız sizden sürekli borç alıyor ama hiçbir zaman geri ödemiyor.
Sokakta birinin bir hayvana iyi davranmadığını görüyorsunuz.	Kalabalık bir odada kazara birisine çarpıyorsunuz, özür diliyorsunuz fakat karşılığında size küfrediyor.
Fikrinizi açıkladığınızda birisi gülmeye başlıyor ve size komik olmamanızı söylüyor.	Gazetede bir çocuğa yapılan saldırı ile ilgili bir haber okuyorsunuz.
Tuttuğunuz futbol takımı maçı kaybediyor.	Yapmadığınız birşey için suçlanıyorsunuz.
Piyangodaki ikramiyeyi bir sayıyla kaçırıyorsunuz.	Aldığınız bir ürün defolu çıkıyor, mağazaya geri götürüyorsunuz fakat paranızı iade etmiyorlar.
Söylediğiniz bir yalan ortaya çıkıyor!	Uyurken bir anda yan komşudan gelen yüksek sesli müzikle uyanıyorsunuz.
Birileri yapmak istemediğiniz birşeyi size yaptırmak için ısrar ediyor.	Bir arama yapmanız gerekiyor ama cep telefonunuzda kontörün bittiğini farkediyorsunuz.

ÖFKE ROL KARTLARI

Semiha bir kavga başlattığı için kulübünüze iki hafta girme yasağı almıştır. Bu akşam gelip kendisini içeri almanızı istemektedir.

Zafer ve Sarkis bilardo oynamaktadırlar. Zafer yanlışlıkla siyah topu deliğe sokar ve Sarkis'e kendisini dürttüğü için bağırmaya başlar.

Cem'in kulübün merdivenlerinde oturmuş bira içtiğini farkettiler. Kulübün alkol yasağını hatırlatıp ona başka yere gitmesini söylediğinizde size bağırarak karşılık verir: "Burası özgür bir ülke, istersem buraya otururum!!"

Ceren tuvalette ağlamaktadır çünkü Zelal eski erkek arkadaşıyla çıkmaya başlamıştır. İyi olup olmadığını sorduğunuzda Ceren size küfrederek kendi işinize bakmanızı söyler!!

8.5 Ortaklıklar kurma

GAZETE KULELERİ

Amaç:

Bu alıştırmayı, takım kurma etkinliği ortaklarla çalışma ve takım çalışmasına teşvik eder.

Araçlar:

Gazeteler

Yapışkan Bant

Saat

Grup büyüklüğü:

Muhtelif

Süre:

Faaliyet için 15 dakika

Düşünme için 10 dakika

Adım adım tanımlama:

1. Gençleri her biri 6 kişiden fazla olmayan gruplara ayırın.
2. Gazeteden kuleler inşa etmelerini istediğinizi açıklayın. Burada amaç devrilmeyecek en yüksek kuleyi oluşturmaktır.
3. Grubun her üyesinin bu kulenin planlama aşamasına katkıda bulunması gerektiğini ve grubun tamamının onayı olmadan kulenin dikilemeyeceğini açıklayın.
4. Gazeteleri ve bantları gruplara dağıtın.
5. Gruba kulelerini inşa etmeleri için 15 dakika süre verin.
6. Geri durun!

Düşünme ve değerlendirme:

15 dakikanın sonunda, grupları teker teker çağırıp ne kadar iyi işbirliği yaptıklarını, çalışma sırasında dışlanan birisi olup olmadığını (eğer olduysa neden dışlandığını ve nasıl hissettiklerini) ve uzlaşmaya nasıl vardıklarını gözden geçirmelerini isteyin. Bütün gruplar cevapladıktan sonra inşa edilen kulelerin hepsini birlikte inceleyin. En yüksek kuleyi yapan gruptan bunu nasıl başardıklarını açıklamalarını isteyin. Süreniz elverirse grup üyelerinin tek başlarına bunun ne kadarını yapabilecekleri üzerinde düşünmelerini isteyin.

KÖPRÜLER KURMAK

Amaç:

Bu alıştırmada katılımcılar işbirliği yapmayı, müzakere etmeyi ve kendileri için bu süreçlerde aldıkları görevi öngörmeyi deneyimleyeceklerdir. Ayrıca hakkında çok fazla bilgiye sahip olmadıkları başka bir grupla do-
laylı olarak iletişime geçmenin nasıl olacağını da öğreneceklerdir.

Araçlar:

Her türlü atık malzeme
Mukavva
Yapıştırıcı
Makas
Cetvel

Grup büyüklüğü:

10-20 kişi

Süre:

2-3 saat

Adım adım tanımlama:

1. Grubu ikiye bölün ve ortasından geçen nehrin ikiye böldüğü bir kasabanın sakinleri olduklarını düşünmelerini isteyin. Yıllar boyunca süregiden tartışmalardan sonra kasabalılar nehri geçebilmek için bir yarısını bir yakada oturanların, öteki yarısını da di-
ğer yakada oturanların yapacağı bir köprü kurmaya karar verirler. Burada sorun taraf-
ların birbirleriyle iletişimlerinin neredeyse hiç olmamasıdır. İki parçalı köprünün tasa-
rımı üzerinde tartışmak için her gruptan sadece bir kişi diğer gruptan gelen sözcü ile
konuşabilecektir. Gruplardan bu sözcüleri seçmelerini isteyin.
2. Birbirlerini duyma ya da görmelerinin mümkün olamayacağı şekilde iki grubu farklı
odalara gönderin. Odalarda köprüyü inşa edebilmek için gerekli pek çok malzeme bu-
lacaklar. Köprünün tasarımına ilişkin bildikleri tek şey bir metrelik (ölçekli) nehri geç-
mek durumunda olduğu ve yapıldığı zaman bir oyuncak arabanın geçebileceği geniş-
likte olması gerektiğidir. Dolayısıyla köprünün genişliği ve yüksekliği ile ilgili diğer
grupla birlikte çalışmak zorundadırlar. Bu aşamadan sonra sözcülerini seçmek, işbölü-
mü yapmak ve işe başlamak için 30 dakikalık süre verin. Bu sürenin sonunda iki gru-
bun sözcülerini 15 dakikalığına tartışmak için bir araya getirin. Bu tartışmada grup ta-
sarımını göstermelerine değil sadece üzerinde konuşmalarına izin verin. Bu aşama-
dan sonra gruplara sözcünün görüşme raporunu dinlemek, köprü üzerinde çalışmak
ve gerekiyorsa tasarımla ilgili değişiklikler yapabilmeleri için bir 30 dakika daha süre
verin. Bu süre sonunda sözcüleri 10 dakikalık müzakere için tekrar bir araya getirin.
Bu müzakereden sonra kendi kısımlarını bitirmeleri için son kez 30 dakika süre verin.
3. İki grubu bir araya getirin ve kendi yaptıkları kısımları sunmalarını isteyin. Sunuştan
sonra iki parçayı birleştirerek köprüyü test edin.
4. Oyuncak araba ile yaptığınız bu testten sonra, gruplardan hem kendi içlerinde hem
de diğer grupla birlikte gerçekleştirdikleri işbirliği ve görev bölümümü üzerine tartış-
malarını isteyin.

Düşünme ve değerlendirme:

- İş nasıl organize ettiniz?
- Herkes fikrini söyledi mi?
- Sözcünüzü nasıl seçtiniz?
- Çalışmaya herkes katıldı mı?
- Müzakereler ne şekilde işe yaradı?
- İlk düşündüğünüz tasarıma sadık mı kaldınız yoksa değişiklikler oldu mu? Neden?
- Grup içinde herhangi bir çatışma oldu mu?
- Diğer grupla iletişim konusunda herhangi bir sorun yaşadınız mı?

Kaynak: "The Bridge", Intercultureel Spelenboek, Centrum Informatieve Spelen, Leuven, Belçika.

KİM VAR ORADA?

Amaç:

Bu, bir eğitim programının başında grup için iç örgütlenme dinamiklerini yaratabilecek bir alıştırmadır. Amaç, katılımcıların genel olarak gençlik alanındaki, özel olarak da imkanı kısıtlı gençlerle çalışan insanların çeşitliliğini betimlemelerini sağlamaktır. Alıştırmanın sonunda ulaşılan genel görüntü sayesinde katılımcılar için ortak çalışma yapma ya da ortaklıklar kurma olanakları ortaya çıkacaktır. Bu alıştırmada ortaklıkların kurulması kavramını incelemektedir ve ortaklıkların nasıl kurulacağı ya da ortaklık kurma nedenleri üzerine yapılabilecek daha ileri bir çalışmaya giriş olarak da kullanılabilir.

Araçlar:

Bir kentin içinde ya da yakınında olmak
Kalem-kağıt ya da ses kayıt cihazı
Şehir haritası ve telefon kartları

Grup büyüklüğü:

10-40 kişi

Süre:

Yaklaşık 5 saat (ilk gün 1 saat, ikinci gün 4 saat)

Bu alıştırmada bir kentte uygulanıyor olmalıdır (eğer eğitimin yapıldığı mekan kentin içinde ya da yakınında değilse, kente gitmek için geçen süreyi de hesaba katmanız gerekir)

Adım adım tanımlama:

1. Kolaylaştırıcı öncelikle çalışmanın kentlerde gençlik ile çalışmalar yapan kişilerin çeşitliliğini anlamak için bir başlangıç noktası olduğunu açıklar. Özellikle imkanı kısıtlı gençler ile çalışan kişilere odaklanmak gerekir.
2. 5 ila 8 kişilik küçük gruplar oluşturun. Gruplara kentin bir haritasını verin ve her bir gruba bir coğrafi alan tahsis edin.
3. Ertesi gün gerçekleşecek olan incelemeyi hazırlamaları için ilk gün 1 saat süre verin.
4. İkinci gün, incelemeyi tamamlamaları ve herkesin katılacağı genel oturumda sunacakları geri bildirimleri hazırlamaları için 3 saat süre verin (burada katılımcılar incelemelerinin sonuçlarını en hızlı ve en verimli şekilde nasıl sunabilecekleri üzerine odaklanmalıdır).
5. Genel oturumda geri bildirimler için 1 saatlik bir zaman ayırın. Grubun kentte gençliğe yönelik yapılan çalışmalara katılan farklı kişi ve kurumların somut katkılarının gençlerin sosyal dışlanmaya maruz kalmalarına karşı mücadelede daha ileri aşamada bir ortaklığa doğru götüreceğine vurgu yapmalarını sağlayın.

Düşünme ve değerlendirme:

Grup hazırlık aşaması:

- İç örgütlenme ile nasıl başa çıktık?
- Amacımıza ulaşabildik mi?

Genel oturum:

- Görüştüğünüz kişiler diğerlerinin çalışmalarından haberdar mıydı? Ne çeşit ilişkiler içindeydiler?
- Herhangi bir koordinasyon mekanizması, platformu ya da iletişim ağıları var mı?
- Siz gençlik örgütleri ya da gençlik çalışanları olarak bir kent için böylesi bir anket yapmayı düşünür müydünüz?
- Başka ortaklıklar kurma fikrine nasıl bakarsınız?

Bazı yararlı ipuçları:

Bir rol oyunu kullanabilirsiniz: kolaylaştırıcılar belediye başkanı ile sosyal işler, eğitim ve gençlikten sorumlu belediye meclisi üyeleri olsun.

- Alıştırmayı başlatma: Katılımcılara “gençlik çalışanları olarak sizler belediye meclisi tarafından genel olarak gençlik alanında özel olarak da imkanı kısıtlı gençlerle çalışanlarla ilgili bir araştırma yapmakla görevlendirildiniz” deyin. Bu araştırmanın amacı gençliğin toplumla bütünleşmesine katkıda bulunabilecek politikalar oluşturabilmek için olası ortaklıkların gözden geçirilmesini sağlayabilmektir.
- Genel oturumda geri bildirim: “Belediye başkanı ve belediye meclisi farklı grupları birlikte kabul eder. Her küçük grup yetkililere sonuçlarını sunar. Belediye başkanı ve meclis üyeleri, bazı hedeflere yönelik siyasi amaçlar üzerinde ısrar eden ya da küçük grubun gençliğin toplumla bütünleşmesine katkıda bulunabilecek politikalar oluşturma amacına hizmet edecek fonu nasıl bulacağını soran politikacı rollerine bürünebilirler.

Bu rol oyununu kullanırken, bir ortaklık teklif edildiğinde net hedefler koymamış olmanın ya da etik kavramını göz ardı etmenin tehlikelerini ve politikacılarla uğraşmanın risklerini vurgulamak önemlidir. Buradan da ortaklığın ne olduğu ve nasıl kurulması gerektiği üzerine bir tartışmaya geçebilirsiniz.

8.6 Akran eğitimi

AKRAN EĞİTİMİ – ÖZGÜRLÜK OKULU

Amaç:

Bu alıştırma daha önce atölye çalışmalarına katılmış, dolayısıyla bir derece deneyimli katılımcılara yöneliktir. Amaç, çalışmanın katılımcılarını aktif kolaylaştırıcılara dönüştürmek ve bunun için kendilerine güvenmelerini sağlamaktır. Bu çalışma aslında pekçok başka çalışma için başlangıç olabilir, dolayısıyla bir ya da daha fazla güne de yayılması mümkündür.

Araçlar:

Her katılımcı için birinde “öğretebileceklerim”, diğerinde “öğrenmek istediklerim” yazılı olan iki sayfa kağıt
Kalem
Keçeli kalem

Grup büyüklüğü:

10-40 kişi

Süre:

Yaklaşık 3 saat

Adım adım tanımlama:

1. İlk önce kolaylaştırıcı bu çalışmanın katılımcıların kendi sürdürecekleri bir atölye çalışmaları dizisinin başlangıcı olacağını açıklar. İyi bir atölye yapabilmek için konunun iyi olmasının tek başına yeterli olmayacağını, aynı zamanda ilgi çekici ve herkesi kapsayıcı şekilde sunulması ve yürütülmesi gerektiğini ifade eder. Bununla birlikte, herkesin başkaları tarafından bilinmeyen belirli özellikleri, hobileri ya da yetenekleri olabileceğini ve bu durumun kendilerinin düşündüğünden daha çok kişinin ilgisini çekebileceğini vurgular.
2. Bunu takiben katılımcılara atölye çalışması yürütücülüğü ile ilgili hızlandırılmış bir ders verilir. Bu ders temel olarak canlı bir sunuş, farklı teorik ve pratik yöntemler, resimler, karikatürler gibi yardımcı görsel malzeme kullanarak ve katılımcıların tamamını tartışma, rol oyunları ya da tiyatro gibi yöntemlerle aktif şekilde işin içine sokarak bir atölye çalışması yürütmenin çok özet bir tanımını vermektedir. Bu aşamada mümkünse Özgürlük Okulu alıştırmasına geçmeden önce bir atölye çalışması tasarlayın ve katılımcıların atölyenin yapısı, kullanılan yöntemler ve sunuş teknikleri gibi konularda not almalarına izin verin.
3. İki kağıdı dağıtın ve her ikisinin de amaçlarını açıklayın. Üzerinde “öğretebileceklerim” yazılı olan kağıda katılımcıların sokak dansından şarkı sözü yazmaya, pasif direnişten kartpostal tasarlamaya, Çince’den Reiki’ye kadar tüm yeteneklerini, hobilerini ya da becerilerini yazmalarını isteyin. Üzerinde “öğrenmek istediklerim” yazılı olan kağıda ise daha çok bilgi sahibi olmak istediklerini yazmalarını isteyin. Bunlar da ekmek yapmayı öğrenmekten dinler hakkında daha fazla bilgi edinmeye, futbol oynamaktan reklam sloganı yazmaya kadar geniş bir yelpazede olabilir. Tüm katılımcılara her iki kağıda da üçer konu yazmaları için 15 dakika süre verin. Bu arada kolaylaştırıcı Arz ve Talep başlıklı iki tabela hazırlayıp duvara asar. Katılımcılar formlarını doldurmayı tamamladıklarında, ilgili tabelanın altına iliş­tirirler.
4. Katılımcılara önerilenler ve ihtiyaç duyulanlara daha dikkatle bakmaları için 15 dakika süre verin. Öğretilenlerle ilgili kısımda bir atölyeye dahil olmak isteyenler keçeli kalem ile ilgilendikleri konu başlığının yanına işaret koyarlar. Talep kısmında ise istenen konuda atölye düzenleyebileceğini düşünenler konunun yanına isimlerini yaz­zarlar. Konuya ilgi duyanlar da gene yanına bir işaret koyarak bunu belirtir.

5. Bunun ardından grup en popüler konuların hangileri olduğuna bakar ve süre kısıtını göz önünde bulundurarak aralarından birkaçını seçer. Genelde atölye çalışmaları iki ya da üç saat sürer fakat bunu amaca göre uyarlamak mümkündür. Elbette ideal olanı, ne-redeyse imkansız olsa da gruptaki herkesin bir atölye hazırlamasıdır.
6. Katılımcıları hazırlık yapmaları için 4 ila 7 kişilik gruplara ayırın. Bunu rastgele yapabilirsiniz; hazırlık grubunun parçası olmak atölyenin yürütücüsü olmanızı gerektirmez, hatta atölye çalışmasına katılmanıza bile gerek olmayabilir. Ancak, konusu seçilen kişilerden en az birinin her hazırlık grubunda bulunması gerekir. Atölyenin yaklaşık kaç kişiyi kapsayacağı ve atölye için ne kadar zaman ayrılacağı konusunu grupla netleştirmiş olmanız gerekir.
7. Hazırlık grupları kendileri için seçilmiş olan konuları ayrıntılı olarak inceler. Konuyu sunmak için en iyi yollar neler olabilir? Ne gibi uyarıcılar, rol oyunları ve tartışma teknikleri kullanılabilir? Teorik ve pratik kısımlar için ne kadar zaman ayrılmalıdır? Atölyeye katılan herkesi nasıl dahil etmek gerekir? Her grup kendi içinde, seçilen atölyenin yapısını ve içeriğini tasarlar. Kolaylaştırıcı düzenli olarak grupların yaptıklarına bakar ve onlara bu süreçte yardımcı olur.
8. Gruplar tekrar bir araya gelir ve kendi atölyeleri için tasarladıkları yapı ve içerikleri sunar.
9. Küçük bir katılımcı grubu ile birlikte, atölyeler daha geniş bir zaman çizelgesine yayılabilir. Eş zamanlı olarak farklı atölyeler de düzenlenebilir.

Düşünme ve değerlendirme:

Bireysel kısım:

- Bildiğiniz konuları mı yoksa öğrenmek istediklerinizi mi düşünmek daha zor oldu?
- Önerdikleri, talepleri ve sizinkilere verdikleri tepkiler açısından diğerlerinin tepkilerine şaşırdınız mı?

Hazırlık grupları:

- Hazırlık gruplarında atölyelerin yapılarını oluşturmak zor oldu mu?
- Herkes katıldı mı? Neden?
- Atölyenin nasıl yapılacağına dair anlaşmazlık oldu mu?

Genel oturum:

- Diğer gruplar tarafından hazırlanan atölyelere ilişkin sunuşlar hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Kendi grubunuzun sunuşunu nasıl değerlendirirsiniz?
- Bu şekilde bir atölye düzenlemek için kendinize yeterince güveniyor musunuz?

Bazı yararlı ipuçları:

Bu alıştırma uluslararası yaz kamplarında iki amaca hizmet etmek için kullanılmaktadır; bir yandan düzenlenecek atölyelere demokratik şekilde karar vererek kampı herkes için daha cazip hale getirmek, öte yandan bir atölye düzenleme sorumluluğu vererek kampın organizasyonuna herkesi katabilmek. Aynı zamanda, atölye grup içerisinde hangi bilginin mevcut olduğunu keşfetme ve bu iş için her zaman bir profesyonele ücret ödemeye gerek olmadığını farkına varmak için iyi bir yöntemdir.

Bu yöntem daha ciddi konularda akran eğitimi için bir uygulama olarak kullanılabilir. Gençler bir kere grup önünde durup kendi sevdikleri konuyla ilgili bilgi aktarmak için farklı yollar düşündüklerinde, kendilerine güvenlerini kazanmaya başlayacaklardır.

Yaz kampı ortamında, üç saatlik atölyeler hazırlamak ve düzenlemek ya da aynı anda iki veya daha fazla atölye düzenleyerek katılımcılara seçim şansı vermek mümkündür. Zaman açısından kısıtlı olduğunuzda, atölyelerin süresi yarım saat ya da bir saate indirilebilir ve mümkün olduğunda aynı konuya ilgi duyan ya da aynı konu hakkında bilgi sahibi olan iki ya da üç kişi tarafından yürütülebilir. Aynı zamanda kendi başına bir atölyenin altından kalkamayacağını düşünenler için de bu tip bir yapı iyi bir alternatif olabilir.

Daha fazla bilgi için: loesje@loesje.org

YILANLAR VE MERDİVENLER

Amaç:

Bu, akran eğitimi gibi bir projeye başlarken karşılaşılabilecekleri engelleri keşfetmeye yönelik bir oyundur fakat diğer faaliyetler için de yararlı olabilir. Bu alıştırmayı aynı zamanda grubun bir projeye ilgili olarak gerçekleştirdikleri teorik bir atölye çalışmasının izleme sürecinin parçası ya da değerlendirme alıştırmaları olarak da kullanılabilir.

Araçlar:

Kalem
Keçeli kalem
Büyük bir kağıt
Kağıt
Renkli karton
Yapıştırıcı
Zar

Grup büyüklüğü:

Oyunu kurmak için 4 ila 30 kişi

30 kişi ile tartışma yürütmek zor olacağından daha küçük gruplara ayrılıp birden fazla oyun kurabilir ya da oyunu bölümlere ayırabilirsiniz.

Oynamak için 8 ila 30 kişi

Süre:

Oyun kurmak için 2-3 saat

Oynamak için 1 saat

Adım adım tanımlama:

1. Oyun tahtasını ve piyonları hazırlayın.
2. Bu alıştırmayı amacının bir projenin aşamaları ve karşılaşılabileceğiniz sorunları net olarak görebileceğiniz bir oyun kurmak olduğunu açıklayın.
3. İlk ve son kare için bir başlangıç noktası ve bir nihai hedef belirleyin. Bunları tanımlarken çok da sorun olmayacaktır ancak şu anda yürütmekte olduğunuz oyun kurma faaliyetinin projenin sadece yarısı olduğunu ve değerlendirme kısmının da bir şekilde işin içine dahil edilmesi gerektiğini unutmayın.
4. Projenin başlangıçtan sona dek tüm farklı aşamalarını tartışın; gerekiyorsa grubu daha küçük gruplara ayırın. Bütün aşamalar için düşünmeniz gereken şeyler nelerdir? Ne gibi engellerle karşılaşmayı bekliyorsunuz? Proje için katalizör etkisi yaratacak hangi kapsamda ne gibi faaliyetler düşünülebilir? Ya da, eğer bu alıştırmayı bir değerlendirme için kullanılıyorsa, farklı aşamalarda neler yaşadınız ve ne gibi sorunlarla karşı karşıya kaldınız? Üzerinde düşünmeniz gereken tüm konuların listesini yapın, bunları kronolojik sıraya sokun ve engeller ile katalizör etkisi yapanları önem sırasına koyun. Listeye tekrar bakın ve bütün noktaların doğru anlaşılıp üzerinde uzlaşıldığından emin olun.

5. Daha sonra buradan çeşitli faaliyet, engel ve katalizörleri seçin (muhtemelen oyun çok uzun ve sıkıcı olmasın diye zaten tamamını kullanamayacaksınız) ve tahtaya yazın. Faaliyetler kareleri kronolojik sırada dolduracak, katalizörler merdiven proje üzerindeki etkisi ne kadar olumluysa merdiven o kadar uzun olacak, engeller de sizi bir iki kare geriye atan yılan olacaktır.
6. Yılanları ve merdivenleri kullanmak için çeşitli koşullar ekleyin. Böylece proje döngüsü içinde, oyuncuların bulundukları konum ile ilgili olarak bir görev gerçekleştirmeleri ya da bir soru cevaplamaları gerekecektir. Yani, bulundukları konum eğer bir merdiven ise merdivenden faydalanabilmek için sorunun cevabı ya da görev performansı grubu tatmin edecek kadar iyi ya da yaratıcı olmalı; eğer bir yılan ise cevap ya da performans grubu tatmin etmediğinde bir iki kare geri gidilmelidir.
7. Oyuna başlamadan önce herkesten renkli karton kullanarak kendisini temsil edecek bir piyon yapmasını isteyin. Oyunu normal kurallarına göre oynayın: zar attığınızda gelen sayılar hareket edebileceğiniz kare sayısını gösterir, merdivenler sizi yukarı doğru yılanlar ise aşağı doğru hareket ettirir. Amaç, son kareye ilk önce erişebilmektir. Oyuncu ilerlemeden önce projesi ile ilgili belirli görevler gerçekleştirmek zorunda olduğu ve bu görev performansı için puan veren görev kareleri gibi yeni kurallar da ekleyebilirsiniz. Yeni kural olarak birden fazla kişiyi ilgilendirecek şekilde grup görevleri ekleyebilir ya da grup ile birlikte başka kurallar yaratabilirsiniz.

Düşünme ve değerlendirme:

- Oyun gerçeği ne kadar yansıtıyor?
- Sizin için nihai hedef faaliyetin kendisi miydi yoksa değerlendirmesi mi?
- Engeller ve katalizörler bulabildiniz mi? Görevler için yaratıcı çözümler bulmak zor muydu?
- Oyuna dahil edilmesi gereken faaliyetler, katalizör ve engeller konusunda bir uzlaşıya varabildiniz mi?
- Tartışmalara herkes katıldı mı?
- Başkaları sizi dinliyormuş, anlıyormuş gibi geldi mi?

Bazı yararlı ipuçları:

Bu oyun çeşitli ülkelerden katılımcıların bulunduğu bir yaz toplantısında bir ülkenin sunumunun parçası olarak oynanmıştı. Toplantının konusu ülke versiyonuna yedirildi. Oyunun tamamı oyun sahasına tebeşirle çizildi ve katılımcılar kendileri piyon oldular. Aslında oyun sırasında diğer ülkelerden gelen katılımcılar yeni şeyler eklemeye başladıkça oyun genişledi ve nihayetinde oyunu her bitiren kişinin oyun tahtasına yeni bir engel ya da katalizör ekleyebileceği şeklinde yeni bir kural ortaya çıktı.

Not: Yılanlar ve Merdivenler (Snakes and Ladders) bir kutu oyunudur. Zar atılarak oynanan oyunda amaç, yılanlar ve merdivenler üzerindeki karelerde piyonunuzu ilerleterek son kareye ilk varan kişi veya grup olmaktır. Yılanlara gelince geri gitmek gerekir, merdivenlere gelince ileriye gidilebilir.

9. Yararlı metinler

Sosyal İçerme
Eğitim Kılavuzu

Raporlar

Ascher, Carol, *The Mentoring of Disadvantaged Youth*, ERIC Clearinghouse on Urban Education, New York, 1988 (www.ed.gov/databases/ERIC_Digests/ed306326.html adresinden erişilebilir).

İmkani kısıtlı gençlerin geçmişleri, güven ve beklentilerine odaklı şekilde kılavuzluk yapmaya yönelik bir makale.

Britton, L. v.d., *Missing Connections: The Career Dynamics and Welfare Needs of Black and Minority Ethnic Young People at the Margins*, Londra, Policy Press, 2002.

Despouy, Leandro, *The Realization of Economic, Social and Cultural Rights, Final Report on Human Rights and Extreme Poverty*, Cenevre, Commission on Human Rights, Economic and Social Committee, United Nations, 1996.

Tüm kıtalarda sürekli yoksulluk içinde yaşayanların deneyimlerine dayalı, alanda çığır açan bir rapor. Rapor, yoksulluğa yönelik bütüncül bir anlayışın ve yoksullukla mücadele konusunda insan hakları yaklaşımının gerekliliğine işaret etmektedir (www.unhcr.ch adresinden indirilebilir).

World Association of School as an Instrument for Peace (EIP), *Step-by-Step to Long-Term Voluntary Service*, Paris, EIP, 2002.

2002'de basılmış bu kitapçık imkanı kısıtlı gençlere kısa vadeli Avrupa Gönüllü Hizmetleri çerçevesinde kaliteli ve ihtiyaçlara yönelik projeler sunan Adım Adım (Step-By-Step) ağının faaliyetlerini tanıtmaktadır. İngilizce ve Fransızca olarak basılmıştır (euotraining@compuserve.com).

European Commission – Youth Unit, *The Strategy for Inclusion in the YOUTH programme*, Brüksel, European Commission – Youth Unit, 2001.

Bu doküman sosyal içerme üzerine çalışan bir grup tarafından oluşturulmuş ve Haziran 2001'de Avrupa Komisyonu tarafından GENÇLİK Programı'nın Ulusal Ajansları'na sunulmuştur. Rapor, GENÇLİK Programı içinde imkanı kısıtlı gençleri kapsamaya yönelik olarak Avrupa düzeyinde bir çerçeve ve ortak yaklaşım getirmektedir. İngilizce, Fransızca ve Almanca olarak basılmıştır (youth@cec.eu.int).

European Youth Forum, *Get In! Report on Youth Convention on Social Exclusion and Employment*, Brüksel, European Youth Forum, 2000.

Raporun en önemli özelliği gençliğe yönelik çalışmalar ile ulaşılan, dışlanmaya doğrudan maruz kalmış bir grup gencin sesine yer vermesidir. Rapor, toplumsal bütünleşme, gençlerin katılımı ve taban örgütleri düzeyinde yapılan duyarlı gençlik çalışmalarına dayanan daha geniş kapsamlı bir sosyal içerme arasındaki bağlantıyı açıkça ortaya koymaktadır (www.youthforum.org adresinden indirilebilir).

The Youth National Institute (INJEP), *The European YOUTH Programme: An Educational Tool for Street Workers*, Nihai rapor, Marly le Roi, INJEP, 2001.

Bu organizasyon Ekim 2001’de sokakta çalışanlar ve “Sosyal İçerme” projelerindeki uzmanlardan, imkanı kısıtlı gençlerden ve GENÇLİK Programının Ulusal Ajansları’ndan gelen proje koordinatörlerinden oluşan 120 kişilik grubu biraraya getirmiştir. Nihai rapor sokakta çalışanların GENÇLİK Programı’nın hedef gruba yönelik kullanımına ilişkin tavsiyelerini ve “Niyet Beyannamesi”ni içermektedir. İngilizce ve Fransızca basılmıştır (dupuis@injep.fr).

Netherlands Institute for Care and Welfare (NIZW), *Guidebook for EVS Short-Term Projects: From Puzzled to Jigsaw Puzzle*, Utrecht, NIZW, 2000.

Bu kitapçık GENÇLİK Programı Hollanda Ulusal Ajansı tarafından toplumsal açıdan dezavantajlı gençlik çalışanlarına yönelik olarak yazılmış, kısa dönemli Avrupa Gönüllü Hizmetleri projeleri için bir el kitabıdır (europa@nizw.nl).

Wodon, Quentin, *Attacking Extreme Poverty – Learning from the Experience of the International Movement ATD Fourth World*, Washington, World Bank (Technical Paper N° WTP502), 2001.

Bu rapor aşırı yoksulluk üzerine yazılmış makalelerin bir derlemesidir. Raporun ilk bölümünde aşırı yoksulluk içinde yaşamının ne anlama geldiği, çeşitli programlar ve müdahaleler ile en yoksula nasıl ulaşılabilir ve onların isteklerine karşı daha duyarlı olmaları için kamu kurumlarını ve özel kurumları nasıl harekete geçirmek gerektiği ele alınmıştır. İkinci bölüm ise aşırı yoksulluk ve insan hakları arasındaki ilişkiyi çözümlemektedir. Burada özellikle International Movement ATD Fourth World ve kurucusu olan Joseph Wresinski’nin aşırı yoksulluğun algılanması ve mücadele için gerekenler konusundaki katkıları vurgulanmaktadır (www-wds.worldbank.org adresinden indirilebilir).

Kitaplar

■ Baumeister, R., *Self-esteem: The Puzzle of Low Self-Regard*, New York, Plenum Press, 1993.

■ Baumeister, R. v.d. *Relation of Threatened Egotism to Violence and Aggression: The Dark Side of High Self-Esteem*, In *Psychological Review*, Şubat 1996.

■ Branden, N., *Six Pillars of Self-Esteem*, New York, Bantam Books, 1994.

■ Caceres, Benigno, *Histoire de l’éducation populaire*, Paris, Seuil, 1997.

Topluluk Eğitiminin Tarihi: Benigno Caceres bu kitapta topluluk eğitiminin önemli aşamalarını detaylandırmaktadır (Fransızca).

■ Glasser, W., *Control Theory*, New York, Harper & Row, 1984.

Holman, Bob, *Kids at the Door Revisited*, Lyme Regis, Russell House Publications, 2000.

Bu kitap uzun vadeli bir gençlik projesinin anlamını, proje içinde yer alan gençlerin bakış açısından değerlendirmektedir. Proje, 1970’lerde bir toplu konut alanında başlamış ve orada yaşayan, çoğu da uzun dönemdir yoksulluk içinde olan yerel gençlik ile işbirliği içinde yürütülmüştür. İmkânı kısıtlı gençlere ulaşma ve onları kapsama açısından uzun vadeli ve yerelde sahiplenilen girişimlerin değerine dikkat çekmesi açısından oldukça ilginç bir çalışmadır.

Jans, Marc ve De Backer, Kurt, *Youth (-work) and Social Participation – Elements for a Practical Theory*. Brussels, Flemish Youth Council – JeP!, 2002.

Belçika’daki toplumsal katılım ile ilgili, gençler, gençlik çalışmaları ve tüm paydaşları kapsayan araştırma raporu.

Lilley, Kirstie, *Words to the Wise: Successful Peer Education with Young People*, Somerset, Youth Work Press, 2001.

Akran eğitimi projeleri oluşturma konusunda gençlik çalışanlarının kullanımına yönelik kaynak paketleri kapsayan uygulama rehberi.

National YOUTH Agencies (NYA), *The Active Involvement of Young People in Developing Safer Communities*, Leicester, NYA, 2002.

Gençlerin daha güvenli mahalleler yaratma odaklı projelere aktif katılımını sağlama yollarına yönelik rehber (www.nya.org.uk/active-involve-YP.htm adresinden indirilebilir).

Paulides, Han ve Ten Thijs, Nan, *Bemoei je ermee!* Utrecht, De tijdstroom, 1997.

Bir mahallede gençliğe yönelik çalışma oluşturma ve güven kazanma süreci, gençlik çalışanlarının rolü ve çalışmaya sadece gençleri değil tüm paydaşları dahil etmenin önemi üzerine arkaplanı veren bilgi dökümanı. Sadece Flamanca.

Smith, Mark ve MacLister-Brew, Josephine, *Youth Work and Informal Education*, Somerset, Youth Work Press, 2001.

Gençlik çalışmaları ve enformel eğitim konusunda tarihsel arkaplan.

Websiteleri

Differentiated learning approaches – www.offratel.nc/magui/PEDADIE.HTM (29-9-02).

Fransızca “Pédagogie différenciée ou apprentissages différenciés” başlıklı makale alanında bir otorite sayılan Philippe Meirieu tarafından yazılmıştır. Makalede bugünkü şekliyle okul yapısındaki öğrenme yaklaşımlarının farklı gerçeklikleri tanımlanmaktadır. Farklı yöntemlerin avantaj ve dezavantajlarını vurgulayan, anahtar kelimelere bağlanan ilginç ve nesnel, özet bir makaledir.

Envol network – www.envol.de

Bu örgüt imkanı kısıtlı gençler için kısa dönemli Avrupa Gönüllü Hizmeti olanakları sunmaktadır ve web sitesinde pek çok eğitim kaynağı yayınlamaktadır.

Generation Youth Issues – www.generationyouthissues.fsnet.co.uk

Generation 1996'da Glasgow'da gençlere yaşamlarının hemen her alanında konmaya başlanan kısıtlamalara karşı oluşturulmuştur. Grupta öğretmenler, gençlik çalışanları ve gençlerle ilgili diğer uzmanlar bulunmaktadır. Websitelerinde günümüzde gençlik çalışmaları ve eğitim alanındaki farklı önemli konular üzerine eleştirel makaleler bulunmaktadır.

Informal Education – www.infed.org

Gençlik ve gençlik çalışmalarının mevcut sorunlarının tartışıldığı, enformal eğitim ve yaşamboyu öğrenme alanlarındaki önemli düşünürlerin, kuramların ve konuların bulunduğu bir site.

Jeugd en Participatie – www.jep.be

Gençlerin kendilerine yönelik yapılan çalışmalara katılımlarına ilişkin eğitim yöntemleri ve arkaplan bilgi. Ne yazık ki site Flamancadır fakat bu dile hakim olanlar için oldukça yararlı bilgiler içermektedir.

SALTO-YOUTH – www.salto-youth.net

SALTO-YOUTH, GENÇLİK Programı içinde İleri Çalışmalar ve Eğitim Olanakları için Destek Ünitesi'dir ve gençlik alanında öncelikli konular olan sosyal içerme, Avrupa-Akdeniz ortaklığı ve ırkçılığa karşı mücadelede konularında eğitim kaynakları sağlamaktadır.

Youth Include – www.youthinclude.org

Sosyal içerme alanında çalışanlara yönelik iyi uygulama örnekleri, bağlantılar, çeşitli bilgi ve istatistikler içeren, Avrupa çapında bir websitesidir.

Youth Work Links and Ideas – www.youthwork.com

Gençlere yönelik çalışmalar için pek çok uygulanabilir fikir ve eğitim yöntemi, krize müdahale, okul sonrası programları ve gençlik çalışmalarında güvenlik gibi gençlik çalışmalarının belirli alanlarına yönelik olarak çeşitli makaleler ve bağlantıların bulunduğu bir websitesidir.

10. Yazarlar hakkında

Sosyal İçerme
Eğitim Kılavuzu

Tom Croft (yazar) yoksullukla mücadeleyle ilgili çalışmalar yapan, insan hakları temelli bir STK olan International Movement ATD Fourth World'ün tam zamanlı gönüllüsüdür. Paris'in hemen dışındaki Champs-aux'da kurulmuş olan uluslararası gençlik merkezlerinde farklı geçmişlerden ve uluslardan gelen gençlerle, dışlanmaya en çok maruz kalmış olanların aktif katılımını sağlamaya yönelik çalışmalar yapmaktadır.

tom.croft@atd-quartmonde.org

Veronique Crolla (yazar) eğitimci ve koordinatör olarak Hollanda'da okullar, gençlik merkezleri ve örgütler için yaratıcı yazı ve takım oluşturma atölyeleri düzenlemektedir.

veroniquecrolla@hotmail.com

Tony Geudens (derleyen) yarı zamanlı olarak SALTO-YOUTH (Support for Advanced Working and Training Opportunities within the YOUTH programme - GENÇLİK Programı içinde İleri Çalışma ve Eğitim Olanakları için Destek Birimi) kapsamında çalışmaktadır. SALTO'da üstlendiği görevler bağlamında sosyal içermeyle ilgili eğitim programları düzenlemekte, www.salto-youth.net websitesinin sosyal içerme bölümünü hazırlamaktadır ve halen GENÇLİK Programının ulusal ajansları için sosyal içerme ile ilgili bir bilgi-belge merkezi kurmaktadır. Bunların dışında Tony, serbest öğretmenlik yapmakta; aynı zamanda web tasarımı ve organizasyon alanında çeşitli çalışmalarda bulunmaktadır.

salto-be@salto-youth.net

Benoît Mida-Briot (yazar) Brüksel'de Sokrates-Leonardo-Gençlik Programları Teknik Destek Ofisi'nde GENÇLİK Programı'nın (Avrupa Gönüllü Hizmetleri) Proje Koordinatörlüğünü yürütmektedir. Benoît, 1999'da Avrupa Gönüllü Hizmet Dernekleri Birliği ile birlikte çalışarak, imkanı kısıtlı gençlere yönelik pilot program olan ilk "Avrupa Gönüllü Hizmetler Kısa Dönem Çalışma Kampları"nın koordinatörlüğünü yapmıştır. 2003 yılından beri uluslararası gençlik çalışmaları alanında serbest öğretmenlik ve danışmanlık yapmaktadır.

b.mida-briot@skynet.be

SOSYAL İÇERME EĞİTİM KILAVUZU

SOSYAL DIŞLANMAYI AZALTMA SADECE ÇEŞİTLİLİĞİN ZENGİNLİĞİNİ KABUL ETMENİN ETİK DEĞERİNE İLİŞKİN BİR MESELE DEĞİLDİR, AYNI ZAMANDA SAĞLIKLI DEMOKRASİLERİN VE TOPLUMLARIN BİR GÖSTERGESİ OLABİLİR. BU KİTAP ÖZELLİKLE GENÇLERLE ÇALIŞAN STK'LARA SOSYAL İÇERME KONUSUNDA KAVRAMSAL VE UYGULAMALI ARAÇLAR VE KAYNAKLAR SUNMAYI AMAÇLAMAKTADIR.

BU KİTAP, AVRUPA KONSEYİ VE AVRUPA KOMİSYONUNUN, AVRUPA GENÇLİK ÇALIŞANLARININ EĞİTİMİ ALANINDA, 1998 YILINDA ALDIKLARI ORTAK EYLEM KARARININ BİR ÜRÜNÜ OLAN EĞİTİM KİTİ DİZİSİNDEN BASILMIŞTIR. BU ANLAŞMANIN AMACI, BİRÇOK ANLAŞMADA DA ORTAYA KONMUŞ OLDUĞU GİBİ, "AVRUPA BOYUTU İÇİNDE ÇALIŞAN GENÇLİK LİDERLERİNİN VE GENÇLİK ÇALIŞANLARININ EĞİTİMİNE İVME KAZANDIRARAK AVRUPA VATANDAŞLIĞINI VE SİVİL TOPLUMU TEŞVİK ETMEK" TİR. İKİ KURUM ARASINDAKİ İŞBİRLİĞİ, DAHA GELİŞMİŞ BİR AĞ OLUŞUMUNA YÖNELİK ARAÇLARI GELİŞTİRMEK OLDUĞU KADAR, BİR DİZİ EYLEM VE YAYINLARI DA KAPSIYOR.

BU KİTAP İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ STK EĞİTİM VE ARAŞTIRMA BİRİMİ'NİN GERÇEKLEŞTİRDİĞİ STK ÇALIŞMALARI - EĞİTİM KİTAPLARI DİZİSİ KAPSAMINDA TÜRKÇEYE KAZANDIRILMIŞTIR.

European Commission

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

WWW.TRAINING-YOUTH.NET

AÇIK TOPLUM ENSTİTÜSÜ

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ

ISBN 978-605-399-058-1

www.bilgiyay.com